

SANAYİ COĞRAFYASI AÇISINDAN BİR İNCELEME: TOSYA OSB ÖRNEĞİ

ENGİN KILIÇ
PROF. DR. ÜNAL ÖZDEMİR

EĞİTİM
yayınevi

SANAYİ COĞRAFYASI AÇISINDAN BİR İNCELEME: TOSYA OSB ÖRNEĞİ

Engin Kılıç, Prof. Dr. Ünal Özdemir

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

E-ISBN: 978-625-5971-32-6

1. Baskı, Aralık 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

SANAYİ COĞRAFYASI AÇISINDAN BİR İNCELEME: TOSYA OSB ÖRNEĞİ

Engin Kılıç, Prof. Dr. Ünal Özdemir

VI+122 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-5971-32-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
projetimdeki kitapçınız

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR.....	VI
ÖZ.....	1
ABSTRACT	1
ARAŞTIRMANIN KONUSU	2
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	2
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	3
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	3
ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI.....	4
ARAŞTIRMA SAHASI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	4

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE BAŞLICA ÖZELLİKLERİ.....	7
1. Araştırma Sahasının Genel Özellikleri.....	7
1.1. Tosya'nın Fiziki Coğrafya Özellikleri	7
1.2. Tosya'nın Beşeri Coğrafya Özellikleri	13

İKİNCİ BÖLÜM

ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ.....	23
2.1. Organize Sanayi Bölgeleri Kavramı, Amaçları ve Etkileri.....	23
2.2. Dünyada Organize Sanayi Bölgelerinin Gelişimi.....	29
2.3. Türkiye'de Organize Sanayi Bölgelerinin Gelişimi	32
2.3.1. Türkiye'de Organize Sanayi Bölgelerinin Mevcut Durumu.....	39
2.4. Batı Karadeniz Bölgesindeki OSB'ler ve Özellikleri.....	44
2.5. Kastamonu İlindeki OSB'ler ve Özellikleri	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOSYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNİN ÖZELLİKLERİ	58
3.1. Tosya OSB.....	58
3.1.1 OSB'nin Kuruluş ve Gelişimi	59
3.2. Tosya OSB'nin Özellikleri	61
3.2.1. İşletmelerin Yapısı ve Dağılımı	61
3.2.2. Firmaların Kuruluş Yeri ve Yer Seçimi.....	64
3.2.3. Firmaların Hammadde Temin Durumu	74
3.2.4. İstihdam Durumu ve İşgücünün Yapısı	77
3.2.5. Firmaların Üretim Yöntemi	79
3.2.6. Firmaların Pazarlama Durumu	80
3.2.7. Firmaların Atık Yönetimi.....	89
3.3. Tosya OSB'nin Temel Sorunları	91
3.4. Bölgedeki Sanayi Sektöründe Üniversitenin Rolü	103
3.5. Afet Yönetimi	106
SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	110
KAYNAKÇA	114
EKLER.....	119

ÖNSÖZ

Sanayi Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Tosya OSB Örneği adlı bu çalışma, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR danışmanlığında hazırlanmış ve 04/04/2024 tarihinde savunularak başarılı olmuş “Sanayi Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Tosya OSB Örneği” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Dünya üzerinde özellikle A.B.D. ve Batı Avrupa ülkelerinde başlayan ve plansız gelişen sanayi tesislerinin kentlerden uzak alanlara taşıyarak planlı kentsel gelişim üzerinde etkili olan Organize Sanayi Bölgeleri, ortak altyapı ve arıtma tesislerinden yararlanmak, rekabeti arttırmak, tamamlayıcı tesisleri bir araya toplamak ve bölgesel kalkınma gibi temel amaçları barındırmaktadır. Ülkemizde de temelde bu amaçlar doğrultusunda Organize Sanayi Bölgeleri kurulmuştur. OSB’ler kuruldukları şehirsal alanda birçok etki yaratmaktadır. Çalışmada Tosya ilçesi özelinde bölgedeki OSB özellikleri ve etkileri incelenmiştir.

Bu çalışmada ilk bölümde çalışma sahasının fiziki ve beşeri özelliklerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde Organize Sanayi Bölgesi kavramının tanımı ve dünyadaki tarihsel süreçlerine değinildikten sonra ülkemizde OSB’lerin tarihsel süreci ve güncel durumu verilmiştir. Son bölümde ise çalışma sahası olan Tosya ilçesindeki OSB’nin mevcut durumu, sorunları ve etkilerinin yanı sıra bölgedeki eğitim kurumlarının etkisi ve afet planı konuları incelenmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç ve öneriler kısmında tespit edilen sorunlar ve eksikliklere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Yüksek lisans tez konumun belirlenmesi ve araştırma döneminde yol göstericim olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR’e teşekkürü bir borç bilirim. Araştırma aşamasında ve tez yazım süreçlerinde yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Fatih AYDIN, Doç. Dr. Muhammed ORAL, Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI ve Öğr. Gör. Gökhan BAHADIR hocalarıma, Tosya TSO genel sekreteri Abdüssamet ERDEM’e desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Tez aşamalarında her süreçte en büyük destekçim ve motivasyon kaynağım olan sevgili eşim Elif KILIÇ’a ve her daim destekçim olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

KISALTMALAR

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
BAKKA : Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
CITES : Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
CMD : Central Manufacturing District
DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH : Gayrisafi Milli Hasıla
HA : Hektar
İBBS : İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına
İŞGEM : İş Geliştirme Merkezi
KSS : Küçük Sanayi Sitesi
KUZKA : Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
OKA : Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
OSB : Organize Sanayi Bölgesi
OSBÜK : Organize Sanayi Bölgesi Üst Kuruluşu
SEGE : Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları
STK : Sivil Toplum Kuruluşları
TDİOSB : Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
TGB : Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
III. BYKP : Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı

ÖZ

Organize Sanayi Bölgelerinin bölgesel kalkınma, bölgesel istihdam ve kentlerin düzenli gelişim planlamalarında önemi giderek artmaktadır. Çalışmada Tosya Organize Sanayi Bölgesinin şehrin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarında meydana getirdiği değişiklikler ile sanayi bölgesi bünyesinde yer alan firmaların yaşadığı sorunlar irdelenmiştir.

“Sanayi Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Tosya OSB Örneği” adlı bu çalışmanın birinci bölümünde Tosya ilçesinin beşeri ve fiziki özelliklerine, ikinci bölümde dünyada OSB’lerinin tarihçesine, amaçlarına ve etkilerine, ülkemizde OSB’lerinin gelişimi ve güncel durumlarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Tosya OSB’nin mevcut durumu ve problemlerine yönelik araştırma sonuçları ayrıntılı başlıklar halinde incelenmiştir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden gözlem, görüşme ve anket yöntemi uygulanmıştır. Uygulanan ankete OSB’de yer alan firmalardan 27 tanesi katılım sağlamıştır. Görüşme ve anket sonucunda elde edilen veriler ile OSB’nin etkileri, mevcut durumu ve yaşadığı problemleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tosya OSB’nin bölgedeki istihdama önemli ölçüde etkisi olduğu, bünyesindeki firmaların büyük bir kısmının Tosya ilçesinde kurulmuş ve daha sonrasında OSB bünyesine katılmasında büyüme etkeninin ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Bunların yanı sıra OSB’de yaşanan bazı sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunlara yönelik olarak da çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Organize Sanayi Bölgesi; Tosya

ABSTRACT

The importance of Organized Industrial Zones in regional development, regional employment, and regular development planning of cities is gradually increasing. In the study, the changes caused by the Tosya Organized Industrial Zone in the city’s social, economic, and cultural areas and the problems experienced by the companies within the industrial zone were examined.

In the first part of this study titled ‘An Examination in Terms of Industrial Geography: The Example of the Tosya organized industrial zone’, the human and physical characteristics of the Tosya district, the history, objectives and effects of organized industrial zones in the world, the development and current status of organized industrial zones in our country were mentioned in the second part. In the third part, the research results related to the current situation and problems of the Tosya organized industrial zone are examined in detailed headings.

In the study, observation, interview and survey methods, which are among the qualitative research methods, were applied. 27 Companies located in the organized industrial zone participated in the applied survey. With the data obtained as a result of the interview and survey, the effects of the organized industrial zone, its current situation and the problems it is experiencing have been tried to be revealed. It has been observed that the Tosya organized industrial zone has a significant impact on employment in the region, and most of the companies within its structure were established in the Tosya district, and then the growth factor was at the forefront of joining the organized industrial zone. In addition to these, some problems experienced in the organized industrial zone have been identified and solution proposals have been tried to be developed for these problems.

Keywords: Organized Industrial Zone; Tosya

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Türkiye orman varlığının %24,4'lük bir kısmını bünyesinde barındıran Karadeniz bölgesi en fazla orman varlığına sahip bölgedir. Kastamonu ilinin ise yüzölçümünün %65,2'lik bir kısmı ormanlık alandır. Bu durum yüzlerce yıldır bölgede gerçekleşen ekonomik faaliyetlere de yön vermiştir. İl genelinde orman ve ormana dayalı ürünleri imalatı ön plana çıkmaktadır. Bu duruma bağlı olarak bölgenin baskın ekonomik faaliyeti olan orman ve orman ürünlerine dayalı imalat ile Tosya Organize Sanayi bölgesinde yer alan firmaların faaliyet kolları arasındaki ilişkinin varlığını ortaya koymak. Sanayi bölgesinin kuruluşundan günümüze kadar geçen zaman içerisinde bulunduğu şehrin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarında meydana getirdiği değişiklikler ile sanayi bölgesi bünyesinde yer alan firmaların yaşadığı sorunlar çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın temel amaçlarından biri Tosya ilçesinde yer alan Organize Sanayi Bölgesinin mevcut durumunu ile problemlerini ortaya koymak ve belirlenen problemlere yönelik çözüm önerileri üretmektir.

Bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türü şehrin gelişimi üzerinde büyük etkiye sahiptir. Özellikle sanayi faaliyetinin bölgedeki gelişimi bölgedeki nüfuslanma, istihdam, sektörel çeşitlenme, alansal genişleme, şehrin gelişim ve dönüşümü üzerinde etkili olmaktadır. Tosya Organize Sanayi Bölgesinin kurulduğu günden bu yana şehirsiz alanda oluşturduğu sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerin ortaya konması hedeflenmektedir.

Organize sanayi bölgelerinin kentin planlı gelişimine olumlu etkide bulunmak, düzenli bir sanayi alanı oluşturulması, bölgede istihdam sağlamak,

çevre kirliliğinin azaltılması gibi birçok kuruluş amacı bulunmaktadır. Tosya Organize Sanayi Bölgesinin kuruluş amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelik olarak yapılacak olan çıkarımlar da çalışmamızın amaçları arasında yer almaktadır.

Çalışma sahası olarak belirlenen Tosya ilçesi hakkında çeşitli disiplinler üzerine yapılmış jeoloji, jeofizik, mimarlık, inşaat mühendisliği, orman mühendisliği, işletme, psikoloji, sosyoloji, Türk dili ve edebiyatı ve ziraat mühendisliği gibi alanlarda hazırlanmış farklı yüksek lisans çalışmaları bulunmakta ancak beşeri ve ekonomik coğrafya alanında bir yüksek lisans çalışması literatürde yer almamaktadır. Yapılan bu çalışma ile literatüre katkı sağlamak hedeflenmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma süreci içerisinde belirli adımlar uygulanmıştır. İlk olarak araştırma sahası hakkında literatür taraması yapılmıştır. Hem sahanın fiziki hem beşeri özellikleri konusunda literatür araştırması yapılmıştır. Ardından dünyadaki OSB'lerin tarihçesi, özellikleri, amaçları ve etkileri hakkında teorik bilgiler toplanmıştır. Ardından ülkemizdeki OSB'lerin gelişimi, özellikleri, dağılışı ve mevcut durumu hakkında teorik bilgiler elde edilmiştir. Sonraki aşamada çalışma sahası olan Tosya ilçesinde yer alan kurumlar, kuruluşlar, özel ve tüzel kişiler ile görüşmeler yapılmış ve saha hakkında bilgi toplanmıştır. Ardından Tosya OSB'de yer alan firma yöneticileriyle görüşme yapıp hazırlanmış olan anket soruları yöneticilere uygulanmıştır. Uygulamanın ardından anket ve görüşmeler sonucunda elde edilen veriler SPSS 29.0 programı yardımı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ise elde ettiğimiz verileri belirli ana konulara göre sınıflandırıp yorumladığımız betimsel analiz tekniği uygulanmıştır. Görüşmelerde ise yapılandırılmamış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yönetici ve çalışanlar ile yapılan görüşmeler ve sahada yapılan gözlemler ile de elde edilen bazı veriler yorumlanmıştır. Hem Tosya OSB hem de kent merkezinde kişilerle yapılan görüşmelerde beyanlara sadık kalınmıştır. Çalışma için yapılan görüşme ve anket verilerinin sadece bilimsel amaçla kullanılacağı katılımcılara da ayrıca açıklanmıştır. Yapılan ankete 27 farklı firma adına 27 firma yetkilisi katılmıştır. Anket içerisinde yer alan sorularda cevapsız soru bulunmamaktadır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

İlçedeki baskın sektör ile organize sanayi bölgesinde faaliyette olan firmaların faaliyet alanları arasında bir ilişki var mıdır?

OSB'de yer alan firmaların kuruluş yeri tercihinde baskın bir etken var mıdır?

Tosya ilçesinde kurulmuş olan Organize Sanayi Bölgesi bölgeye istihdam kaynağı oluşturmuş mudur?

OSB'nin bölgeye ekonomik ve sosyal açıdan olumlu etkileri olmuş mudur?
OSB'de yer alan işletmelerin yaşadığı sorunlar var mıdır?

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Araştırma esnasında hem veri konusunda hem de sahada bazı kısıtlayıcı durumlar yaşanmaktadır. Bu araştırma esnasında ortaya çıkan en önemli problemlerden biri veri konusunda yaşanan sınırlılıklardır. Araştırma sahası olan bölgenin bir ilçe olması nedeniyle kurumlar tarafından paylaşılan açık verilerin bölge veya il düzeyinde olup ilçe bazında paylaşılmaması ve bu nedenle istenilen verilere ulaşılamaması en önemli sınırlılıklar arasında yer almaktadır. TÜİK talep yönetim sistemi üzerinden Tosya ilçesine ait ilçe düzeyinde istihdam oranı iktisadi faaliyet koluna göre sınıflandırılmış şekilde talep edilmesine karşın bu verinin İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3 ve ilçe düzeyinde bilgi verilemediği şeklinde geri dönüt alınmıştır. Aynı zamanda sahada yapılan görüşmeler esnasından kişi, kurum veya kuruluşların farklı sebeplerden kaynaklı veri paylaşımına sıcak bakmaması da bu başlık içerisinde yer almaktadır. Bir diğer sınırlılık durumu ise sahada uygulanan ankete yönelik olarak katılımcı sınırlılıklardır. Ankete katılım sağlaması istenen firma sahipleri veya yöneticilerin ankete katılma ve konusunda çekinceli davranışları ile ankette yer alan bazı sorulara objektif ve doğru yanıt vermeme olasılığı bulunmaktadır.

ARAŞTIRMA SAHASI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Tanrikulu (1999) "Tosya İlçesinin Ekonomik Coğrafyası" adlı yüksek lisans tezinde Tosya ilçesinde tarım ve sanayinin ilçe ekonomisinde gerçekleştirdiği değişimleri ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalışmada nüfus, tarım ve üretim istatistikleri ile yapılan anketlerden yararlanılmıştır. Çalışmada ilçenin engebeli sahasının ve orman alanlarının fazlalığı ekilebilir tarım arazisinin azlığına, bu da beraberinde gelir azlığı ve göçlere neden olduğu tespit edilmiştir. Ekilebilir tarım arazileri içerisinde ilçe için önemli bir yere sahip olan çeltik tarımının teşvik edilmemesi durumunda ekim sahalarının daralabileceği vurgulanmıştır.

İbret (2003) "Tarihi İpek Yolu Üzerindeki Bir Anadolu Şehri: Tosya (Kuruluşu ve Gelişmesi)" adlı çalışmasında Tosya ilçesinin yerleşme tarihi, çevresindeki yer şekillerinin ulaşım yollarına etkisi ile geçmişteki ve günümüzdeki ulaşım imkânlarının şehrin gelişimi, yerleşmesi, sanayisi ve ticareti açısından etkisi üzerinde durmuştur. Çalışma özellikle bölgenin jeolojik yapısından kaynaklı deprem riski nedeniyle oluşabilecek hasarlara yönelik önlemlerin alınması gerektiği konusunda vurgulamalarda bulunmaktadır.

Taş (2006a) "Tosya İlçesinde Araziden Yararlanma ve Planlamaya Yönelik Öneriler" adlı doktora tezinde ilçenin çeşitlilik gösteren jeomorfolojik

yapısının arazi kullanımı ve ekonomik faaliyetlere etkilerinin sebep-sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilerek araziden daha iyi bir şekilde yararlanmanın yollarının ortaya konulması hedeflemiştir. Çalışmada engebeli yer şekillerinin ve orman arazilerinin tarımı olumsuz yönde etkilediği, ilçe genelinde otlak alanlarının sınırlı olduğu tespit edilmiştir. İlçenin arazi kullanım özellikleri farklı yönleriyle ele alınıp değerlendirilmiş ve sahadan daha iyi yararlanılması amacıyla önerilerde bulunmuştur.

Taş (2006b) ‘‘Tosya İlçesinde Jeomorfolojik Birimlerin Arazi Kullanımı Üzerine Etkileri’’ adlı çalışmasında yer şekillerinin arazi kullanımı üzerine etkilerini ortaya koymuştur. Ayrıca çalışmada otlak alanlarının az olmasının, hayvancılığı olumsuz etkilemesine rağmen ilçede hayvancılığın çok kötü durumda olmadığı ve orman içerisine açılıp fiğ ve arpa yetiştirilen alanların hayvancılığa olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

İbret (2013) ‘‘Tosya Şehrinin Fonksiyonel Özellikleri’’ adlı çalışmasında nüfus verilerinden yararlanılarak sahanın nüfus yapısı ile şehrin farklı işlevlerinin oluşmasında etkili tarım, sanayi ve ulaşım gibi birçok faktör üzerinde incelemeler yapılarak şehrin fonksiyonları ortaya konmuştur.

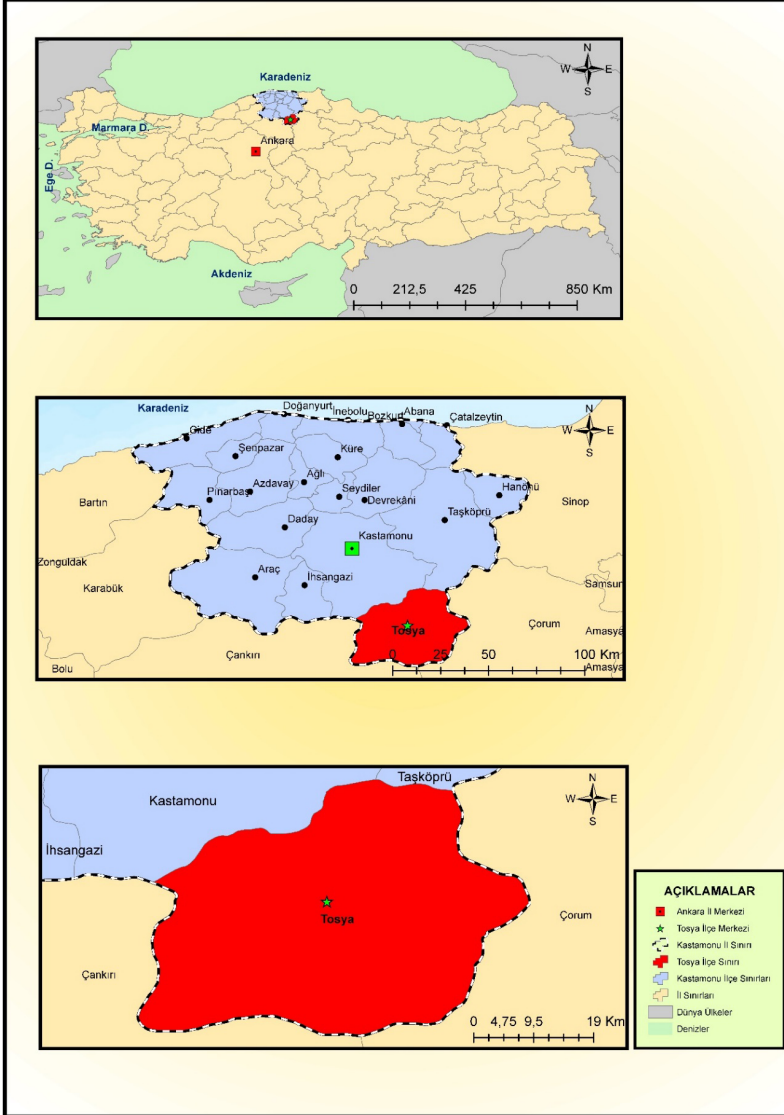
Gökmen (2016) ‘‘ Cumhuriyet’in İlk Yıllarından Bir Harita Örneği: 1927 Tarihli Tosya Kazası Haritası’’ adlı çalışmasında eski Türk alfabesiyle hazırlanmış olan Tosya kazası haritasındaki bilgileri modern coğrafi prensiplerle değerlendirmiş ve Tosya ilçesinin Cumhuriyetin ilk yıllarındaki durumunu, coğrafi potansiyelini, fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafi özelliklerini gözler önüne sermiştir.

Karabüber(2017) ‘‘Tosya Halk İnanışları’’ adlı yüksek lisans tez çalışmasında Tosya ve çevresine ait halk inanışları tespit edilerek unutulmasını engellemeyi amaçlamıştır. Gözlem, görüşme ve kaynak kişilerden yararlanılarak bölgenin birçok halk inanışı ortaya konmuştur. Eski Türk hayatındaki törenlerde yer alan inanışların Tosya ve çevresinde devam ettirildiği çalışmada tespit edilmiş olup saklı kalan halk inanışları gün yüzüne çıkmasında katkıda bulunmuştur.

Tanrıkulu (2019) ‘‘Tosya’da Pirinç Üretiminin Dünü, Bugünü Ve Geleceği’’ adlı çalışmasında tarım ve tarıma dayalı sanayi içerisinde ilçe için önemli bir yere sahip olan pirinci nicel, tarihsel ve fenomenolojik yöntemlerle ele almış ve Tosya’da pirinç üretiminin tarihsel seyrini ortaya koyarak sorunları belirleyip bu sorunlara çözüm önerileri ile literatüre katkı sağlamıştır.

Topal & İbret (2020) ‘‘Yer Adları Açısından Bir İnceleme: Tosya’da (Kastamonu) Yer Adları’’ adlı çalışmada leksik-semantik tasnifi yapılan yer adları yapı ve köken bakımından sınıflandırılıp incelenmiştir. 230 yer adının tespit edildiği çalışmada coğrafi özelliklerine göre isimlendirilmiş yer adlarının daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çam, & Çılgınoğlu (2021) “Tosya İlçesinin Turizm Potansiyeli” adlı çalışmalarında ilçede turizme konu olabilecek doğal ve tarihi mekânlara yer vererek ilçenin sahip olduğu turizm potansiyelinin varlığı konusunda farkındalık oluşturmaya çalışmışlardır. İlçedeki turistik hareketliliğin, turizmden sağlanacak gelirin ve turizm potansiyelinin artmasını sağlamak için gerekli önlemler ve öneriler ile de literatüre katkıda bulunmuşlardır.

Harita 1: Tosya ilçesi lokasyon haritası

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

1. Araştırma Sahasının Genel Özellikleri

Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz bölümünde bulunan Kastamonu İline bağlı olan Tosya ilçesi, Kuzeyde Kastamonu Merkez ve Taşköprü ilçesi (Kastamonu), Doğuda Kargı ilçesi (Çorum), Güneydoğuda İskilip ilçesi (Çorum), Güneyde Bayat (Çorum) ve Yapraklı (Çankırı) ilçeleri, Batıda Ilgaz ilçesi (Çankırı), Kuzeybatıda Kastamonu Merkez ilçesi ile çevrilidir.

İlçe 41°01'K ile 34°03' D coğrafi koordinatlarında konumlanmıştır. 1302 km² yüzölçümüne sahip olan Tosya ilçesi il yüzölçümünün yaklaşık %9,96'sını kaplamaktadır. İlçe merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği ise 870 metredir.

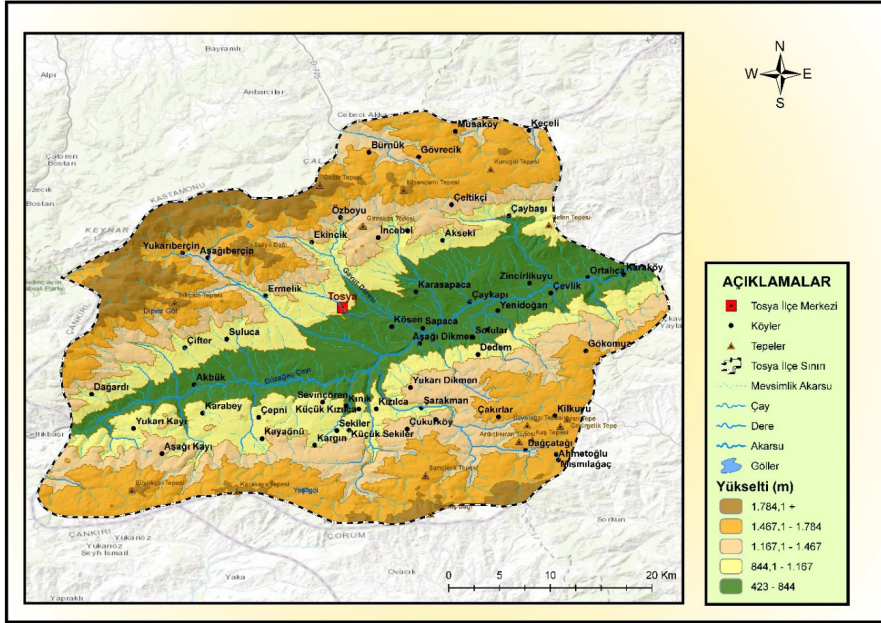
1.1. Tosya'nın Fiziki Coğrafya Özellikleri

Ilgaz Dağları ile Geçmiş Dağları arasında GB-KD doğrultusunda uzanan Devrez depresyonu bulunmaktadır. Tosya ilçesi bu depresyon alanının doğusunda ve Kızılırmak nehrinin kollarından biri olan ve Kargı ilçesinde Kızılırmak nehrine kavuşan Devrez Çayı'nın oluşturduğu, alüvyal topraklarla kapladığı, Tosya Ovası üzerinde yer almaktadır (Taş, 2006b, s. 44).

Tosya ilçesi şehrsel kuruluşu ve gelişimi üzerinde Devrez çayının taşıdığı materyaller ile oluşan Tosya ovası etkili olmuştur. Bu ova yüksek eğime sahip olan güneyde Geçmiş ve Kös dağları ile kuzeyde Ilgaz dağları ile çevrilidir. Ova Kuzey Anadolu fay hattına bağlı olarak oluşmuş bir çöküntü alanıdır. Doğu-batı yönlü olarak yaklaşık 50 kilometre olan Tosya havzası, kuzey-güney yönlü genişliği havza boyunca farklılık göstermekle birlikte bazı alanlarda 10 kilometreye kadar ulaşabilmektedir. Havzada Devrez çayının kuzey kısımlarında Neojen araziler bulunmaktadır (İbret, 2003, s. 4).

Semer dağlarının güneybatı yamacından doğup Tosya şehrinden 29 km uzaklıkta Kızılırmak nehri ile buluştuğu noktaya kadar yaklaşık 186 km uzunluğa ve 3140 km² havzaya sahip olan Devrez çayı, Kızılırmak havzasının yaklaşık %3,71'ini oluşturmaktadır. Geçtiği sahadaki jeolojik yapı sebebiyle çok fazla tektonik harekete maruz kalan havzada akarsuyun geçtiği Orta, Kurşunlu,

İlgaz ve Tosya ilçesinin Neojen depoları üzerinde dantritik drenaj tipi, Tosya ve Kargı alüvyal depoları üzerinde örgülü drenaj tipi görülmektedir. Bunun yanı sıra Devrez çayına katılan bazı akarsuların yukarı çığırlarında dantritik drenaj tipi gözlenirken aşağı çığırlarında paralel drenaj tipine rastlanması tektonik hareketlerin drenaj ağı üzerindeki etkisini göstermektedir (İbret, 2000, s. 75-82). Devrez çayının Tosya ilçesi civarında bulunan bölümlerinde vadiler daha dik yamaçlı iken vadilerin taban kısımları daha düz ve geniştir (Akkuş, 1980, s. 61).

Harita 2: Tosya ilçesinin fiziki haritası

Bölgenin güneyinde yer alan ve Hersiniyen orojenez ile oluşan Geçmiş dağları bölgedeki antiklinallerden biridir. Bu antiklinallerden aşınan malzemelerin biriktiği bölgeler üst permian döneminde yükselmeye uğrayarak üst mesozoik dönemine kadar aşınımına maruz kalmıştır. Üst kratese döneminde meydana gelen orojenez ile bölgede faylanmalar meydana gelmiştir (Taş, 2006b, s. 47).

Havzanın taban kısmı genel olarak kuzeyden güneye doğru ve batıdan doğuya doğru alçalma göstermektedir. Neredeyse tamamı Paleozoik şistlerden oluşan havzanın güneybatı kesiminde ofiolit araziler ve Neojen zamana ait volkanik araziler bulunmaktadır. Genellikle Pliyosen ve Pleistosen dönemlere ait akarsu alüvyal sahaları üzerinde gelişmiş kırgıbayır şekilleri görülür (Akkuş, 1980, s. 61).

Kuzey Anadolu Fayı üzerinde yer alan bölge tektonik açıdan oldukça hareketlidir. Bölgede Batıda Ilgaz dağı civarından Kargı Ovasının batı ucuna kadar uzanan Tosya fayı, Tosya fayının güneyinde ona paralel olarak uzanan Oğuz fayı ve Devrez çayı ile Kızılırmak'ın birleşme noktası ile Tosya havzasının güney kesimi arasında yer alan kabaca Devrez çayı doğrultusunda uzanan Devrez fayı ve bu üç ana fayın yanı sıra birçok fay bulunmaktadır (Tüysüz ve Erturaç, 2005, s. 28-29).

İlçenin jeolojik yapısında büyük etkiye sahip olan Kuzey Anadolu Fay hattı ilçede çok sayıda depremin oluşmasına neden olmuştur. 1935, 1936, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1946 1948, 1951, 1953, 1955, 1957, 1964 ve 1967 yıllarında ilçede farklı büyüklükte çok sayıda kısa süreli depremler yaşanmıştır. 1943 yılında gerçekleşen depremde ise ilçede bine yakın can kaybı ve maddi hasar yaşanmıştır (Veliöglü, 2006, s. 31).

Bölgenin yaklaşık 750-1000 metre yükselti aralıklarında yaprak döken geniş yapraklı ağaçlar, çalı ve dikenli bitkiler görülürken 1000-1700 metre aralıklarında iğne yapraklı ağaçlar hâkimdir. Bölgede özellikle Sarıçam, Karaçam, Kayın, Gürgen, Meşe ve Köknar ağaçlarına rastlanır (Tosya Haber37 Gazetesi, 2016, s. 58). Tosya bitki örtüsü arazisi içerisinde CITES kapsamında yer alan Karadeniz Orkidesi (*Epipactis pontica*), Maymun Orkidesi (*Orchis simia*), Çam Orkidesi (*Orchis mascula* subsp. *Pinetorum*) ve Siklamen (*Cyclamen coum* varyete *coum*) gibi bazı türleri de barındırmaktadır (Güney, s. 2).

82.312,8 Hektar alana sahip olan Tosya ormanlarında son 10 yıl içerisinde ortaya çıkan orman yangınlarında yaklaşık 35,22 Ha alan tahrip olmuştur. Tosya ormanları, Ekencik köyünde Akkavak (*Populus alba*) ve Yağcılar köyünde Karaçam (*Pinus nigra*) türlerine ait anıt ağaçları da bünyesinde barındırmaktadır (Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, s. 39-56).

Tuttu (2017) yaptığı araştırmada bölgede topladığı bitki örneklerini sınıflandırarak fitocoğrafik bölgelere dağılımlarını ortaya koymuştur. Toplanan örnekler ile bölgedeki bitkilerin % 13.97'si İran-Turan, % 13.85'inin Avrupa-Sibirya, % 5.27'sinin Akdeniz, % 3.19'unun Karadeniz (Öksin), % 2.82'sinin Doğu Akdeniz, % 0.49'unun Hyrcano-Öksin (Hazar Denizi-Karadeniz) fitocoğrafik bölgelerine ait olduğu tespit edilirken % 60.41'inin geniş yayılış alanına sahip olduğunu tespit etmiştir (s. 306).

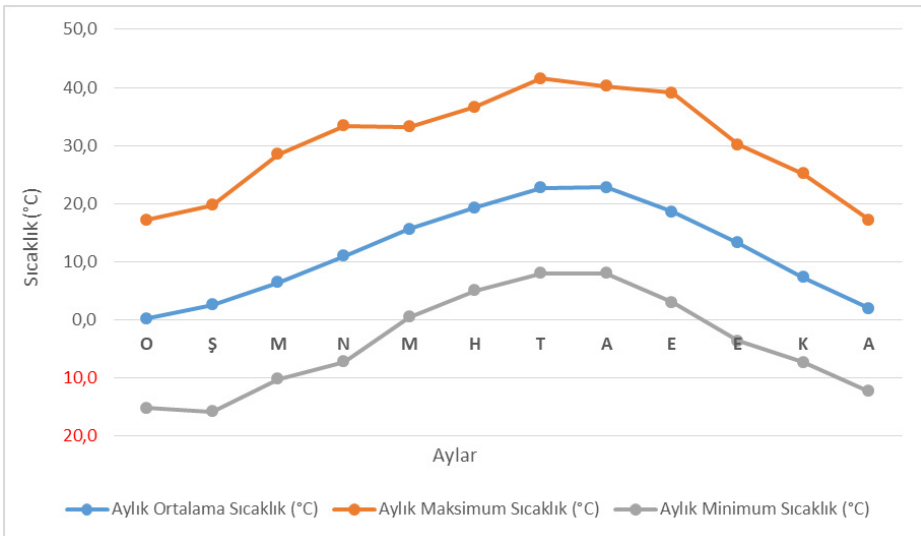
Tosya ormanları içerisinde geyik, karaca, yaban domuzu, gelincik, sansar, tavşan, orman faresi, orman toygarı, kaya güvercini, kızıl şahin gibi birçok canlıyı bünyesinde barındırmaktadır (Küçük, 2012, s. 48). Gavur dağında yapılan incelemeler sonucunda bölgede önemli memeli türlerinden biri olan Kızıl Geyik (*Cervus elaphus*) için uygun yaşam koşullarının varlığı ile doğal

olarak bu bölgede yaşadığı tespit edilmiş ve ardından bölge Bakanlar Kurulu kararıyla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ilan edilmiştir (sertifikasyon.ogm.gov.tr).

İlçedeki toprak örtüsünün yaklaşık %89'u gibi büyük bir bölümü kahverengi orman topraklarıyla örtülü olan arazinin çoğunluğu ormanlarla kaplıdır. Bu arazilerin geri kalan kısmında ise fundalık, kuru tarım ve otlaklar mevcuttur. Devrez çayının taşıdığı materyaller sayesinde oluşmuş alüvyal topraklar ise %6'lık bir oranla ilçe arazisini kaplayan diğer büyük toprak grubudur. Bu topraklar üzerinde ise yaygın olarak sulu tarım yapıldığı görülmektedir. Arazinin %5'lik kısmını ise kolüvyal topraklar kaplar. Bu toprak örtüsünde ise ormanlık alanlar, sulu ve kuru tarım ile otlak alanları görülmektedir (Taş, 2006a, s. 61).

Tosya ilçesi Karadeniz bölgesi içerisinde bulunmasına karşın bölgenin kuzeyinde birbirine paralel ve kabaca doğu-batı yönlü uzanan Ilgaz ve Küre dağları sebebiyle Karadeniz üzerinden gelen nemli ve ılımanlaştırıcı etkili hava kütleleri bölgeye ulaşmamaktadır. Bu durum nedeniyle ilçede Karadeniz iklimi ile iç kesimlerde hâkim olan karasal iklim özellikleri arasında geçiş özelliğine sahip iklim koşulları kendini göstermektedir.

İlçenin bulunduğu bölge Erinç iklim sınıflandırmasında yarı-nemli, DeMartonne İklim sınıflandırmasında Yarı Kurak - Nemli Arası (MGM, 2022), Köppen-Geiger iklim sınıflandırmasına göre ise yazları ılık her mevsim yağışlı iklim tipi (Dfb) sınıfında yer almaktadır (Öztürk, Çetinkaya ve Aydın, 2005, s. 23).

Grafik 1: Tosya ilçesinin aylık ortalama sıcaklık, maksimum sıcaklık ve minimum sıcaklık değerleri (2000-2021)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Bölgede yıllık ortalama sıcaklık 11,8°C olarak gerçekleşmiştir. Sıcaklıkların yıl içerisindeki dağılışı incelendiğinde en düşük aylık sıcaklık ortalaması Ocak ayında 0,2°C olarak en yüksek aylık sıcaklık ortalaması ise 22,8°C ile Ağustos ayında yaşandığı görülmektedir.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H
Aylık Ortalama Sıcaklık (°C)	0,2	2,6	6,4	11,0	15,6	19,3
Aylar	T	A	E	E	K	A
Aylık Ortalama Sıcaklık (°C)	22,7	22,8	18,6	13,3	7,3	2,0

Tablo 1: Tosya ilçesi aylık ortalama sıcaklık değerleri (2000-2021)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Yıl içerisinde en sıcak ve en soğuk ayların ortalaması arasındaki farka yıllık sıcaklık amplitüdü denir (Oğuz, 2014, s. 67). Aylık ortalama sıcaklık değerlerinin amplitüd değerleri incelendiğinde 22,6°C olduğu görülmektedir. Bu değer ilin deniz kıyısı ilçelerine göre daha yüksektir bu da bölgede karasallığın etkisini göstermektedir.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H
Aylık Toplam Yağış Ortalaması (mm=kg÷m²)	45,5	41,3	44,4	52,6	55,6	54,0
Aylar	T	A	E	E	K	A
Aylık Toplam Yağış Ortalaması (mm=kg÷m²)	30,5	17,7	27,7	33,6	25,7	50,0

Tablo 2: Tosya ilçesi aylık toplam yağış ortalaması (2000-2021)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

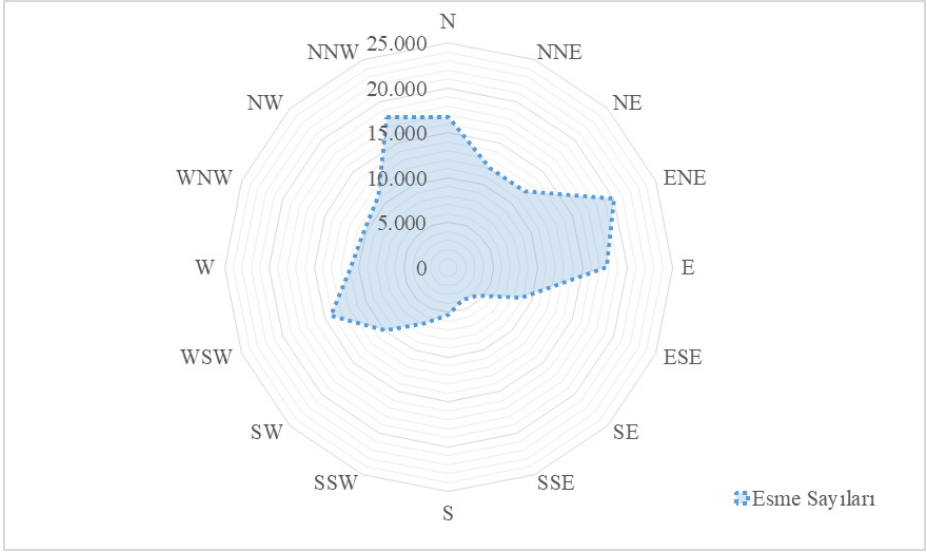
Küre ve Ilgaz dağlarının etkisi nedeniyle bölgedeki yağış miktarı kıyı kesimlere oranla çok daha düşüktür. Yıllık ortalama 478,6 mm yağış alan ilçede yağışım mevsimlere dağılışı incelendiğinde yağışların %32'sini ilkbahar mevsiminde, %21,5'ini yaz mevsiminde, %18'ini sonbahar mevsiminde, %28,5'ini ise kış mevsiminde aldığı görülmektedir. Mevsimsel olarak en düşük toplam yağış ortalamasını sonbaharda en yüksek ise ilkbahar aylarında almaktadır. Aylık düzeyde ise en düşük toplam yağış ortalaması Ağustos ayında görülür iken en yüksek toplam yağış ortalaması Mayıs ayında olduğu görülmektedir.

Yönler	Yıllık Rüzgârın Esme Oranı (%)	Yıllık Rüzgârın Esme Sayıları Toplamı
N	9,07	16707
NNE	6,59	12025
NE	6,49	11956
ENE	10,87	20039
E	9,61	17727
ESE	4,76	8773
SE	2,44	4498
SSE	2,15	3977
S	2,85	5251
SSW	3,68	6798
SW	5,42	10013
WSW	7,71	14245
W	5,95	10983
WNW	5,57	10257
NW	6,08	11199
NNW	9,82	18080

Tablo 3: Tosya ilçesi yıllık rüzgârın esme oranı ve esme sayıları (2000-2021)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

İlçede rüzgârın yıllık esme oranına göre en fazla %10,87 ile ENE yönü iken en az %2,15 ile SSE yönüdür. Yıllık bazda rüzgârların esme sayılarını mevsimsel olarak ele aldığımızda İlkbahar aylarında %11,3 ile ENE yönünden, yaz aylarında %12,17 ile ENE yönünden, sonbahar aylarında %12,13 ile WSW yönünden, kış aylarında ise %10,91 ile NNW yönünden en çok rüzgârın estiğini tespit edebiliriz.

Grafik 2: Tosya ilçesine ait rüzgâr gülü

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

İlçede yıllık rüzgârın esme sayıları toplamı verileri kullanılarak oluşturulan rüzgârgülünü incelediğimizde bölgede esen rüzgârların NNW – N – ENE – E – WSW yönlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bölgedeki Ilgaz ve Geçmiş dağları gibi yer şekilleri bölgede esen rüzgâr yönleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

1.2. Tosya'nın Beşeri Coğrafya Özellikleri

Tosya'nın kuruluşuna ait bilgiler kesin olmamakla birlikte yerleşmenin üç bin yıllık bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir. Yerleşme alanı zaman içerisinde birçok medeniyetin egemenliği altına girmiştir (Karabüber, 2017, s. 4). İlk adının 'Zoaka' olduğu bilinen Tosya ilçesinin, Bizans döneminde 'Docceia' olduğu bilinmektedir. Uzun bir süre Kastamonu ve Çankırı'ya bağlı kadılık olan ilçe daha sonradan Kastamonu'ya bağlı bir ilçe oluyor (Gökoğlu, 1952, s. 34).

Selçuklu döneminde Türk tarihine dâhil olan Tosya, ardından Candaroğulları hâkimiyetine daha sonra ise 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Candaroğulları beyliğine son vermesiyle Osmanlı devletine bağlanmıştır. Yaklaşık 460 yıl Osmanlıya bağlı olarak kalan bölge bu dönemde herhangi bir işgale uğramamıştır (Tosya Haber37 Gazetesi, 2016, s. 41). Osmanlı arşivlerinde 1903 yılı vilayeti idari taksimatına göre Tosya, Kastamonu sancağının sekiz kazasından biridir (Kütüklü, & Tunoğlu, 2012, s. 130). Milli mücadele döneminin ise Ankara'ya İnebolu-Kastamonu hattı ile destek vermiş olan Tosya halkı üzerine düşen vazifeyi hakkıyla yerine getirmiştir (Tosya Haber37 Gazetesi, 2016, s. 42).

Kuzey Anadolu Fay hattı üzerinde bulunması nedeniyle bölgede çok sayıda gerçekleşmiştir. Bölgede yaşanan en büyük deprem olan 26 Kasım 1943 yılında gerçekleşen Tosya-Ladik depreminde 2.824 kişi hayatını kaybetmiş, yaklaşık beş bin kişi yaralanmış ve bölgedeki konutların yaklaşık %75'i kullanılamaz hale gelmiştir (Tosya Haber37 Gazetesi, 2016, s. 49). 1915 ve 1919 yıllarında ise meydana gelen büyük bir yangın sonrasında şehir hasar görmüştür (Kütüklü, & Tunoğlu, 2012, s. 176).

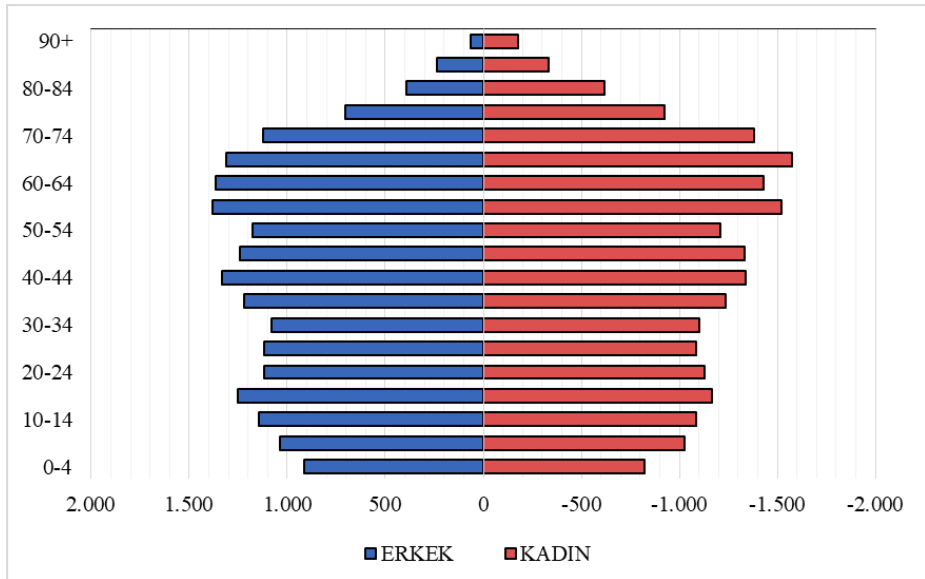
Tosya, 1831 yılında 5.585 kişi, 1903 yılında ise 26.095 kişilik bir nüfusa sahiptir (Kütüklü, & Tunoğlu, 2012, s. 42-166). 1927 yılında şehirselleşen nüfusu 9.676 olan ilçede nüfus mübadelesi ve meydana gelen 1943 yılındaki deprem ile nüfus kaybetmiş ve bu nedenle 1927-1945 yılları arasında nüfusu 1.108 kişi artarak 10.784 kişi olmuştur. 1945 sonrası nüfus artış hızında yükselme ile birlikte nüfusu 11.978 kişiye yükselmiştir (İbret, 2013, s. 10). 1965 yılında 14.119 olan şehirselleşen nüfus 1985 yılına gelindiğinde 21.172 kişiye çıkan nüfus günümüzde 28.963 kişiye düşmüştür. İlçede nüfus 1985 yılına kadar artma eğiliminde iken bu yıllardan sonra nüfus miktarında azalma görülmektedir. İlçenin yıllık nüfus artışı ise 2009 yılından günümüzde kadar geçen 15 yıllık dönemin 12 yılında yıllık nüfus artış hızı negatif değerde seyretmiştir. İlçede cinsiyet dengesizliği bulunmamaktadır. Toplam nüfusun %51,61'ini kadın nüfus %48,39'unu ise erkek nüfus oluşturmaktadır.

Yıllar	Şehir Nüfusu		Köy Nüfusu		Toplam Nüfus
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
1965	7.281	6.838	16.130	15.220	45.469
1970	8.026	8.672	16.267	15.140	48.105
1975	8.412	9.103	15.977	15.573	49.065
1980	9.765	9.351	15.727	14.317	49.160
1985	10.579	10.593	15.200	13.753	50.125
1990	11.303	11.507	13.480	11.765	48.055
2000	11.826	11.431	9.859	8.879	41.995
2007	13.682	13.159	7.390	6.815	41.046
2010	14.183	13.594	6.875	6.232	40.884
2015	14.582	13.979	6.306	5.663	40.530
2023	14.925	13.917	5.712	5.395	39.949

Tablo 4: Tosya ilçesi nüfusu (1965-2021)

Kaynak: TÜİK

Köy nüfusunun kent nüfusa oranına baktığımızda 1965 yılında %68,94, 1980 yılında %61,11, 1990 yılında %52,53, 2000 yılında %44,61, 2010 yılında %32,05 olan bu oran 2021 yılında %27,06'ya kadar gerilemiştir. Bu da bölgedeki göçlerle birlikte kır-kent nüfus dağılımında bozulmaların meydana gelmesi birçok olumsuzluğu da beraberinde getirebilir. Bunlardan ilki kırsal alandaki tarım ve hayvancılık ile uğraşan nüfusun azalmasına ve bunun sonucunda bölgedeki tarımın ve hayvancılığın zayıflamasına neden olabilmektedir. Kırsal alandaki azalan nüfus nedeniyle bölgeye gelebilecek altyapı hizmetlerinin kalitesinde ve erişme durumlarında azalmalar meydana gelebilir. Önemli noktalardan biri de kırsal yaşam tarzlarının ve bölgede süregelen kültürel değerlerin yitirilmesi olabilir. Bu duruma paralel olarak da kentsel nüfustaki artışlar trafik sorunu, konut sorunu, çevre kirliliği ve belediye hizmetlerine olan taleplerdeki artış ve karşılanamama durumları gibi birçok problemi de doğurmaktadır.

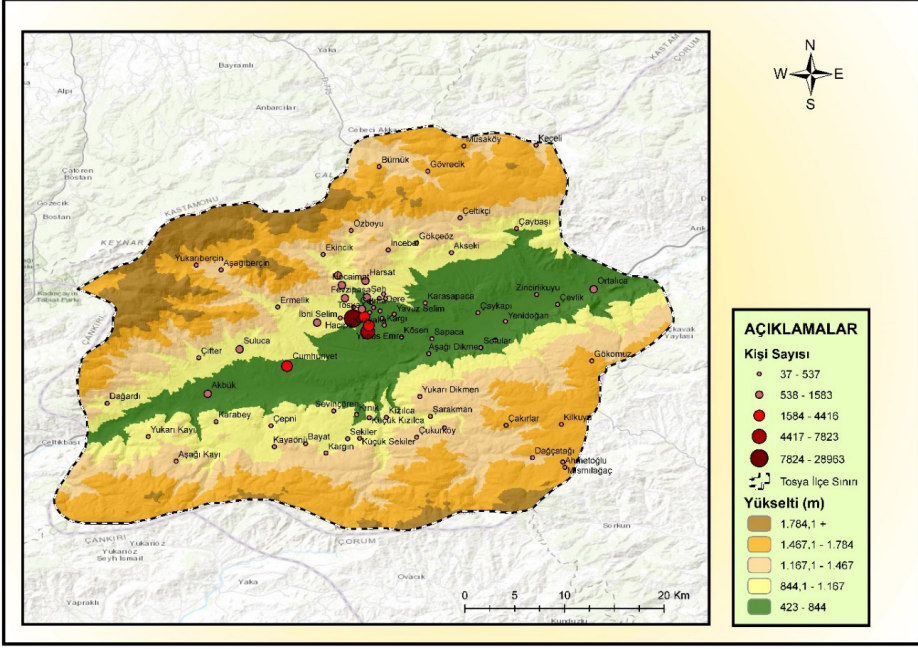

Grafik 3: Tosya ilçesi nüfus piramidi

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

İlçeye ait nüfus piramidi incelendiğinde taban kısmındaki daralma bölgedeki nüfus artış hızındaki azalmayı göstermektedir. “Kendiler çalışmayıp o toplumdaki çalışanların üretimini tüketen nüfusa bağımlı nüfus ve bu nüfus kitlesinin toplam nüfustaki payına ise, bağımlı nüfus oranı denir” (Doğanay, Özdemir, & Şahin, 2021, s. 43). 0-14 yaş aralığındaki nüfusu içeren genç bağımlı nüfus oranı %24,27 iken 65 yaş ve üzeri aralıkta yer alan nüfusu içeren yaşlı bağımlı nüfus oranı ise %35,61’dir. İlçedeki yaşlı bağımlı nüfus oranı Kastamonu ili yaşlı bağımlı oranı (%29,58) ve Batı Karadeniz bölgesinin yaşlı

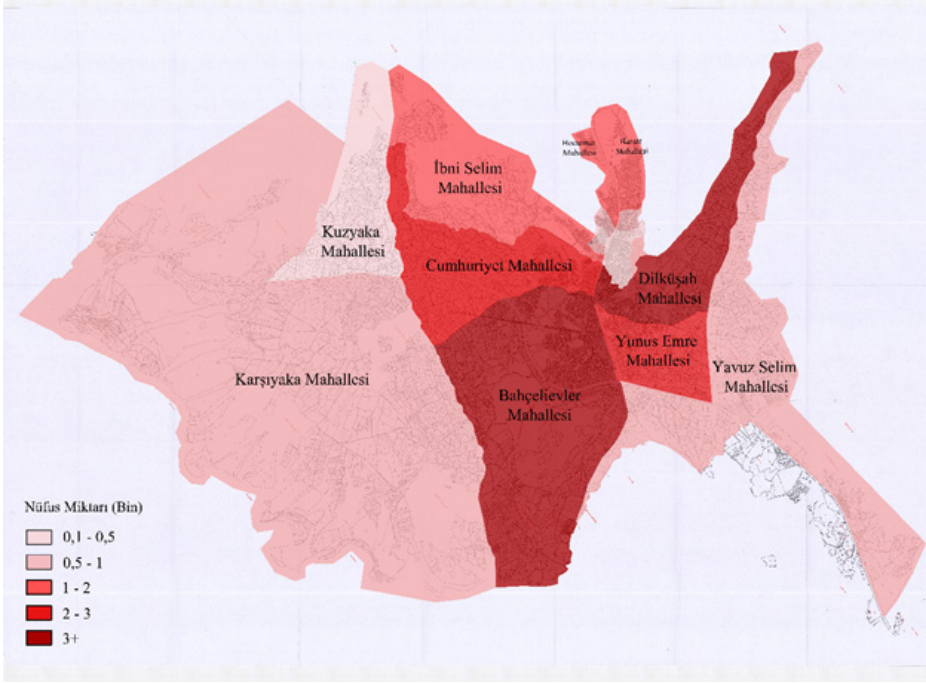
bağımlı nüfus oranına (%22,33) göre daha yüksektir. İlçede toplam bağımlı nüfus oranının %59,88 olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yaşlı bağımlı nüfus oranındaki artış bölgede çalışma çağındaki nüfusun azaldığını göstermektedir. Bölgede işgücü yetersizliklerine neden olabilecek demografik kökenli problemler yaratabilecek bir durumdur.

Harita 3: Tosya ilçesinde yerleşmelerin nüfus büyüklüğüne göre dağılımı

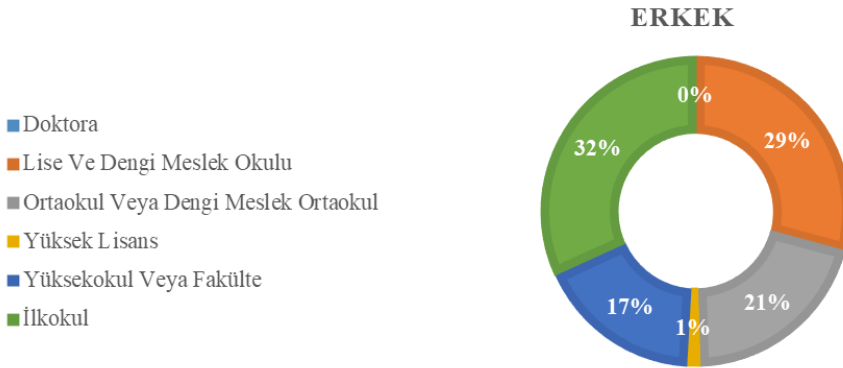
İlçe toplam nüfusunun %72,76'sını oluşturan 28.963 kişiyi içeren merkez mahallelerinin 423 – 1.167 metre yükselti aralıklarının olduğu tespit edilmiştir. Toplam ilçe nüfusunun %2,83'lük kısmı 1.167,1 – 1.467 metre yükselti aralıklarında iken yalnızca %2,50'lik kısmı 1.467,1 – 1.784 metre yükselti aralıklarında yerleşmiştir.

1844-1845 Temettuat defterlerine göre Tosya kazasında yer alan hane sayısı 2.136'dır. Hanelerin %57,91'i mahallelerde iken %42,09'u köylerde yer almaktadır (Dilsiz, 2010, s. 27). 1840'lı yıllarda temettuat defterlerinden yola çıkılarak yapılan tahminlere göre yaklaşık 10.500 nüfusa sahip olan ilçenin 2021 yılında toplam nüfusu 39.708'dir. Nüfus yaklaşık olarak 80 yılda %278 artış göstermiştir. Ancak toplam hane sayısındaki artış oranı çok daha yüksektir. TÜİK verilerine göre 2021 yılında ise hane halkı sayısı 14.725'tir. Bunun 3.674'ü tek kişiden oluşan haneler iken 3.895'i sadece eşlerden oluşan hanelerdir. Bu verilerden yola çıkarak Tosya ilçesindeki hanelerin %51,4'ünün bir veya iki kişilik hanelerden oluştuğunu ve geçmiş yıllara göre hanedeki kişi sayısının azalmasının toplam hane sayısında büyük bir artışa neden olduğunu söyleyebiliriz.

Harita 5: Tosya ilçesi mahalle düzeyinde nüfus dağılışı

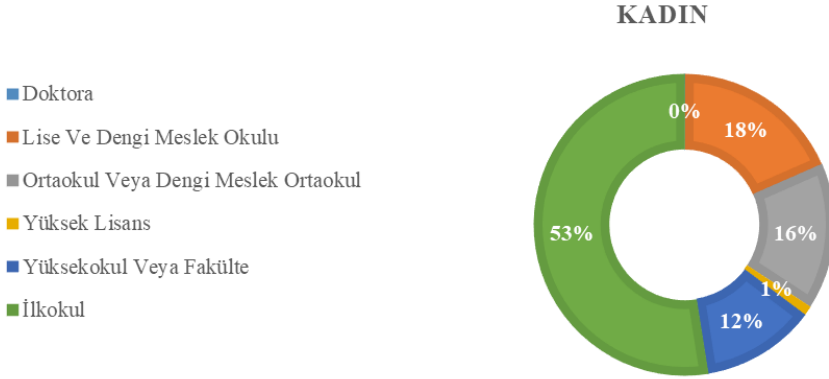
İlçede okuma yazma bilenlerin oranlarına cinsiyet düzeyinde bakıldığında okuma yazma bilen oranı erkeklerde %98,83 iken kadınlarda %95,26'dır. Kişilerin bitirdikleri eğitim düzeyleri ise 15 yaş üzeri erkek nüfus içerisinde 4432 ilkököl, 2840 ortaokul veya dengi meslek okulu, 4050 lise veya dengi meslek okulu, 2411 yükseköğretim veya fakülte, 191 yüksek lisans, 11 doktora mezunu yer almaktadır.

Grafik 4: Tosya ilçesindeki erkek nüfusun eğitim düzeyi

Kaynak: TÜİK

15 yaş üzeri kadın nüfus içerisinde ise 7091 ilkokul, 2123 ortaokul veya dengi meslek okulu, 2482 lise veya dengi meslek okulu, 1658 yüksekokul veya fakülte, 142 yüksek lisans, 12 doktora mezunu bulunmaktadır. Erkekler nüfusta ilkokul ve ortaokul mezunu erkek nüfusun %53'ünü oluştururken kadınlarda bu oran %69'dur. Erkek nüfusun %29'u lise veya dengi bir okul mezunu iken kadın nüfusta bu oran %18'e düşmektedir.

Grafik 5: Tosya ilçesindeki kadın nüfusun eğitim düzeyi

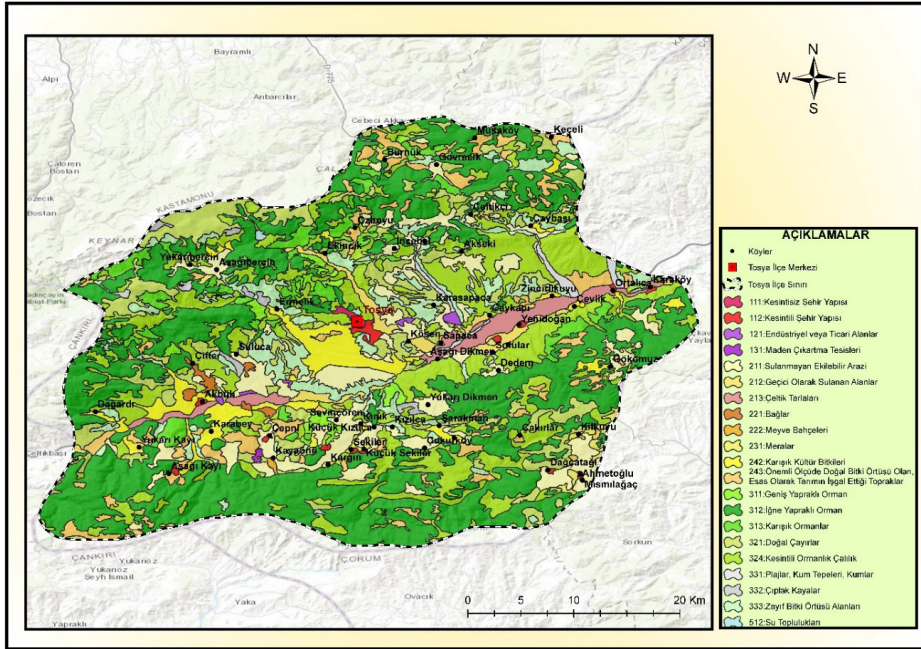
Kaynak: TÜİK

Tosya'da 2022-2023 eğitim dönemi içerisinde ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde toplam 5.640 öğrenci vardır. İlköğretim kademesi içerisinde 641 anaokulu, 1698 ilkokul, 346 imam hatip ortaokul ve 1326 ortaokul öğrencisi bulunmaktadır. Bu kademedeki anaokulu, ilkokul ve ortaokul eğitim alanları dâhil olmak üzere toplam 26 kurumda 303 öğretmen ve 210 derslik yer almaktadır. İlköğretimde okul başına 154 öğrenci, öğretmen başına 13 öğrenci ve derslik başına ise 19 öğrenci düşmektedir. İlköğretim kademesinde yer alan kurumların yerleşim yerine bakıldığında ise %73'lük kısmı şehir alanında yer alırken %27'si köylerde bulunmaktadır. Ortaöğretim kademesinde ise 222 fen lisesi, 250 Anadolu imam hatip lisesi, 524 Anadolu meslek programı ve 633 Anadolu lisesi öğrencisi bulunmaktadır. İlçede yer alan toplam 9 farklı lisede 160 öğretmen ve 109 derslik bulunmaktadır. Ortaöğretimde okul başına 181 öğrenci, öğretmen başına 10 öğrenci, derslik başına ise 15 öğrenci düşmektedir.

İlçede yerleşme ve yerleşmenin gelişimi üzerinde ulaşım ve yer şekillerinin etkisi olmuştur. Özellikle şehir yapısının güneye doğru yayılmasında şehir yapısının kuzeyde vadi alanına sıkışması buna karşın güneye doğru genişleyen yer şekilleri etkili olmuştur. Ayrıca şehrin güneyindeki E-80 devlet karayolunun yakınına yeni sanayi sitelerinin kuruluş yeri olarak tespit edilmesi ve beraberinde imara açılan bu alanlar da şehrin güneye yayılımında etkili olmuştur (İbret, 2003, s. 27).

İlçe yüzölçümünün %70,71 oranında büyük bir kısmını ormanlık alanlar ve yarı doğal alanlar kaplamaktadır. Orman örtüsünün %24,92'sini iğne yapraklı ormanlar, %14,89'unu geniş yapraklı ormanlar oluşmakta iken %13,94'ünü karma ormanlar oluşturmaktadır. Yaklaşık 374.623 ha olan tarım alanları ise ilçenin %28,68'ini oluşturmaktadır. Devrez çayının oluşturduğu alüvyal topraklar ilçedeki tarım faaliyetleri açısından önemli yere sahiptir. İlçedeki tarım ürünleri arasında önemli yere sahip olan çeltik tarlaları yaklaşık 3.535 ha alan ile ilçe arazisinin %0,27'sini kaplamaktadır.

Orman ve fundalık arazilerinin %94'ü dik bir eğime sahiptir. Bu arazinin yaklaşık 15.141 hektarlık alanı orta, 55.930 hektarlık alanı şiddetli, 13.389 hektarlık alanı ise çok şiddetli erozyona maruz kalmaktadır. Yarı-kurak karaktere sahip olan yörede erozyonun etkilerini azaltmak amacıyla ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır. 1960'lı yıllarda başlayan ağaçlandırma çalışmaları günümüzde de halen sürmektedir (Sıvacioğlu, Ayan, Öner & Çelik, 2006, s. 3-6)

Harita 6: Tosya ilçesi arazi kullanım haritası

İlçedeki dağlık alanlardaki tarım alanları durumuna bakıldığında ise düzlük alanların az ve yükseltinin fazla olması nedeniyle kuzeyde yer alan Ilgaz dağlarında tarım faaliyetleri seyrek. Buna karşın tarımsal faaliyetlerin Geçmiş dağlarında görece daha yoğun olduğu görülmektedir. Bu durum da Geçmiş dağlarında orman tahribatının Ilgaz dağlarına oranla daha fazla olmasına sebep olmuştur (Taş, 2006a, s. 131). Mera alanları ise yaklaşık 3.181 ha ile ilçenin yalnızca %0,24'ünü oluşturmaktadır.

19. yüzyılın ilk yarısında bölgedeki tarım arazilerinin %58,4'ünde tahıl ürünleri ekilirken, %16,18'i pirinç tarımı yapılıyordu. Geriye kalan %25,42'lik kısmı ise bağ ve bahçe arazisi olarak kullanılmaktaydı. Bölgedeki tarım faaliyetleri içerisinde yer alan bağcılık günümüzde de önemini sürdürmektedir. Temel besin ürünü olarak kullanılan tahıla ayrılan arazi oranı yüksekti. Şehirsal alanda ikamet eden kişilerin kırsalda sahip olduğu ve ikincil bir mesken konumu taşıyan 'gümele' olarak adlandırılan bağ evleri vardır (Dilsiz, 2010, s. 50-51).

Tarımsal alan bakımından Kastamonu ilçeleri arasında üçüncü sırada yer alan Tosya, ilde yetiştirilen tahıl ürünlerinin yarısından fazlasını üretirken şeker pancarı, patates ve yeşil ot fiğ gibi endüstriyel bitkilerin tamamına yakını karşılamaktadır (Zeyrek, 2013, s. 18). Coğrafi işarete sahip olan Tosya pirinci ise ilçenin sulu tarım alanlarındaki en önemli tarım ürünüdür.

Temettuat defterlerine göre 19. Yüzyılın ilk yarısında Tosya'da toplam hayvan sayısı 7.915'tir. 2.613 büyükbaş hayvan, 1.150 yük ve binek hayvanı bulunmaktadır. Büyükbaş hayvanların %79,06'sı köylerde iken %20,94'ü merkezde yer almaktadır. Küçükbaş hayvan sayısı ise 4.152'dir. Küçükbaş hayvanların %2,87'si kaza merkezinde yer alırken %%97,13'ü köylerde (Dilsiz, 2010, s. 55-59). Günümüzde ilçede hayvancılığın daha çok besi hayvancılığı şeklinde yapılmasından dolayı ilçedeki mera sahaları ile hayvancılığın yoğunlaştığı sahalarda benzerlik göstermemektedir. Sığır yetiştiriciliği ön plana çıkmakla birlikte yörede koyun ve keçi yetiştiriciliği de yapılmaktadır (Taş, 2006b, s. 58).

Orman varlığı sayesinde orman ve ormana dayalı üretimde ün yapmış olan ilçede yaklaşık 700 atölyede üretim yapılmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 146). Bölgedeki sanayide orman ve ormana dayalı sanayinin yoğun olduğu görülmektedir. İşletmelerde özellikle ahşap malzemeleri, inşaat malzemelerini ve mutfak mobilya üretimi yoğunudur. Esnaf işletmelerine bakıldığında ise ulaşım hizmetleri, ağaçtan eşya üretimi ve gıda maddeleri ile ilgili hizmetlerin yoğunluğu göze çarpmaktadır (Zeyrek, 2013, s. 29). Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri üretiminde kümelenme potansiyeline sahip bir ilçedir. Ancak üretime dâhil olan tesislerin birçoğu küçük ve orta büyüklüktedir. İlçedeki işletmelerin araştırma geliştirme, markalaşma ve tanıtım gibi temel bazı eksikliklerin giderilmesi bölgede ağaç ve ağaca dayalı ürün imalatı ile mobilya imalatı sektörlerinin gelişme göstermesi beklenmektedir (Ünal, 2014, s. 16).

1500'lü yıllardan bu yana tela üretimi yapan ilçede tela dokumacılığı önemli bir yere sahiptir. Günümüzde yıllık üç buçuk milyon metre üretim yapılmaktadır. 'Tosya kesesi' ve 'Tosya Kuşağı' da ilçenin ünlü dokuma türlerindedir (Erdoğan, 2018, s. 147). Yün ve tiftikten yapılan bu kuşağın yanı sıra bölgede geçmiş zamanlarda çorap, saten, kıl çuval ve kilim gibi farklı dokuma ürünleri de üretilmekteydi (Kütüklü, & Tunoğlu, 2012, s. 153).

Osmanlı döneminde İstanbul'u merkeze alan ve tali yollarla birbirine bağlanan ana yollar bulunmaktaydı. Bu ana yollar sağ kol, orta kol ve sol kol sınıflandırılabilir. Bu yollardan orta kol, İstanbul'dan başlayarak Gebze, Bolu, Tosya, Tokat, Sivas, Malatya, Diyarbakır üzerinden Musul ve Kerkük'e ulaşırdı (Sak & Çetin, 2004, s. 182). Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından hazırlanan Uluslararası Ana Trafik Koridorları Avrupa Anlaşması beraberinde hazırlanan E-yollar ağı oluşturulmuştur. Ülkemiz de bu anlaşmaya taraf olmuş ve 2016 yılı itibariyle toplam 9.353 km e-yolları ağına sahiptir. Ülkemize giriş yapan üç ana arterden biri olan E-80 karayolu Bulgaristan sınırından giriş yapıp İstanbul, İzmit, Bolu, Amasya, Erzincan, Erzurum ve Ağrı üzerinden Gürbulak sınır kapısına kadar ulaşır. Tosya ilçesinin gelişimi üzerinde büyük etkiye sahip olan E-80 karayolu toplam 1803 km uzunluğa sahiptir (kgm.gov.tr). Karayolları 15. Bölge Müdürlüğü içerisinde yer alan karayolları arasında yüksek trafik hacmine sahip E-80 üzerinde günlük ortalama 12.900 araç geçişi bulunmaktadır (Karayolları Genel Müdürlüğü, 2022).

İKİNCİ BÖLÜM

ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ

2.1. Organize Sanayi Bölgeleri Kavramı, Amaçları ve Etkileri

Sanayileşme ile birlikte kırsal kesimden yaşanan göçler ve şehir nüfusunun artışı ile şehirselleşen alanlardaki büyümenin ardından yerleşme alanları içerisinde kalan sanayi tesisleri zamanla ortaya çıkardığı olumsuzluklar nedeniyle şehirselleşen alanda istenmeyen unsurları oldular. Sanayi tesislerinin yaşattığı olumsuzlukların yanı sıra şehirselleşen alan içerisinde kalan sanayi tesislerinin altyapı, hammadde, ulaşım veya yeni arazi vb. isteklerinin karşılanamaması gibi durumlar sanayi tesislerinin yerleşim merkezlerinin dışındaki arazilere kaymasına neden olmuştur.

Şehirselleşen alanda sanayi tesislerinin oluşturduğu olumsuzlukların ve yaşadığı eksikliklerin en aza indirgenmesi amacıyla şehir merkezlerinden uzakta ortak altyapı ile inşa edilen organize sanayi bölgeleri bölgesel ekonomik kalkınmanın da temel parçalarındandır. Organize Sanayi Bölgesinin literatürde yer alan bazı tanımlamaları şu şekildedir:

“Kapsamlı bir plan gereğince parsellenip yol, su, elektrik vb. gibi alt yapı olanaklarıyla donatılmış arazi parçalarının, beraberce yararlanabilecekleri her türlü hizmetlerle birlikte girişimcilerin yararına sunulduğu organizasyonlardır” (Onal 1998, s. 21).

“OSB’ler, yatırımları toplulaştırarak kaynak kullanımında etkinliği sağlamanın yanında kurulduğu bölgenin potansiyeline dayanan bir üretim yapısına sahip özel statülü üretim bölgeleridir” (Özer, 2008, s. 94).

“OSB’ler özel sektör sanayi yatırımlarının belirli yörelere yönlendirilmesi, mevcut yatırımların desteklenerek teşvik edilmesi, gelişmekte olan sanayilerin arazi gereksinmelerinin karşılanması amacıyla kullanılan mekânsal teşvik araçlarıdır” (Çam & Esengün, 2011, s. 56).

Ağır Sanayi ve entegre tesisler dışında kalan, çeşitli sektörel üretimleri uyumlu ve birbiriyle tamamlayıcı bir nitelikte olan küçük veya orta sanayi ölçek ve boyutundaki imalat ünitelerinin, kapsamlı bir biçimde sınırları tayin edilmiş bir

alanda, yerleşimi, altyapısı, gerekli sosyal ve teknik hizmetleri ve ortak yapıları ile organize edilmiş bölgeleridir (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 1).

Sanayi bölgeleri; ihtisaslaşma paydasında daha çok küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin kullanıma ilişkin alt yapı hizmetlerin sağlanması, nitelikli işgücü temini, verimliliğin artırılması, bilgi ve tecrübe aktarımı gibi ortak özelliklere sahip endüstri yerleşkeleridir (Oral, Özdemir & Duran, 2019, s. 165).

Bu bağlamda Organize Sanayi Bölgelerini var olan ve yeni gelecek yatırımları şehir merkezlerinden uzak sahalarda, tesislerin ortak bir altyapıya sahip olarak giderlerinin azaltmak hem de işletmelerin birbirleriyle olan entegrasyonlarını arttırmak ve şehir merkezlerindeki sanayi tesislerinin yaratabileceği olumsuzlukları da en aza indirmek amaçlarıyla oluşturulmuş bölgeler olarak tanımlayabiliriz.

OSB'lerin kurulmasındaki temel amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz (Eyuboğlu, 2005, s. 52):

- Sanayi tesislerinin yer seçimini yaparak sanayinin disipline edilmesi,
- Sanayinin kent merkezleri dışarısına çıkarılarak kentin planlı gelişimi üzerinde olumlu etkide bulunmak,
- Belirlenen alan içerisinde birbirini tamamlayıcı tesislerin bulunmasını sağlayarak tesisler arasında üretim, verim, karlılık ve entegrasyonu arttırmak,
- Azgelişmiş bölgelerde sanayi sektöründe gelişim ile bölgeye katkı sağlamak,
- Tarım arazileri üzerine kurularak arazinin yok olmasını neden olan tesisleri farklı sahalara yönlendirmek,
- Tesislere ortak altyapı hizmetleri sunarak giderleri azaltıp verimliliği arttırmak,
- Standardizasyonu arttırmak,
- Ortak arıtma tesislerinin kullanılması ile sanayi tesislerinin hem giderlerini azaltmak hem de oluşabilecek çevre kirliliklerinin önüne geçmek,
- Organize edilen sahanın devlet gözetiminde kendi kurumları tarafından yönetilebilmesi.

OSB'ler için belirlenen ve altyapı hizmetleri hazırlanan bu sahalarda girişimciler için de yatırım giderlerinin azalması açısından çok önemli bir nokta olması sebebiyle ve saha içerisinde kendi üretim alanı içerisinde tedarikçisi veya müşterisi olabilecek firmaların varlığı girişimciler açısından OSB'leri değerli kılmaktadır. OSB içerisinde yer alan firmalar arasındaki uyum ve rekabet önem arz etmektedir.

OSB'lerin çok sayıda ülke tarafından kullanılmasının en başlıca sebeplerinden biri de sanayileşme için bir araç olarak kullanılması ve bu sayede bölgeler arasındaki sanayileşmedeki farklılıkları azaltabilmek amacıyla önlemler alınabilmesidir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan birçok ülkede sanayileşmeye bağlı bölgeler arası dengesiz dağılım beraberinde ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara bağlı sorunları beraberinde getirmektedir. Bu sorunu gidermede ise ülkeler sanayi bölgelerini bir araç olarak görmektedir (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 2)

Organize sanayi bölgelerinin kuruluşu ile birlikte hedeflenen bu temel amaçlarla birlikte OSB'ler kuruldukları bölgeye ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel açılardan birçok katkıda bulunup bölgenin değişimine katkı sunmaktadır. Bölgesel ekonomiye katkı sunmak, kurulduğu alanda ulaşım ve ticaretin gelişimine önyak olmak, bölgede istihdam yaratmak, şehir merkezi dışına kurularak şehrin gelişimine katkı sağlayıp şehrin gelişim yönü üzerinde etki yapması temel katkılarından bazıları olarak sıralanabilir. Bu katkıları sunabilmesi gereken ve belirlenmiş kriterlere uyulması gerekmektedir. Uyulmaması durumunda bölgeye yapılan yatırımların boş harcanması anlamına gelmektedir.

OSB'lerin gelişimleri üzerinde etkili olan bazı etmenler bulunmaktadır. Bu etmenlerin bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz (Çetin & Kara, 2008, s. 64).

- Yer seçiminin yanlış yapılması,
- Kaynak yetersizliği,
- Teşviklerin yetersizliği,
- Sanayi bilincinin gelişmemiş olması,
- Teknolojik yetersizlikler,
- Kamu politikalarındaki yetersizlik veya olumsuzluklar,
- Bürokratik engeller,
- Birlikte hareket etme duygusunun gelişmemiş olması,
- Sosyal yatırımlardaki eksiklikler.

Şehir içerisindeki sanayi tesislerinin şehir merkezinden uzak arazilere taşınması şehir yapısı ve şehirde yaşayan insanlar açısından oldukça önemlidir. Şehirsel alanda yer alan sanayi tesisleri ses, görüntü, hava ve çevre kirliliğine neden olmaktadır. Sanayi tesisleri için gerekli araçlar da şehir içerisindeki trafiği olumsuz etkilemektedir. Bu durumlar hem şehir yapısı hem de insan sağlığı için olumsuz nitelik taşımaktadır. OSB ile bu tesislerin taşınması ile hem tesislerin oluşturduğu şehirdeki olumsuzluklar azaltılabilir hem de boşalan arazi de kamu tarafından farklı kamu hizmetleri amacıyla kullanılabilir.

Organize sanayi bölgelerinin en önemli hedeflerinden biri olan sanayi alanının belirlenerek kentsel gelişimin düzenlenmesidir. Sanayi için seçilen sahalardan kent merkezlerinden uzak sahalarda olması ile birlikte sanayi tesislerinin planlı bir yerleşime sahip olması hem çevre kirliliğinin azaltılması hem de şehirselsel alan içerisinde kalan tesislerin oluşturabileceği çevre ve kent sağlığı üzerindeki etkilerini en aza indirmişdir. Şehir gelişimini etkileyen ve sanayi tesislerinin organizasyonu için kullanılan OSB'lerin yer seçimi kriterlerinin doğru uygulanmaması OSB'nin bölgeye kuruluşu ile istenen olumlu hedefleri bertaraf edecektir.

“İşletmelerin mal ya da hizmet üretimine başlayabilmesi, üretimle birlikte amaçlarını gerçekleştirebilmesi için kurulduğu yere kuruluş yeri denir” (Cansız, 2010, s. 18). Hem girişimci hem de ülke ekonomisi açısından büyük öneme sahip olan tesislerin kuruluş yerlerinin seçiminin doğru yapılamaması kaynakların israfı anlamına gelmektedir (Onal, 1998, s. 21). Yer seçiminde en önemli unsur yer seçimini etkileyen bir veya birkaç unsura uygun olarak seçim yapmak değil bütün unsurların en optimum seviyede olduğu alanın seçilmesidir (Demirdöğen & Bilgili, 2010, s. 307). Sanayi işletmeleri açısından optimal kuruluş yeri veya en uygun kuruluş yeri “malların üretim maliyetleri, tüketim maliyetleri ve işletmenin gelişme olanakları bakımından en ekonomik yer” olarak tanımlanabilir (Mucuk, 2001, s. 114).

Çoğunluğu devlet kurumları tarafından kurulsada organize sanayi bölgelerinin kuruluşlarını üç ayrı biçimde ele alabiliriz. Bunlardan ilki mahalli idareler veya kamu tarafından görevlendirilmiş mesleki örgütler tarafından kurulan sanayi bölgeleri. İkincisi kamu ve özel sektörün ortaklaşa çalışması sonucunda kurulan sanayi bölgeleri. Üçüncü ise özel sektör girişimcileri tarafından kurulmuş sanayi bölgeleridir. Bu kurulan sanayi bölgeleri tipleri içerisinde ikinci ve üçüncü tipteki sanayi bölgelerinde kâr amacı ön plandadır (Mucuk, 2001, s. 124).

Organize sanayi bölgeleri, birçok kritere dayalı olarak seçimi yapılmış olan arazide altyapı hizmetlerinin oluşturulması ve birçok teşvik ile birlikte girişimci açınsında düşük maliyetle arazi elde etme imkânı tanımaktadır. OSB dışında kendi arazilerini alabilecek güce sahip girişimci veya firmaların seçecekleri sahaya yönelik yer seçimindeki bilgi eksiklikleri ile olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir. Firmanın OSB'de yer alması, hem yanlış arazi seçimi ile ortaya çıkacak olumsuz sonuçların önüne geçilebilir hem de diğer firmalar ile bir arada bulunması sonucu dışsal yararlar ve ekonomiler açınsından fayda sağlar (Balaban, 2001, s. 2).

Tesisin kurulacağı bölgenin seçimi, seçilen bölge içerisinde alanın belirlenmesi ve bu alan içerisinde tesisin kurulacağı arazinin belirlenmesi adımları ile tesislerin kuruluş yeri seçimi temelde üç aşamadan oluşmaktadır

(Kobu, 2006, 162). Bu aşamalarda ise yer seçimini etkileyen belirli ölçütler bulunmaktadır (Cansız, 2010, s. 19-20).

- Sermaye,
- Pazara yakınlık ve pazarın büyüklüğü,
- Ham madde kaynaklarına yakınlık,
- İşgücüne yakınlık,
- Enerji kaynağına yakınlık,
- Nakliye ve ulaşım koşulları,
- İklim koşulları,
- Sosyal ve kültürel çevre,
- Diğer faktörler.

Sanayi tesisinin kuruluşunda gerekli olan arazinin, iş makinelerinin, ham maddelerinin satın alınabilmesi bina inşasının yapılabilmesi ve çalıştırılacak kişilerin ücretlerinin karşılanması için belirli bir anaparaya ihtiyaç vardır. Anapara olmadan tesisin kurulması ve işletilmesi mümkün değildir. Tesislerin kuruldukları alanın çevresinde ürettiği ürünleri satabileceği bir pazar alanı gereklidir. Bu pazar alanının yakınlığı kadar büyüklüğü de yer seçiminde etkiye sahiptir. Üretim sırasında kullanılan ham madde tesisin kurulacağı sahanın belirlenmesinde etkili faktörlerden biridir. Sahada yerel ölçekte yetersiz ham maddenin varlığı tesisin ihtiyacını daha uzak alanlardan gidermesine ve bu nedenle de üretim maliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Bu sebeple maliyetlerin azaltılması açısından üretim sahasının yer seçiminde ham madde olanaklarının yüksek olması önem arz etmektedir.

Günümüzde sanayi 4.0 ile birlikte sanayi tesislerinde her ne kadar asgari düzeyde insan ihtiyacı ile üretim yapılma aşamasına geçiş söz konusu olsa da halen insana duyulan ihtiyaç devam etmektedir. Bu nedenle tesislerde üretim esnasında gerekli olan işgücü yer seçimi için önemli faktörler arasında yer almaktadır. Genellikle işgücünün çok ve bu sayede ucuz olduğu yerler tesislerin tercih alanlarında yer almaktadır. Ancak bu aşamada sanayi tesisleri açısından önemli bir durum da işgücünün niteliği olmaktadır. İşgücünün bol ve ucuz olması tek başına yeterli olmuyor bu sahalarda aynı zamanda kalifiye eleman isteği doğmaktadır.

Günümüz sanayi tesislerinin enerji isteklerinin fazlalığı da göz önüne alınırsa şüphesiz ki enerji tahsisi sanayi tesislerinin vazgeçilmez parçasıdır. Tesisler hem kaliteli hem de düşük maliyetli enerji sahalarını tercih etme eğilimdedir ancak geçmişte var olan enerjinin yeterli düzeyde taşınmaması durumu güncelde pek söz konusu değildir. Artık enerjinin birçok taşıma yöntemi ile farklı alanlara

taşınması sayesinde enerji kaynağına yakınlık durumunun sanayi tesislerinin yer seçimi üzerindeki etkisinin azaldığını söyleyebiliriz.

Sanayi tesislerinin ihtiyaçları olan işlenmemiş veya yarı işlenmiş ürünün sanayi tesisine ulaşması, tesiste üretilen ürünün pazara ulaştırılması, işgücünün tesise veya yerleşim alanına ulaşması gibi durumların üzerinde ulaşım ve nakliye faktörü etkilidir. Bu faktör ise tesisin maliyeti üzerinde etki yapmaktadır. Bölgenin ulaşım koşullarında sanayi için ulaşım türünün maliyetinin yanı sıra bazı tesislerde üretilen malların bozulma durumu ve günümüz ticaretinin hız isteği nedeniyle taşımanın süresi de önem kazanmıştır. Bu durumlar nedeniyle tesisleri kara, deniz, demir ve hava ulaşım türlerinin bölgede varlık durumu ile ulaşım ve nakliye koşullarını etkileyen faktörlerin en şartları sağladığı alanları tercih etmesi gerekmektedir. İşletmede çalışan işgücünün sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alanların ve tesislerin de var olması gerekmektedir.

Sanayi tesislerinin kuruldukları bölgenin iklim koşullarının yılın büyük bölümünde aşırı sıcak veya aşırı soğuk olması gibi durumlarda tesis içerisinde sıcaklık dengesinin ayarlanması veya iş makineleri, tesis binası, üretilen ürünler ve çalışan işgücünün sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi gerekmektedir. Bu durum ise işletme açısından maliyeti yükseltici bir etmen olmasından dolayı bölgenin iklim koşulları tesisin yer seçimini etkilemektedir.

Yer seçiminde ayrıca ülke içerisinde bazı bölgelerde sanayileşmeyi arttırmak amacıyla devlet tarafından teşviklerin verilmesi, bölgede kurulacak sanayinin vergi durumu, arazinin maliyeti, tesisin atıklarının durumu gibi çok sayıda faktör de etkili olmaktadır (Cansız, 2010, s. 20).

Bölgesel yer seçiminin yapılmasından sonra sanayi kuruluşları ikinci adımda başka bir yer seçimi kıstası daha uygulamaktadır. Bu kıstasları şu şekilde sıralayabiliriz (Dodson & Whitlatch, 1972, s. 11; akt. Ardoğan, 1983, s. 28)

- Seçilen arazinin tarımsal değerinin olup olmaması varsa bile tarımsal açıdan düşük değere sahip olması,
- Arazinin sanayi tesisinin inşası için uygunluğu,
- Altyapı hizmet maliyeti nedeniyle arazi eğiminin %10'dan düşük olması,
- Taşıma ve nakliye koşulları sebebiyle temel ulaşım ağların yakınlığı,
- Elektrik ve su gibi temel hizmetlerin erişebilir olması,
- Seçimi yapılan arazileri gelecek zamanlarda genişlemeye uygunluğu,
- Arazi çevresinin konut yerleşimini içermemesi,
- Arazinin doğal drenaj özelliklerinin uygunluğu.

Sanayi bölgelerinde önemli kavramlardan bir tanesi de kümelenme kavramıdır. Porter kümelenmeyi "birbiriyle ilgili sanayi kollarındaki firmaların,

şirketlerin, uzmanlaşmış tedarikçilerin, hizmet sağlayıcılarının işbirliği içinde rekabet ettikleri ortak kuruluşların coğrafi olarak bir araya toplanması” şeklinde tanımlamaktadır (Porter, 2000, s. 16). Aslında kümelenme olarak kullandığımız bu kavram geçmişte Marshall’ın ‘Yığılma Ekonomileri’, Hoover’in ‘Yerleşme Ekonomileri’ ve Jacobs’un ‘Kentleşme Ekonomileri’ kavramları ile ilgili ve uzun bir geçmişe sahiptir (Kaygalak, 2013, s. 70).

Sanayi kümelenmesi üzerine literatürde çok sayıda tanımlama ve çalışma bulunmaktadır. Genel anlamda sanayi kümelenmesi denince aynı sektördeki firmaların belirli alanlarda yığılması, toplanması veya belirli bölgelerin belli bir sektörde uzmanlaşması olarak düşünülse de bu kavram sadece firmaların bir arada bulunmasından öte sosyal süreçleri ve ekonomik ilişkileri içerisinde barındıran bir kavramdır. Sanayi kümesinin bulunduğu bölge veya ülkeye özgü olarak farklı özellikler taşımakla beraber genel hatlarıyla sanayi kümelerini geleneksel sanayi bölgelerinden ayıran temel özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür. Coğrafi yakınlık, coğrafi yoğunlaşma, ortak iş kültürü, firmalar arası organik bağımlılığın olması, uzmanlaşmanın varlığı, destekleyici ve tamamlayıcı hizmetler ve kolektif organizasyon ve karar alma süreçleridir (Kaygalak, 2011, s. 33-40).

Kümelenmenin firmalar açısından birçok olumlu yanı bulunmaktadır. Kümelenmede yer alan aynı veya benzer sektördeki firmalar arasında pazar, bağlantı, ar-ge, sorunlara yönelik çözüm ve teknik bilgilerde bilgi akışı sağlanır.

Kümelenme alanı içerisinde bulunmayan işletmeler kümelenmenin getirdiği avantajlardan mahrum kalmakta, bilgi ve inovasyon paylaşımı, ortak iş ve işbirliği imkanları, rekabet gücü ve nitelikli işgücü bulabilme gibi imkanlardan yararlanamamaktadır. Kümelenmede yer alan firmaların sorunlara ortak çözümler bularak birlikte hareket edebilme yetenekleri küresel pazarda rekabet avantajı elde etmeleri ve verimliliklerinin artmasına yardımcı olmaktadır (Duran, 2022, s. 103).

2.2. Dünyada Organize Sanayi Bölgelerinin Gelişimi

Dünya üzerinde organize sanayi bölgeleri, şehir merkezleri veya yakın çevrelerinde farklı büyüklükte sanayi tesislerinin bir plan veya politikaya bağlı olmaksızın bir araya toplanmaları sonucunda kentlerde yer alan sanayilerin yarattığı olumsuzlukları azaltabilmek ve sanayi tesislerinin kent dışına taşınarak kentsel alan planlanmasını geliştirme zorunluluğu sonrasında ortaya çıkmıştır.

19. yüzyılın sonlarında özellikle A.B.D. ve Batı Avrupa ülkelerinde plansız olarak bazı bölgelerde yoğunlaşan sanayi tesislerinin kent dışında yeni arazilere yönlendirme politikaları organize sanayi bölgelerinin oluşumunda temel etken olmuştur (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 2). Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş ülkeler bölgeler arası gelişmişlik farkını gidermek ve

ülkedeki ekonomik gelişmişliği dengeli dağıtmak amacıyla organize sanayi bölgelerini teşvik olarak kullanmıştır. Hindistan, Güney Kore, Nijerya ve Singapur gibi bazı ülkelerde ise 1960'lı yıllarla beraber organize sanayi bölgelerini sanayiye teşvik amacıyla kullanmışlardır (Özdemir, 1990, s. 7).

İlk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde hazırlanan bir rapor doğrultusunda sanayi bölgelerinin sanayinin gelişmesi ve bununla birlikte ekonomik gelişim üzerindeki etkisi ile 'sanayi bölgesi' düşüncesi ortaya atılmıştır (Eyuboğlu, 2005, s. 53). Ancak sanayi bölgesini sanayinin gelişim aracı olarak ilk kez kullanan ise İngiltere olmuştur. Kurulan bu ilk plan sanayi bölgesi İngiltere'nin kuzeybatı bölgesinde yer alan Manchester şehrinin yakınlarındaki 'Tradford Park' adlı yörede 1896 yılında kurulmuştur. Organize sanayi bölgesi fikrini hazırladığı rapor ile ortaya atan ABD ise ilk uygulamasını 1899 yılında gerçekleştirirken İtalya'da 1904 yılındadır. Gelişmekte olan diğer ülkelerde ise uygulama tarihleri çok daha geç iken birçoğunda bu tarihin 20. Yüzyılın ikinci yarısından sonra olduğunu söyleyebiliriz (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 2). 1950'li yılların ardından organize sanayi bölgelerinin uygulanış biçimleri ve hedefleri de farklılık göstermeye başlamıştır. Teşvik ve mekân düzenleme aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Balaban, 2001, s. 1).

Her ne kadar OSB'lerin temel hedefleri bulunsa da bu hedefler ülkelere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık üç temel klasmana ayrılabilir. Hindistan gibi ülkelerde küçük ölçekli sanayiye geliştirmek, Türkiye veya Meksika gibi ülkelerde dengeli bölgesel kalkınmayı sağlamak iken Batı Avrupa ülkelerinde kentlerdeki sanayi tesislerini farklı sahalara yönlendirmektir (Ardoğan, 1983, s. 11). Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde şehirlerde oluşmuş aşırı nüfuslanmayı azaltmayı planlayan alanlar olarak kullanılmıştır (Meera, 1987, s. 11).

Kuruluş aşamasında devletin OSB'lere yönelik destekleri ülkelere göre farklılık göstermektedir. İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri veya Kanada gibi ülkelerde OSB alanı inşası sırasında bazı fabrika binalarını da inşa edip sanayicilere teslim ederken Hollanda, Fransa veya İtalya gibi ülkelerde inşa için sanayicilere kredi verilmektedir. Ayrıca OSB içerisindeki araziler veya inşa edilmiş olan yapılar sanayicilere kiralanırken diğer ülkelerde ise satışı yapılmaktadır (Çezik & Eraydın, 1982, s. 2).

İngiltere'de organize sanayi bölgelerinin uygulamaya konmasındaki en temel hedef ülkenin görece daha geri kalmış ve sanayileşmenin az olduğu bölgelerdeki işsizlikle başa çıkmaktır. Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik ve sosyal şartlar nedeniyle başta Kuzey Amerika ve Avrupa olmak üzere bütün dünya ülkelerini etkileyen 1929 Büyük Buhran ile darbe alan İngiltere ekonomisinde en çok etkilenen çelik, kömür ve gemi sanayisinde işsiz kalan insanlar sanayi merkezlerine göç etti (Eyuboğlu, 2005, s. 54). Özellikle

bazı yerlerin aşırı nüfus kaybı ve sanayileşmiş alanlardaki aşırı nüfuslanma sonrası devlet göç veren alanlardaki sanayiye geliştirmek amacıyla ‘Özel Geliştirme ve İlerleme Kanunu’ adlı bir yasayı yürürlüğe koydu. Bu yasa ile birlikte 1936-38 yılları arasında Galler ve İskoçya’da altı sanayi bölgesi kurulmuştur (Ardoğan, 1983, s. 16).

İkinci Dünya Savaşının bitmesiyle 1945 yılında yürürlüğe konan ‘Sanayinin Dağılımı Kanunu’ ile birlikte yeni kurulacak olan sanayi tesislerinin bölgelere dağılımını düzenlemek ve aşırı yoğunlaşmanın olabileceği sahalardan diğer alanlara sanayiye yönlendirmektir. Daha sonrasında çıkarılan ‘Kent ve Kasaba Planlama Kanunu’ ile de yerel planlama örgütlerine sanayi bölgesi kurabilmeleri için fırsat verilmiştir (Eyuboğlu, 2005, s. 54). Ülkedeki sanayileşmemiş alanlara sanayinin gelişmesi amacıyla verilen teşvikler ve sanayi yönünden belli doygunluğa ulaşmış sahalara yeni sanayi tesislerine izin vermeyerek sanayinin yer seçiminin planlanarak yönlendirilmesi ile sanayi bölgesi uygulamasını uzun yıllar boyunca doğru yöneten İngiltere büyük ölçüde başarıya ulaşmıştır (Ardoğan, 1983, s. 16).

Amerika Birleşik Devletleri’nde 1885 yılında hazırlanan rapor ile ortaya konan organize sanayi fikri sonrasında ilk sanayi bölgesi 1899 yılında oluşturulmuştur (Eyuboğlu, 2005, s. 53). ABD’de yer alan organize sanayi bölgeleri ‘Sanayi Parkı’ (industrial park) olarak adlandırılmaktadır (Ardoğan, 1983, s. 17). Ülkede sanayi bölgesi örneklerinin yaygınlaşma süreci uzun olsa da başarıya ulaşmıştır. Özel sektör girişimleri ile birlikte kâr elde etmek amacıyla 1905 yılında ‘Central Manufacturing’ ve 1909 yılında ‘Clearing’ olarak adlandırılan iki sanayi bölgesi Illinois eyaletinde yer alan Şikago şehrinde kurulmuştur (Eyuboğlu, 2005, s. 53). Amerika Birleşik Devletleri’nde planlanan ilk üretim bölgesi olan Central Manufacturing District (CMD) kurulduktan yaklaşık on yıl sonra sanayi bölgesindeki arazilerin bir kısmı satın alma ve çoğunluğu kiralama yolu ile 200 firmaya ev sahipliği yapmaktaydı (encyclopedia.chicagohistory.org). Bu sanayi parklarının amaçları araziye alt bölümlere ayırıp sanayi tesislerine sunmak, çeşitli iş ilişkileri, ulaşım hizmetleri, kalifiye işgücü ve ekonomik kolaylıklar sağlayarak işletmelerin maliyet, kar, verimlilik oranlarını dolaylı olarak olumsuz etkileyebilecek durumları en aza indirmek ve bu yöntemle sanayi tesislerini büyük kent çevrelerinde toplamaktır. Sanayi parkları oluşturulurken maddi birçok teşvik yapılmıştır. İkinci Dünya Savaşının ardından sanayi parklarının büyük gelişim göstermesinde devletin politikaları etkili olmuştur (Eyuboğlu, 2005, s. 54). 1957’de ABD’de bulunan 302 sanayi bölgesinin %70’i kâr amacı güden özel sektör önderliğinde, %24’ü bölgedeki istihdam, ticaret veya vergi geliri gibi birçok kolda toplumsal yapıya fayda sağlama durumunu gözetken kâr amacı gütmeyen toplumsal örgüt önderliğinde, geriye kalan %6’lık kısım ise yerel yönetimler tarafından kurulmuştur (Ardoğan, 1983, s. 18).

İtalya’da ise organize sanayi bölgelerinin gelişimi 1917 ile 1957 arası dönem ve 1957 sonrası dönem olmak üzere temel iki döneme ayrılmaktadır. 1917 yılından 1949 yılına kadar olan süreç içerisinde İtalya’nın kuzey kesiminde 7 sanayi bölgesi ardından 1957 yılına kadar olan yıllarda ise hem kuzey hem de güney kesimde toplam 15 organize sanayi bölgesi oluşturulmuştur. Sanayileşmiş ve ekonomik olarak kalkınmış olan kuzey kesim ile geri kalmış güney kesim arasındaki ekonomik uçurumu azaltmak amacıyla güney kesimde sanayinin gelişmesi amacıyla girişimcileri teşvik edici birçok tedbir alındı (Ardoğan, 1983, s. 18-19).

2.3. Türkiye’de Organize Sanayi Bölgelerinin Gelişimi

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ülkede sanayileşme hareketi kalkınma için önemli bir araç olarak görülmüştür. 1915 yılında var olan sanayi kuruluşlarının çoğunluğu İstanbul, İzmir, Bursa ve Manisa gibi illerde toplanmış bir başka deyişle sanayinin çok büyük bir kısmı Batı Anadolu bölgesinde yoğunlaşmış durumdadır. 1923 yılında yapılan İzmir’de yapılan I. İzmir İktisat Kongresi ile özel sektörün teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır. Kongre kararları doğrultusunda 1923 yılında Türkiye İş Bankası ve 1924 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur (Ertin, 1998, s. 166). 1927 yılında çıkarılan Teşviki Sanayi kanunu ile sanayi desteklenmeye çalışılmıştır (Doğan, 2013, s. 216). Sanayileşme sürecinde devletçilik politikası uygulanmaya başlayana kadar geçen sürede sermaye yetersizliği, teknik bilgi eksikliği ithal ikame ve 1929 Büyük Ekonomik Buhranı gibi sebeplerden kaynaklı olarak istenilen başarı elde edilememiştir (Oral vd., 2019, s. 166). 1929 yılı itibariyle yaşanan Büyük Ekonomik Buhran sonrasında sanayileşmede de kamu girişimleri ön plana alınmıştır. Bu dönemde temel ihtiyaçlara yönelik olarak tesisler kurulmuştur (Doğan, 2013, s. 217). Özellikle bu dönemde sanayi sektöründeki altyapıdaki yetersizlik, sermaye azlığı, teknik bilgi ve nitelikli eleman eksikliği de ortaya çıkan olumsuz sonuçların nedenleri arasında yer almaktadır (Han, 1977, s. 54). 1934 yılında I. Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmaya konmuştur. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle zarar görmeye başlayan bütün ülke ekonomilerinin ardından Türkiye ekonomideki etkinliğini daha da arttırmak amacıyla yeni tedbirler almıştır (Doğan, 2013, s. 217). 1950’li yıllara gelindiğinde sanayide yapılan yatırımların neredeyse tamamı devlet eliyle gerçekleştirilmişti. İkinci Dünya Savaşının bitişinin ardından devletin sanayileşmedeki çabalarının devam etmesi, savaş sırasında biriken özel sermaye ve 1960 yılında DPT’nin kurulması ve merkezi planlamanın başlamasının ardından sanayileşmede yeni bir döneme girilmiştir (Şenses, & Erol, 2003, s. 1). 1963 yılından itibaren ise beş yıllık kalkınma planları ile planlı dönemin ilk adımları atıldı (Dinler, 2014, s. 204).

1980 öncesindeki ithal ikameci sanayileşme politikaları, 1980 sonrasında yerini dışa dönük bir ekonomik ve yeni bir sanayileşme politikasına bırakmıştır. Bu dönemde ekonomide ve sanayileşme adımlarında devletin rolünde büyük değişimler yaşanmıştır. Ara mal, yatırım malları ve tüketim mallarında üretici bir konumda yer alan devlet, 1980 sonrasında üstlendiği bu rolden hızla çıkmıştır. Özellikle 1990 sonrası özelleştirme çalışmaları üretimdeki devletin rolünü yerli ve yabancı yatırımcı özel sektöre devri hızlanmıştır (Şenses & Erol, 2003, s. 2).

Planlı dönemin başlangıcı ile altyapı hizmetlerinin ve eğitimin yaygınlaştırılması gibi temel konuların yanı sıra organize sanayi bölgelerinin de geliştirilmesi öngörülmüştür. Beş yıllık kalkınma planları içerisinde ilk üç planda sanayileşme, ekonomik alanda ve sosyal hayattaki kalkınmanın sağlanabilmesi için baş sektör olarak görüşmüştür (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 3). Bu dönemde ülkemizde sanayileşmenin önünde engel olabilecek faktörlerin merkezi planlama ile aşılabildiği ve sanayi için gereken altyapı hizmetlerinin sağlandığı OSB fikri oluşmaya başlamıştır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2012, s. 5).

1960'lı yılların başında başlayan OSB deneyimi özellikle İstanbul'da sıkışan sanayinin farklı bölgelere taşınması ile bölgedeki yoğunluğu azaltmak hedeflenmiştir. 1980'lerin sonuna kadar kentsel planlama aracı olarak kullanılan OSB'ler, 1990'larla birlikte ise sanayileşme sürecini tetiklemesi amacıyla Anadolu'ya doğru yayma çalışmaları hızlanmıştır (Kanbak, 2011, s. 108).

1963-1967 yılları arasında uygulamaya konan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında organize sanayi bölgesi kavramı ilk defa kullanılmıştır (Özdemir, 1990, s. 7). Ülkemizde ilk organize sanayi bölgesi ise 1962 yılında pilot il uygulaması ile Bursa'da kurulmuştur. Bursa'da kurulan bu ilk OSB'nin temel hedefi özellikle İstanbul bölgesinde yoğunlaşmış ve sıkışmış olan sanayi kuruluşlarının farklı bölgelere taşınarak kentlerin gelişimi düzenlemek olmuştur. 1980'li yıllara kadar bu amaçla hareket eden OSB'ler özellikle 1990'lardan sonra sanayileşmedeki hızlanmayla ülkemizdeki her bölgeye yayılmaya başlamıştır (Çağlar & Kurtsal 2011, s. 191). Bursa OSB'nin ardından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bünyesinde yeni kurulacak olan organize sanayi bölgelerine kredi tahsis etmek amacıyla bir fon oluşturulmuştur (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 3). 1964 yılı itibarıyla de Manisa, Ankara, Konya ve Bartın illerinde organize sanayi bölgeleri planlandı ve böylece bu uygulamayı ülke geneline yayma adımları atıldı (Özdemir, 1990, s. 15). 1962-67 yılları arasında kurulması kararlaştırılan OSB'lerin altyapı hizmetleri için gerekli olan yatırımların %99'u oluşturulan bu fondan, %1'i ise Sanayi Odaları veya Ticaret Odaları ile yerel yönetimlerce finanse edilmiştir (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 4).

1968 – 1972 yıllarını kapsayan II. Beş Yıllık Kalkınma Planında sanayileşmeye ve organize sanayi bölgelerine ilk plana göre daha çok ağırlık

verilmiştir. Eskişehir, Konya ve Gaziantep OSB'ler bu kalkınma planı döneminde yapılmaya başlanmıştır (Özdemir, 1990, s. 17). Sanayinin GSMH içerisindeki payı %25,5'ten %30,7'ye yükseltilmesi hedeflenmiştir (DPT, 1968, s. 4). Bu plan içerisinde gelişmişlik farkını azaltmak amacıyla atılan adımlar olmuştur. Geri kalmış bölgelerde yer alan bazı şehirlerde sanayileşmeyi arttırmak ve bu şehirlerin zamanla hem kendi kendine yetebilir bir hale gelmesi hem de çevresine doğru bir büyüme gerçekleştirmesi hedeflenmektedir. Sanayileşme ile kentleşme arasında bir ilişki bulunduğu ve yerleşmelerin düzenlenmesinde sanayileşmenin etkili olduğu da bu kalkınma planı içerisinde yer almaktadır (Ardoğan, 1983, s. 34). OSB'lerin kurulması için özel sektöre yönelik teşvikler de plan içerisinde yer almaktadır (DPT, 1968, s. 126).

1973 – 1977 yıllarını kapsayan III. Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde organize sanayi bölgelerinin şehirsiz alanları planlayıcı ve düzenleyici özelliğinin yanı sıra sanayiye teşvik edici ve bölgesel kalkınma aracı olma gibi özellikleri ön plana çıkmıştır (Özdemir, 1990, s. 17-18). Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında öngörülen bölgesel planlama görüşü III. BYKP'nda terk edilerek bu görüş yerini kalkınmada öncelikli yöreler görüşüne bırakmıştır. Bu görüş kapsamında kalkınmada öncelikli yörelerde yer alan illere teşvikler verilmesi öngörülmüştür (Dinler, 2014, s. 205). Özellikle hafif endüstriyi içerisinde barındıracak olan OSB'ler ekonomik yönden potansiyeli olan şehirlerde sanayileşmeyi düzenleyici bir araç olarak kullanılacaktır (DPT, 1973, s. 855). Bu plan döneminde Kastamonu OSB'nin de içerisinde yer aldığı 50 organize sanayi bölgesinin kararnamesi çıkarılmıştır.

1978 – 1983 yıllarını kapsayan IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında bölgesel kalkınmaya yönelik olarak az gelişmiş bölgelerdeki sanayileşmenin desteklenmesi ön plana çıkmıştır (Özdemir, 1990, s. 18). Bu plan dâhilinde de kalkınmada öncelikli yöreler görüşü devam ettirilmiştir (Dinler, 2014, s. 210). OSB'ler gelişmişlik düzeyi düşük olan bölgelerdeki kalkınma için bir araç olarak görülmüştür (Ardoğan, 1983, s. 36). OSB'lerde sanayileşme çabalarında yatay ya da dikey entegrasyonu sağlayıcı bir anlayışla kurulmaları sağlanacaktır. Ayrıca sanayi alanlarının altyapı ihtiyaçları kamu desteğiyle yapılarak geri ödemesi daha sonra planlanacaktır (DPT, 1979, s. 277). Yine bu plan dâhilinde 'Özel İhtisas Komisyonu' kurulmuş ve OSB'lere yönelik mevzuat ve OSB'lerin altyapı eksiklikleri ile OSB'lerin önemine değinilmiştir (Cansız, 2010, s. 46).

1985 – 1989 yıllarını kapsayan V. Beş Yıllık Kalkınma Planında organize sanayi bölgelerine büyük önem verilmiştir. Bu plan dâhilinde OSB'lerin yer seçimi, kuruluş aşamaları, yetkileri ve görevleri konusunda detaylı düzenlemeler yapılmıştır (Özdemir, 1990, s. 18). Yeni kurulacak olan OSB'lerin sanayi açısından potansiyel taşıyan alanlarda kurulması ve OSB'nin

mevcut olduğu alanlarda Küçük Sanayi Sitelerinin kurulması gibi adımlar ile sanayinin yayılmasına verilen önem nedeniyle önceki planlardan ayrılmaktadır (Cansız, 2010, s. 46). Gelişmekte olan bölgelerdeki OSB bölgelerinde konut alanları belirlenip bu alanlarda lojman yapılması teşvik edilecektir. OSB'lerin çevresinde oluşabilecek muhtemel yan sanayi ve konut alanlarının planlama sırasında dikkate alınacağı bütüncül bir yaklaşım sergilenecektir. Ayrıca gelişmiş bölgelerde ihtisaslaşmış OSB'ler kurulması planlanmıştır (DPT, 1985, s. 165). V. BYKP'nda yeniden bölgesel planlama görüşüne dönülmüştür. Bu planlama ile Türkiye'de Yerleşme Merkezlerinin Kademeleşmesi adlı bir çalışma yapılarak Türkiye 16 bölgeye ayrılmıştır. Yapılan bu 16 bölgesel planlama, V. BYKP'nı önceki planlardan ayıran önemli bir özelliktir (Dinler, 2014, s. 210).

1990 – 1994 yıllarını kapsayan VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında deri ve deri mamulleri sanayinin OSB'lere taşınmasının özendirilmesi ve bir önceki kalkınma planında vurgulanan OSB'nin var olduğu alanlarda KSS'lerin kurulması yönünde verilen destekler bu planda daha çok önem kazanmıştır. Önceki kalkınma planlarında olduğu gibi gelişmişlik farkından doğan sorunları azaltmak için ve planlı şehirleşmede düzenleyici etkisiyle OSB'ler bir araç olarak görüldü. OSB ve Teknoparklar arasındaki bağların oluşturulması teşvik edilecektir. OSB çevresinde gelişebilecek olan konut, yan sanayi gibi unsurlar planlama ve kamulaştırma aşamalarında dikkate alınacaktır. Bu plan dönemi içerisinde 18 yeni organize sanayi bölgesinin tamamlanmasıyla 1994 yılı itibariyle OSB sayısı 27'ye yükselmiştir (DPT, 1990, s. 315-358).

1996 – 2000 yıllarını kapsayan VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında OSB dışında varlığı sürdüren düzensiz sanayi kuruluşlarının OSB'lere taşınmasının özendirilmesi ve kurulu OSB'ler içerisinde doluluk oranı düşük olan bölgelerdeki doluluk oranlarını arttırabilmek amacıyla zorunlu durumlar dışında yeni sanayi yatırımlarının desteklenmemesi planlanmıştır. Kalkınmada Öncelikli Yörelere inşası süren, kamulaştırma çalışmaları devam eden ve proje aşamasında olan OSB'lerin bitirilerek kullanıma açılması planlanmaktadır. 1994 yılı sonu itibariyle Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında dâhilinde 25 OSB'nin tamamlanmasıyla birlikte 37 organize sanayi bölgesine ulaşılmıştır (DPT, 1996, s. 66-69).

2001 – 2005 yıllarını kapsayan VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında altyapısı hazır olarak girişimcilere sunulan OSB ve KSS uygulamalarına ek olarak orta büyüklükteki işletmelerin yaygınlaştırılması amacıyla Sanayi Siteleri uygulaması başlatılacaktır. Ayrıca orta ve büyük ölçekli firmalar için İleri Teknoloji Organize Sanayi Bölgeleri ve Teknokentler oluşturulması kararlaştırılmıştır. OSB'lerde orta büyüklükteki sanayi için arsa tahsis edilecektir. Ayrıca OSB'lerde ortaya çıkacak atıkların geri dönüştürülmesi

amacıyla kurulacak tesislerin de desteklenmesi kararlaştırılmıştır. Ülkemizde 1999 yılı sonu itibarıyla tamamlanmış olan 43 OSB'nin 13'ü, Kalkınmada öncelikli İllerde bulunmaktadır. Bu dönemde altyapı hizmetleri tamamlanarak girişimcilere açılan 48 OSB bulunmaktadır (DPT, 2001, s. 69-171).

2007 – 2013 yıllarını kapsayan IX. Beş Yıllık Kalkınma Planında üniversite-sanayi işbirliğine ve yerel uzmanlaşmaya dayalı üretimi desteklemek amacıyla uygun bölgelerde sektörel OSB uygulaması yapılacaktır. Ara eleman eksikliğini karşılamak amacıyla mesleki eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması için OSB'lerdeki hizmet kurumları ve özel sektör ile işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (DPT, 2006, s. 84).

2014 – 2018 yıllarını kapsayan X. Beş Yıllık Kalkınma Planında OSB ve KSS başta olmak üzere üretimin alanlarının üretim ve ihracat kapasitesinin artırılması, alt yapılarının yenilenmesi planlanmıştır. OSB'lerde üretime geçme oranlarını ve kapasitelerini arttırmanın yanı sıra OSB'lerin TGB ve araştırma merkezleriyle olan işbirliğinin geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır. 2006-2012 döneminde OSB sayısı 153'e yükselmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013, s. 92-125).

2019 – 2023 yıllarını kapsayan XI. Beş Yıllık Kalkınma Planında ise Sanayi ve teknoloji bölgelerindeki hizmetlerin geliştirilmesi, bu bölgelerin sanayide rekabetçilik ve verimliliğin arttırılmasına katkı sağlanacağı ile uzun vadeli arsa ve bina kiralama ve edindirme modelleri vurgulanmıştır. OSB'lerde iş geliştirme, kamu destekleri, proje hazırlama, üniversite ile işbirliği, yalın üretim, verimlilik, teknoloji yönetimi, kümelenme ve dijitalleşme gibi konularda sanayi kuruluşlarına destek verecek Yenilik Merkezleri kurulacaktır. OSB ve TGB'lerdeki şirketlerin dikey entegrasyonu için gerekli olan merkezi bir mekanizma geliştirilecek ve bölgeler desteklenecektir. Başta OSB'lerde yer alan liseler olmak üzere ara eleman yetiştirilmesi için önemli alanlar olan mesleki ve teknik liselerin sayısı ve çeşitliliği arttırılacak, teknolojik donanımı güçlendirilecektir. Bazı OSB'lere doğal gaz altyapısı ulaştırılacak ve enerjinin güvenli tedariki için yatırımlar yapılacaktır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s. 65-66).

Bursa ve Manisa OSB'leri Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Eskişehir, Konya ve Gaziantep OSB'leri İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Erzurum, Tekirdağ-Çerkezköy, Bilecik, Kars, Bursa-İnegöl ve Mardin OSB'leri ise Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde gerçekleştirilmiş Organize Sanayi Bölgeleridir. 1994 yılının sonu itibarıyla 37 olan OSB sayısı 1999 sonunda 43'e, 2012 sonunda 153'e, 2021 yılı itibarıyla 347'e yükselmiştir.

Yapılması planlanan OSB'lerin plan aşamasından yer seçimi, altyapı, arazi tahsisleri gibi süreçlerin bitirilmesine kadar geçen süre değerlendirildiğinde I. Beş Yıllık Kalkınma Planı haricinde bu sürecin oldukça uzun veya planlanan

OSB'nin gerçekleşme oranı düşüktür. 2000 yılına kadar geçen süreç içerisinde ilk kalkınma planı hariç planlanan OSB'lerin gerçekleşme oranı %20 civarındadır (Alacadağlı, 2004, s. 92).

1962 yılında Bursa'da kurulan ilk OSB'nin ardından 1982 yılına kadar geçen süre içerisinde OSB'ler herhangi bir mevzuata tabi olmamıştır. 31 Ocak 1982 tarihinde yayımlanan 17591 sayılı Resmi Gazete'de 'Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Fonlar Yönetmeliği' ile OSB'ler için yasal ilk gelişme yaşanmıştır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2012, s. 7). Yönetmeliğin çıkmasına kadar geçen zaman içerisinde OSB'ler Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda yer alan hedeflere göre ilerlemiştir. Aradan geçen uzun yıllar sonrasında 15 Nisan 2000 tarihinde 4562 sayılı sayılı Resmi Gazete'de 'Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu' yayımlanması ile birlikte OSB'ler yasal bir statüye kavuşmuştur (Cansız, 2010, s. 44). Bu kanuna bağlı yönetmelik ise 17 Ocak 2008 tarihinde 26759 sayılı Resmi Gazete'de 'Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği' olarak yayımlanmıştır. Yeni doğan ihtiyaçlar ile 2009 yılında yürürlükte olan yeniden düzenlenmiş ve kaldırılarak 22 Ağustos 2009 tarihinde 27327 sayılı Resmi Gazete'de 'Organize Sanayi Bölgesi Uygulama Yönetmeliği' adında yeniden yürürlüğe konmuştur (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2012, s. 8). OSB Üst Kuruluşu, STK, OSB tüzel kişileri veya OSB içerisinde yer alan girişimcilerin talepleri doğrultusunda doğan ihtiyaçları karşılamak amacıyla değişiklikler yapılarak yeniden düzenlenen 'OSB Uygulama Yönetmeliği', 02 Şubat 2019 tarihinde 30674 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (sanayi.gov.tr). 'Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği' ise 17 Ocak 2008 tarihinde 26759 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Günümüzde OSB'lerin vergi, çevre, enerji, özel öğretim gibi birçok konuda OSB'ler ile ilgili durumda bulunan 34 adet kanun bulunurken elektrik, çevre, atık, yapım işleri gibi birçok bağlantılı konu ihtiva eden ve OSB ile ilgili olan 40 farklı yönetmelik bulunmaktadır (sanayi.gov.tr).

Oluşturulmuş olan bu OSB Kanunu ve Yönetmeliği gereğince OSB'lerin kuruluşu için OSB kurmak isteyen tüzel ve gerçek kişilerin hazırlamış olduğu OSB bilgilendirme raporu ve OSB Yer Seçimi Yönetmeliğinde yer alan adımlara uygun yer seçim talebinde bulunulmakta ve ardından Valilik uygun görüşü ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına sunulmaktadır. Kuruluş protokolleri tamamlanıp Bakanlıkça onaylanmanın ardından sicile kaydı yaptırılan OSB tüzel kişilik kazanır. Kanunun 6. Maddesine göre OSB'ler müteşebbis heyet veya işletme aşamasında iken genel kurul, yönetim kurulu, denetim kurulu ve bölge müdürlüğünden oluşmaktadır (Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, 2000, s. 3-5). Ülke genelindeki OSB'ler içerisinde kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak ve istihdamı arttırmak amacıyla 90 Meslek Lisesi, 20 Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır (sanayi.gov.tr).

Ülkemizde organize sanayi bölgelerinin başlıca hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz (Bayülken & Kütükoğlu, 2012, s. 4).

- Kurulduğu bölgedeki sanayi üretimini arttırmak,
- Bölgeye yapılabilecek sanayi yatırımlarına teşvik olmak,
- Bölgeler arası gelişmişlik farkından doğan sorunları en aza indirmek,
- Tarım alanlarının sanayi kuruluşları tarafından kullanılmasının önüne geçmek,
- Ortak altyapı hizmetleri ve arıtma tesisleri sayesinde oluşabilecek çevre kirliliğini azaltmak,
- Sektörler arası etkileşimi arttırmak,
- Katma değeri arttırmak,
- Ulusal rekabeti uluslararası rekabete dönüştürmek,
- Şehirsiz alanda çarpık kentleşmeye ve çevre kirliliğine neden olan tesisleri bir araya toplamak.

OSB'ler yatırım konusuna göre üç farklı gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki farklı sektörde yer alan tesisleri içeren 'Karma Organize Sanayi Bölgeleri'dir. İkincisi aynı sektörde veya o sektörün içerisinde yer alan alt sektörlerde faaliyet gösteren tesisleri içeren 'İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri'dir. Üçüncüsü ise bakanlıktan uygun görüşü ve onayı alınma şartı olan OSB'nin kuruluş ve sonraki süreçlerindeki plan ve projelerde yapılacak işlemlerin harcamalarının kurucuları tarafından karşılandığı Özel hukuk tüzel kişileri veya gerçek kişiler tarafından kurulan 'Özel Organize Sanayi Bölgeleri'dir (Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği, 2019, s. 1).

Müteşebbis heyet, yönetim kurulu, denetim kurulu ve bölge müdürlükleri olmak üzere toplam dört farklı organdan oluşan OSB'ler içerisinde en üst karar organı müteşebbis heyetlerdir. OSB'de hizmet alanı içerisinde yer alan parsellerin yarısının işyeri açma ve çalışma ruhsatı alması durumunun ardından genel kurulun oluşturulma işlemleri başlar. Bu süreç sonrasında müteşebbis heyet, yönetim kurulu ve denetim kurullarının görevleri sona erer ve üzerlerinde bulunan görev ve yetkiler yönetim kuruluna devredilir. Müteşebbis heyetin ve genel kurulunun birçok görev ve yetkisi bulunmaktadır. Bu yetki ve görevlerin bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz. Bu görevlerden en temel olanlarından biri OSB'lerin kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan tüm tedbirleri almak ve OSB'ye ait kaynakların kuruluş amacına uygun olarak kullanılmasıdır. OSB içerisinde yer alan kuruluşların ihtiyacı olan elektrik, su veya doğal gazı temin ederek dağıtım ve satışını yapmak. Bu durum OSB'nin bulunduğu bölgeye ve ihtiyaçlara göre değişiklik göstermektedir. Kimi OSB'de müteşebbis heyet tarafından bu ihtiyaçların tamamı satın alınıp

dağıtımını sağlanırken kimilerinde yalnızca elektrik veya su ihtiyacı müteşebbis heyet tarafından satın alınıp dağıtılabilmektedir. Kümelenme ve diğer projeleri hazırlamak veya bu projelerin yürütülmesinde gerekli adımlar da müteşebbis heyet tarafından atılmaktadır. Görevlerden bir diğeri ise OSB'nin nitelikli eleman ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak eğitim merkezleri oluşturmak veya eğitim merkezleriyle işbirliği içinde olmaktır. Bu görevin yerine getirilmesi ve OSB içerisinde yer alan işletmelere yerel ölçekte nitelikli personel temin edilebilmesi işletmeler açısından elzem bir durumdur. Müteşebbis heyetin diğer önemli yetkilerinden biri de onaylı OSB'nin sınırlarının daraltılması veya genişletilmesi, OSB'nin terk edilmesi veya farklı bir OSB ile birleştirilmesi yönünde karar verebilmesidir.

2.3.1. Türkiye'de Organize Sanayi Bölgelerinin Mevcut Durumu

Bölge istatistiklerinin ortak bir mekânsal sınıflandırmayla düzenlenmesi amacıyla Avrupa Birliği'nde Avrupa Topluluğu İstatistiki Ofisi tarafından geliştirilen İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) ülkemizde 28 Ağustos 2002 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile uygulamaya konmuştur. TÜİK ve DPT'nin yapmış olduğu ortak çalışma sonrasında ülkemizin istatistiki bölgeleri tanımlanmıştır. Bu sınıflandırmaya göre ülkemiz 12 adet düzey 1 bölgeye, bu bölgeler ise 26 adet düzey 2 bölgeye ayrılmaktadır.

OSBÜK Organize Sanayi Bölgeleri güncel envanter listesine göre ülkemizde toplam 347 OSB listelenmektedir. Dört farklı fiili duruma sahip olan bu OSB'lerin 41 tanesi altyapı, 27 tanesi planlama ve 24 tanesi kamulaştırma durumundadır. Geriye kalan 255 tanesi ise işletme durumunda iken işletme durumunda olan OSB'ler toplam OSB'lerin yaklaşık %73,49'unu oluşturmaktadır. Üretim tipine göre ise üç farklı sınıfa ayrılmaktadır. OSB'lerin 271 tanesi Karma, 53 tanesi İhtisas ve 23 tanesi TDİOSB üretim tipine sahiptir. Altyapı, kamulaştırma, planlama ve işletme durumunda olan tüm OSB'ler toplamda 103.520,53 hektarlık bir alanı sahiptir. Bunların 42.507 parseli yani yaklaşık %74,74'ü tahsis edilmiş durumdadır. OSB'lerde toplam 3.512 parsel inşaat halinde bulunmaktadır.

Düzyey 1 Kod	Düzyey 1 Bölge Adı	Düzyey 2 Kod	Düzyey 3 İller	OSB Sayıları	Toplam OSB Sayıları	OSB Dağılımı Düzyey 2 (%)
TR1	İstanbul	TR10	İstanbul	8	8	2,3
TR2	Batı Marmara	TR2	Tekirdağ	14	21	6,05
			Edirne	3		
		TR22	Kırklareli	4	11	3,17
			Balıkesir	8		
			Çanakkale	3		
TR3	Ege	TR31	İzmir	14	14	4,03
		TR32	Aydın	8	14	4,03
			Denizli	5		
		TR33	Muğla	1	27	7,78
			Manisa	8		
			Afyonkarahisar	9		
			Kütahya	6		
TR4	Doğu Marmara	TR41	Uşak	4	27	7,78
			Bursa	17		
			Eskişehir	3		
		TR42	Bilecik	7	36	10,37
			Kocaeli	14		
			Sakarya	7		
TR5	Batı Anadolu	TR51	Düzce	5	13	3,74
		TR52	Bolu	4		
			Yalova	6		
TR6	Akdeniz	TR61	Ankara	13	9	2,59
			Konya	10		
		TR62	Karaman	1	10	2,88
			Antalya	3		
			Isparta	3		
TR7	Orta Anadolu	TR63	Burdur	3	14	4,03
			Adana	5		
		TR71	Mersin	5	11	3,17
			Hatay	8		
			Kahramanmaraş	4		
			Osmaniye	2		
TR72	Yozgat	TR71	Kırıkkale	3	12	3,45
			Aksaray	1		
		TR72	Niğde	2	12	3,45
			Nevşehir	2		
			Kırşehir	3		
TR72	Yozgat	Kayseri	3	12	3,45	
		Sivas	5			
TR72	Yozgat	TR72	Yozgat	4	12	3,45
			Yozgat	4		

Tablo 5: Türkiye’de organize sanayi bölgesinin bölgelere göre dağılışı

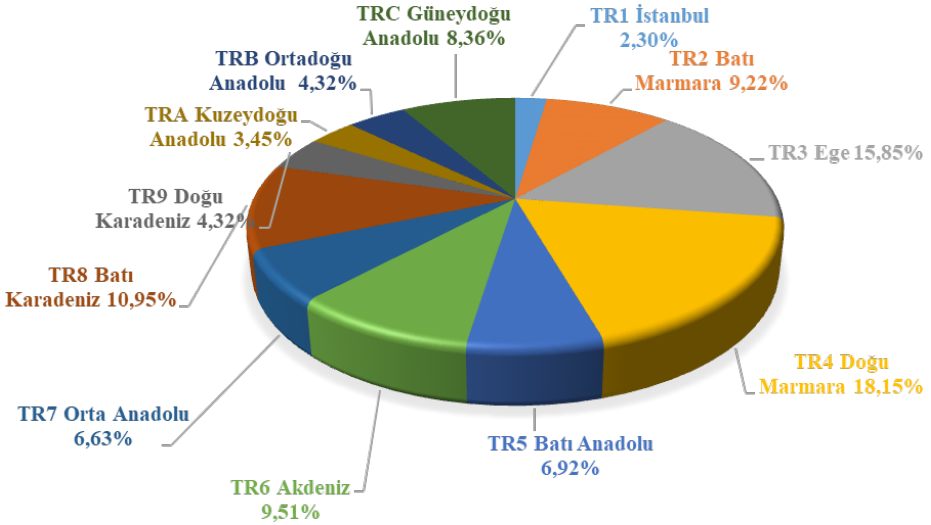
Düzyey 1 Kod	Düzyey 1 Bölge Adı	Düzyey 2 Kod	Düzyey 3 İller	OSB Sayıları	Toplam OSB Sayıları	OSB Dağılımı Düzyey 2 (%)
TR8	Batı Karadeniz	TR81	Zonguldak	4	7	2,01
			Karabük	2		
			Bartın	1		
		TR82	Kastamonu	4	12	3,45
			Çankırı	6		
			Sinop	2		
		TR83	Samsun	7	19	5,47
			Tokat	5		
			Çorum	3		
			Amasya	4		
TR9	Doğu Karadeniz	TR90	Trabzon	4	15	4,32
			Ordu	4		
			Giresun	2		
			Rize	2		
			Artvin	1		
			Gümüşhane	2		
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	TRA1	Erzurum	3	6	1,73
			Erzincan	2		
			Bayburt	1		
		TRA2	Ağrı	2	6	1,73
			Kars	2		
			Iğdır	1		
TRB	Ortadoğu Anadolu	TRB1	Ardahan	1	10	2,88
			Malatya	5		
			Elazığ	3		
			Bingöl	1		
		TRB2	Tunceli	1	5	1,44
			Van	2		
			Muş	1		
TRC	Güneydoğu Anadolu	TRC1	Bitlis	1	12	3,45
			Hakkâri	1		
			Gaziantep	5		
		TRC2	Adıyaman	5	10	2,88
			Kilis	2		
		TRC3	Şanlıurfa	6	7	2,01
			Diyarbakır	4		
			Mardin	3		
	Batman	1				
	Şırnak	2				
	Siirt	1				

Tablo 6: Türkiye’de organize sanayi bölgesinin bölgelere göre dağılışı

Kaynak: Tablo 5 ve Tablo 6 OSB Güncel Envanter Tablosundan yararlanılarak hazırlanmıştır.

2000 – 2022 yılları arasında Bakanlık kredisi ile tamamlanan organize sanayi bölgesi projeleri sayısı 174'tür. Bu dönem içerisinde 14 adet tamamlanan OSB projesi ile 2001 ve 2007 yılları en fazla OSB'nin tamamlandığı yıllar iken 2004 yılında yalnızca bir OSB projesi tamamlanmıştır. Tamamlanan bu projeler toplam 27.056 ha alana sahiptir.

23 Şubat 2021 Salı tarihinde son güncellemesi yapılmış olan OSBÜK Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter verisinden yararlandığımız bu bölümde OSB'lerin düzey 1 ve düzey 2 dağılım oranlaması yapılırken kusurlar sadeleştirilerek hesaplanmıştır. Organize Sanayi Bölgelerinin dağılımına düzey 1 seviyesinde baktığımızda OSB'lerin %2,3'ü TR1, %9,22'si TR2, %15,85'i TR3, %18,15'i TR4, %6,92'si TR5, %9,51'i TR6, %6,63'ü TR7, %10,95'i TR8, %4,32'si TR9, %3,45'i TRA, %4,32'si TRB bölgesinde yer alırken %8,36'sı TRC bölgesinde bulunmaktadır.

Grafik 6: Organize sanayi bölgesinin bölgelere göre oransal dağılışı

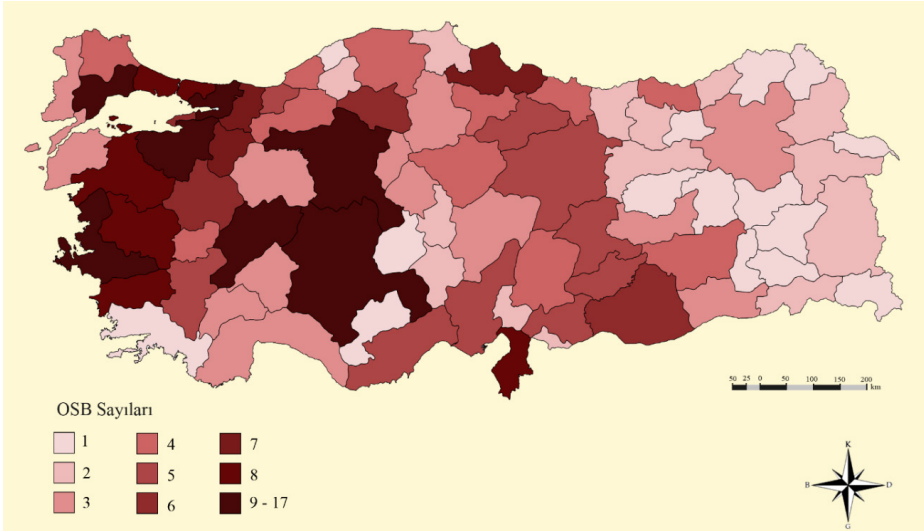
Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Grafik-6 dağılımına bakıldığında en fazla OSB oranına sahip düzey 1 bölgesi %18,15'lik oran ile TR4 bölgesi iken bu bölgeyi %15,85 ile TR3 ve ardından %10,95 ile TR8 bölgeleri takip etmektedir. En düşük OSB oranı ise TR1 ve TRA bölgelerindedir. TR1 bölgesi yalnızca İstanbul'u içerirken TRA bölgesi Erzurum, Erzincan, Bayburt, Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan'ın içerisinde olduğu toplam 7 ili kapsamaktadır.

Gelişmişliği daha düşük oranda olan bölgelerdeki sanayileşme hareketini arttırabilmek amacıyla da kullanılan OSB'lerin ülkemizdeki dağılım oranlarına bakıldığında bu hedefin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. İçerisinde

16 il barındıran TR8 Batı Karadeniz ve TR9 Doğu Karadeniz Bölgelerindeki toplam OSB sayısı 53, 24 ili kapsayan TRA Kuzeydoğu Anadolu, TRB Ortadoğu Anadolu ve TRC Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki toplam OSB sayısı 56'dır. Ancak sadece 8 ili içeren TR4 Doğu Marmara Bölgesinde 63 OSB bulunmaktadır. 2021 yılı TÜİK verilerine göre Doğu Marmara Bölgesinin nüfusu 8.380.829 iken Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin toplam nüfusu 15.333.817'dir. Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yer alan illerin çoğunluğu 2017 yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasına (SEGE) göre 5. ve 6. kademede yer alırken Doğu Marmara Bölgesindeki iller 1. ve 2. kademede bulunmaktadır.

Düzyey 2 seviyesinde OSB'lerin dağılışı oranlarına bakıldığında Kocaeli, Sakarya, Düzyey, Bolu ve Yalova illerini içerisine alan TR42 bölgesinin ülkedeki OSB'lerin %10,37'lik bir kısmını barındırdığını ve en fazla OSB'ye sahip bölge olduğunu görmekteyiz. TR42 bölgesinin ardından yine Doğu Marmara bölgesi içerisinde kalan ve Bursa, Eskişehir, Bilecik illerini kapsayan TR41 bölgesi ile Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya ve Uşak illerini kapsayan TR33 bölgesinin %7,78'lik bir oranlar en fazla OSB'ye sahip ikinci bölgeler olduğu görülmektedir.

Harita 7: Organize sanayi bölgelerinin düzey-3 seviyesinde dağılışı

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter verilerinden yararlanılarak haritalandırılmıştır. Haritalandırmada tüm işletme durumundaki OSB'ler dâhil edilmiştir.

Düzyey 3 seviyesinde ise 17 adet OSB ile en fazla sanayi bölgesine sahip ilimiz Bursa'dır. Ardından 14 OSB ile İzmir, Kocaeli ve Tekirdağ gelirken Ankara'da 13 OSB bulunmaktadır. Aksaray, Ardahan, Artvin, Bartın, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Hakkâri, Iğdır, Karaman, Muğla, Muş, Siirt ve Tunceli

illerimizde yalnızca bir organize sanayi bölgesi mevcuttur. Ancak bu illerden Ardahan'da ve Muğla'da yer alan OSB altyapı, Artvin'de yer alan OSB kamulaştırma, Hakkâri'de yer alan OSB planlama aşamasındadır. OSB'lerin genel olarak sanayileşmenin fazla olduğu bölgelerde daha yoğun olduğu görülmektedir. Bu durum OSB'lerin bölgeler arasındaki gelişmişlik farkından doğan sorunları ortadan kaldırmak amacıyla bir araç olarak kullanılma hedefine ters düşmektedir.

2.4. Batı Karadeniz Bölgesindeki OSB'ler ve Özellikleri

Batı Karadeniz Bölgesi, İBBS'ye göre TR81, TR82 ve TR83 düzey 2 bölgelerinden oluşmaktadır. Bu bölgelerden TR81 Zonguldak, Bartın ve Karabük illerini, TR82 Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerini kapsarken TR83 Samsun, Tokat, Çorum ve Amasya illerini kapsamaktadır. Bölgede yer alan illerin SEGE düzeylerine bakıldığında Zonguldak'ın 3. teşvik bölgesinde, Bartın'ın 4. teşvik bölgesinde, Karabük'ün ise 2. teşvik bölgesinde yer aldığı görülmektedir. Buldukları teşvik bölgesi farklılığına göre farklı oranlarda vergi indirimine ve yatırım katkı oranlarına sahiptirler.

Harita 8: Batı Karadeniz bölgesi lokasyon haritası

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter verilerinden yararlanılarak haritalandırılmıştır.

Ülkemizdeki OSB'lerin %10,95'ine sahip olan Batı Karadeniz Bölgesinde toplam 38 Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Bu OSB'lerin 7 tanesi TR81 Bölgesinde, 12 tanesi TR82 Bölgesinde ve 19 tanesi de TR83 Bölgesinde listelenmektedir. Batı Karadeniz Bölgesindeki bu OSB'lerden 3 tanesi altyapı, 4 tanesi ise planlama durumundadır. Zonguldak, Samsun ve Amasya illerinde birer tane olmak üzere toplam üç tane Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bölgede yer alan OSB'lerin yaklaşık %84'ü karma üretim tipine sahiptir. Bölgede işletme durumunda olan OSB'lerdeki toplam parsellerin %67,67'si tahsis edilmişken %32,33'lük bir oranda parsel boş bulunmaktadır. Tüm OSB'lerde toplam 221 parsel ise inşaat halindedir.

İL	OSB ÜNVANI	ÜRETİM TİPİ	FİİLİ DURUMU	OSBALANI (HA)	TOPLAM PARSEL SAYISI	TAHSİS EDİLEN PARSEL SAYISI	ÜRETİMDEKİ PARSEL SAYISI	
TR 81 BÖLGESİ	ZONGULDAK	Zonguldak-Alaplı	Karma	İşletme	77,30	51	32	1
	ZONGULDAK	Zonguldak-Çaycuma	Karma	İşletme	126,00	60	58	44
	ZONGULDAK	Zonguldak-Ereğli	Karma	İşletme	211,00	56	56	41
	ZONGULDAK	Zonguldak - Çaycuma Sera TDİOSB	TDİOSB	Planlama	56,00	18	0	0
	KARABÜK	Karabük Ekipazar Metal ve Metal Ürünleri İhtisas	Karma	İşletme	344,00	206	0	0
	KARABÜK	Karabük	Karma	İşletme	339,36	52	41	30
	BARTIN	Bartın-Merkez I	Karma	İşletme	173,70	30	30	30

Tablo 7: TR 81 bölgesi organize sanayi bölgeleri

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter Tablosu

Batı Karadeniz Bölgesi içerisinde işletme durumunda olan OSB'lerin toplam alanlarına baktığımızda 955,68 ha ile Tokat ili ilk sırada yer alırken 850,1 ha alan ile Çankırı ili ikinci sırada yer almaktadır. Listenin en alt sırasında ise 174,7 ha ile Sinop ili ve ardından son sırada 173 ha ile Bartın ili en az OSB alanına sahip illerdir. Bölgedeki işletme durumunda olan ve toplam 5.159,82 ha alana sahip olan OSB'lerin %55,94'ü TR83 bölgesinde, %25,42'si TR82 bölgesinde ve %18,64'lük kısmı ise TR81 bölgesinde yer almaktadır.

TR81 Bölgesinde 7 OSB listelenmektedir. Bunların 4 tanesi Zonguldak ilinde, 2 tanesi Karabük ilinde yer alırken Bartın ilinde yalnızca bir tane OSB bulunmaktadır. Zonguldak ilindeki TDİOSB planlama aşamasındadır. Bölgede işletme durumunda olan OSB'lerdeki toplam parsellerin %87,14'ü tahsis edilmiştir. Bölgedeki OSB'lerde toplam 50 parsel ise inşaat halindedir. Bölgede faaliyet gösteren firmalar ağırlıklı olarak madencilik ve demir-çelik sanayisidir. Bölgedeki kömür yataklarının varlığı sanayi sektöründeki faaliyet türleri üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir. Çalışmanın devamında yer alan sanayi bölgeleri içerisindeki firmaların sektörel dağılımı hakkındaki veriler T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının oluşturmuş olduğu Sanayi Bölgeleri Atlasından edinilmiştir.

Sanayinin yoğun olarak bulunduğu bir bölgede yer alan Alaplı Organize Sanayi Bölgesinin Karadeniz Ereğli Tersanelerine 3 km uzaklıkta bulunmaktadır. Kuruluş çalışmaları 1996 yılında başlayan ve 1997 yılında yer seçimi yapılmış olan OSB 2005 yılında kurulmuştur (alapliosb.org.tr). OSB'de bulunan 42 firmanın metal, toptan ticaret, kimya, perakende ticaret, mobilya ve ulaşım araçları sektörlerinde yoğunlaştığı görülmektedir (meydip.sanayi.gov.tr). 1992 yılında kurulan Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi, Filyos Endüstri Bölgesine ve Filyos Limanının yaklaşık 10 km yakınında yer almaktadır (cayorsan.org.tr) OSB'de yer alan 66 firma mobilya, perakende ticaret, metal, tekstil, elektronik, ahşap ve diğer sektörlerde yoğunlaşmıştır. Filyos çayı vadisinde kurulu olan OSB'nin çevresi dağlık ve engebeli bir araziye sahip ancak OSB'nin kurulmuş olduğu saha nispeten engebesiz bir arazide yer almaktadır. Karayolu ulaşımının tamamlanmış olması ve Zonguldak Saltukova Havaalanına 12 km uzaklıkta olması ulaşım konusunda OSB'yi yatırımcılar açısından cazibedici bir saha kılmaktadır. Bölgenin 2004 – 2010 yıllarında teşvik kapsamında yer almaması ve firmaların çok büyük bir kısmının yer seçiminin 2004 öncesi dönemde yapılmış olması gibi durumlar nedeniyle arsa tahsisi konusunda problemler yaşanmıştır. Yaşanan bu sebepler sonucunda bölgeye gelebilecek olan yatırımlar bu dönemde farklı illere kaymıştır (BAKKA, 2012, s. 21-22). Kuruluş çalışmaları 1991 yılında başlamış olan Zonguldak - Ereğli Organize Sanayi Bölgesi 1995 yılında kurulmuştur (zeosb.org.tr). OSB'de yer alan 56 firmanın %50'den fazlası metal sektöründe üretim yapmakta iken bunu makine ve ekipman, kimya ve perakende ticaret sektörleri takip etmektedir (meydip.sanayi.gov.tr).

Karabük Organize Sanayi Bölgesi 1995 yılında kurulmuştur. T.E.M Otoyoluna 80 km, başkent Ankara'ya 218, İstanbul'a ise 420 km mesafede olan OSB Zonguldak, Bartın ve Karadeniz Ereğli limanlarına da kara ve demiryolu ile bağlanabilmektedir. Bu OSB'de metal sektörü ön plandadır (karorsan.org.tr). Karabük merkezinde yer alan bazı haddehaneler teşvik ve zorunluluk esası

ile Karabük OSB içerisine taşınmıştır (Yılmaz, 2019, s. 88). OSB'nin kurulmuş olduğu saha nispeten düzlük bir alana sahip olmaması inşaat maliyetlerinde artışa neden olmuştur. İhtisaslaşmış bir OSB görünümünde olan Karabük OSB'de ana metal sanayi yanı sıra gıda ürünleri ve giyim imalatı da yer almaktadır (BAKKA, 2012, s. 29).

Bartın Organize Sanayi Bölgesi 1999 yılında kurulmuştur. Anayola 2 km, İstanbul'a 430 km, Ankara'ya 270 km, limana ise 26 km mesafede olan OSB demiryolu bağlantısına da sahiptir. Bulunduğu arazinin engebesiz olması inşaat maliyetlerini düşürmüştür (BAKKA, 2012, s. 31). OSB'de tekstil, metal, kauçuk ve plastik sanayi ile mobilya sektörü ön plandadır. OSB'deki sektörler içerisinde en fazla istihdam ise tekstil dokuma ve giyim sanayisindedir (meydip. sanayi.gov.tr). Bartın Limanı'na olan yakınlık bölgeye yapılacak yatırımlarda özendirici bir etken olmaktadır.

İL	OSB ÜNVANI	ÜRETİM TİPİ	FİİLİ DURUMU	OSB ALANI (HA)	TOPLAM PARSEL SAYISI	TAHSİS EDİLEN PARSEL SAYISI	ÜRETİM-DEKİ PARSEL SAYISI	
TR 82 BÖLGESİ	KASTAMONU	Kastamonu-Seydiler	Karma	İşletme	105,61	44	36	11
	KASTAMONU	Kastamonu-Taşköprü	Karma	Altyapı	43,80	25	16	0
	KASTAMONU	Kastamonu-Tosya	Karma	İşletme	58,30	39	31	23
	KASTAMONU	Kastamonu	Karma	İşletme	122,90	36	36	28
	ÇANKIRI	Çankırı-Çerkeş	Karma	İşletme	122,00	38	27	10
	ÇANKIRI	Çankırı-Korgun	Karma	İşletme	78,20	64	43	38
	ÇANKIRI	Çankırı-Kurşunlu (Çavundur)	Karma	Planlama	60,00	36	0	0
	ÇANKIRI	Çankırı-Şabanözü	Karma	İşletme	56,90	24	21	10
	ÇANKIRI	Çankırı-Yakıncıkent	Karma	İşletme	593,00	60	8	3
	ÇANKIRI	Çankırı Orta	Karma	Planlama	97,25	58	0	0
SİNOP	Sinop-Boyabat	Karma	İşletme	71,70	23	5	2	
SİNOP	Sinop	Karma	İşletme	103,00	65	57	40	

Tablo 8: TR 82 bölgesi organize sanayi bölgeleri

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter Tablosu

Çalışma sahamızın da içerisinde bulunduğu TR82 bölgesi, düzey 2 bölgeleri içerisinde en düşük nüfus miktarı ve en yaşlı nüfus oranına sahiptir. Bölgedeki göçü azaltmak ve özellikle genç nüfusun istihdam oranının artırılması bölge için geleceği için zaruri bir durumdur (KUZKA, 2021, s. 51). Bölgedeki sanayileşme ve beraberinde getireceği istihdam olanakları bölgenin demografik yapısı üzerinde etkili olacaktır.

TR 82 bölgesinde toplam 12 OSB yer almaktadır. Bunlardan dört tanesi Kastamonu ilinde, altı tanesi Çankırı ilinde yer alırken iki tanesi Sinop ilinde bulunmaktadır. Bölgedeki işletme aşamasında olan OSB'lerdeki toplam parsellerin %71,24'ü tahsis edilmiştir. Kastamonu ilindeki toplam parsellerin %86,55'i tahsis edilmiş iken bu oran Çankırı ilinde %53,22 ile bölge ortalamasının altındadır. Sinop ilinde ise %70,45 bölge ortalamasına yakın bir tahsis oranı bulunmaktadır. Bölgedeki OSB'lerde toplam 45 parsel ise inşaat halindedir. OSB'lerin bir tanesi altyapı aşamasında iken iki tanesi planlama aşamasındadır.

2005 yılında kurulan Çerkeş Organize Sanayi Bölgesinin tamamlanan altyapı çalışmalarının ardından bölgede iki etapta ve farklı tarihlerde inşaat çalışmaları tamamlanmıştır. Arıtma tesisi, sosyal tesis ve teknik altyapı alanlarına sahip olan OSB'de ağaç işleri, metal işleme, tekstil ile kauçuk ve plastik malzeme imalatı ön plandadır. OSB içerisinde E-80 karayolu geçmekte ve Esenboğa havalimanına 100 km uzaklıkta olan OSB konum açısından avantajlıdır. Çankırı ilindeki bir diğer OSB olan ve kuruluşu 1977 yılı olan Korgun Organize Sanayi Bölgesinin 1991 - 1992 yıllarında altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. OSB'de döküm sanayi, mobilya, tekstil ve metal imalat sektörlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. İl merkezine 20km, Esenboğa havalimanına 125 km ve E-80 karayoluna 30 km mesafededir. 2005 yılında kurulan Şabanözü Organize Sanayi Bölgesi yaklaşık %87'lik bir doluluk oranına sahiptir. Konum olarak il merkezine 43 km, E-80 karayoluna 50 km ve Esenboğa havalimanına 65 km mesafede bulunmaktadır. Elektrikli ev aletleri, gıda, ambalaj ve tıbbi medikal cihazların imalatı bu OSB'de ön plandadır. 2012 yılında kurulan Yakıncık Organize Sanayi Bölgesi 593 hektar toplam alanı ile en büyük 40. OSB özelliğine sahiptir. Avantajlı bir konuma sahip olan bu OSB çevresindeki il ve ilçelere yakın mesafede bulunmasının yanı sıra ulaşım ağları sayesinde bölgede işgücü bakımından eksiklik yaşanmamaktadır. OSB içerisinde demiryolu hattına bağlı bir yükleme istasyonu kurulması planlanmaktadır. Bu durum OSB'ye birçok avantaj sağlayacaktır. Ayrıca kurulacak olan ve savunma teknolojileri, kimya teknolojileri, biyoteknoloji ile haberleşme teknolojileri gibi birçok sektörün ön planda olacağı TGB'nin de bu bölgede istihdam ve yatırımı arttıracığı aşikârdır (catso.org.tr).

1991 yılında kurulan Sinop Organize Sanayi Bölgesinde altyapı çalışmalarının tamamlanmasının ardından 2001 itibarıyla yer tahsisleri yapılmıştır. Havalimanı ve Limana 16 km uzaklıkta bulunan OSB'nin karayolu, deniz yolu ve hava yolu ulaşimleri konusunda avantajlı iken en yakın demiryoluna 160 km mesafededir (sinoposb.org.tr). OSB içerisinde tekstil, kauçuk ve plastik ürünler, gıda ve su ürünleri imalat sektörleri ön plandadır (meydip.sanayi.gov.tr). Sinop ilinde yer alan bir diğer OSB olan Boyabat Organize Sanayi Bölgesi ise 1998 yılında kurulmuş ve 2012 yılında başlayan altyapı çalışmaları devam etmektedir. Enerji üretim santrali ve arıtım tesisi gibi yapılara da henüz sahip olmayan bu OSB'de herhangi bir istihdam bulunmamaktadır.

İL	OSB ÜNVANI	ÜRETİM TİPİ	FİİLİ DURUMU	OSB ALANI (HA)	TOPLAM PARSEL SAYISI	TAHSİS EDİLEN PARSEL SAYISI	ÜRETİMDEKİ PARSEL SAYISI	
TR 83 BÖLGESİ	SAMSUN	Samsun-Bafra Karma ve Medikal İhtisas	İhtisas	İşletme	228,00	137	55	35
	SAMSUN	Samsun-Çarşamba	Karma	Planlama	82,00	49	0	0
	SAMSUN	Samsun-Gıda İhtisas	İhtisas	İşletme	67,30	43	25	17
	SAMSUN	Samsun-Havza	Karma	İşletme	96,50	46	16	1
	SAMSUN	Samsun-Kavak	Karma	İşletme	154,00	67	47	30
	SAMSUN	Samsun-Merkez	Karma	İşletme	161,00	103	103	99
	SAMSUN	Samsun - Bafra Sera TDİOSB	TDİOSB	Altyapı	119,40	33	0	0
	TOKAT	Erbaa Toprak Sanayi İhtisas ve Karma	İhtisas	İşletme	159,48	95	31	24
	TOKAT	Tokat-Merkez	Karma	İşletme	425,20	177	151	115
	TOKAT	Tokat-Niksar	Karma	İşletme	210,00	30	9	3
	TOKAT	Tokat-Turhal	Karma	İşletme	60,00	34	24	12
	TOKAT	Tokat-Zile	Karma	İşletme	101,00	48	5	4
	ÇORUM	Çorum-Osmancık	Karma	Altyapı	47,16	36	22	0
	ÇORUM	Çorum-Sungurlu	Karma	İşletme	154,70	76	6	1
	ÇORUM	Çorum	Karma	İşletme	658,62	255	176	115
	AMASYA	Amasya-Merzifon	Karma	İşletme	153,40	86	80	41
	AMASYA	Amasya-Suluova	Karma	İşletme	75,00	48	46	24
	AMASYA	Amasya, Suluova Besi TDİOSB	TDİOSB	İşletme	90,00	37	37	26
	AMASYA	Amasya	Karma	İşletme	92,00	31	31	19

Tablo 9: TR 83 bölgesi organize sanayi bölgeleri

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter Tablosu

TR83 bölgesinde 19 OSB bulunmaktadır. Bunlardan 7 tanesi Samsun ilinde, 5 tanesi Tokat ilinde, 3 tanesi Çorum ilinde ve 4 tanesi Amasya ilinde yer almaktadır. Bu OSB'lerin 16 tanesi işletme durumundayken iki tanesi alt yapı, biri ise planlama aşamasındadır. Bölgede işletme durumunda olan OSB'lerdeki toplam parsellerin %62,12'si tahsis edilmiştir. Bölgede toplamda 126 parsel inşaat halindedir. Bölgede biri altyapı aşamasında olan ve Samsun ilinin Bafra ilçesinde yer alan diğeri ise Amasya ilinin Suluova ilçesinde olan iki adet Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bölgedeki işletme durumunda olan OSB'lerin il bazında sahip oldukları toplam alan bakımında Tokat ili hem TR83 bölgesinde hem de Batı Karadeniz Bölgesinde ilk sırada yer almaktadır.

Samsun ili, 1,3 milyonu aşan nüfusu, işgücü varlığı ve ticari kapasitesinin yanı sıra karayolu bağlantıları ve limanları sayesinde sahip olduğu önemli ulaşım ağlarıyla bölge içerisinde ön plana çıkmakta ve sanayi yatırımcılarını çeken bir cazibe alanı olmaktadır. Samsun ilinin Bafra ilçesinde yer alan ve 1995 yılında kurulup 2005 yılında arsa tahsisine başlayan Bafra Organize Sanayi Bölgesine ek olarak 2013 yılında ikinci etap olarak çalışmalarına başlanan Medikal OSB'nin, Bafra OSB'ye eklenmesiyle birlikte OSB'nin adı 2016 yılında Bafra Karma ve Medikal İhtisas olarak değiştirilmiştir. OSB'nin birinci etabında, gıda, ana metal, makine ve tarım aletleri, vb. sektörler ön planda iken ikinci etabında tıbbi ve cerrahi aletler baskın sektörler olarak görünmektedir (OKA, 2019, s. 12-17). Karadeniz kıyıları boyunca uzanan D010 karayolu ile E-85 karayollarının bağlantı noktasında olan Havza ilçesindeki Havza Organize Sanayi Bölgesi, Samsun limanına 70, Samsun havalimanına 94, demiryoluna ise 2 km mesafede konumlandırılmıştır. Demiryolu ile arasındaki 2 km mesafede bağlantı yolu yapım çalışmaları bulunmaktadır. Kuruluşu 2007 yılı olan ve 2016 yılında altyapı çalışmaları tamamlanan OSB'de gıda, perakende ticaret ve metal ürünlerin imalatında üretim yapan firmalar yer almaktadır (OKA, 2018b, s. 12-18).

Bölgede bulunan gıda sektöründeki firmaların üretim kapasitelerinin ve rekabet güçlerinin artırılması amacıyla 2007 yılında kurulan Samsun Gıda İhtisas Organize Bölgesi günümüzde gıda üretimi yapan on sekiz firmaya ev sahipliği yapmaktadır (samsungidaosb.org.tr). 2000 yılında kurulan Kavak Organize Sanayi Bölgesinde birinci etapta bulunan bölüm kısa sürede yüksek doluluk oranına ulaşmıştır. Bu durumda il merkezinde yer alan Samsun OSB'deki doluluk oranlarının yüksek olması sonucunda bölgede bulunan ve yeni bir tesis açmak isteyen firmaların Kavak OSB'ye yönelmesi etkili olmuştur. OSB'deki ikinci etap alanının eğimli olması nedeniyle artan inşaat maliyetlerinin ardından talep yoğunluğunda azalma meydana gelmiştir (Özçelebi & Yılmaz, 2023, s. 284).

Samsun ilinin Tekkeköy ilçesinde yer alan ve ildeki en eski OSB olma özelliği gösteren Samsun Merkez Organize Sanayi Bölgesi 1981 yılında kurulmuştur. Ulaşım ağlarına erişim konusunda iyi bir lokasyona sahip olan OSB, Samsun Limanına 13 km, Çarşamba havalimanına 13 km, Samsun Demiryoluna 2 km ve yine OSB ile aynı ilçede yer alan Yeşilyurt Limanına 2 km uzaklıkta konumlanmıştır. Fabrikasyon metal ürünleri, ana metal sanayii ürünleri, kauçuk ve plastik ürünleri ile kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatının ön plana çıktığı görülmektedir (samsunosb.org.tr). OSB'nin mevcut elektrik altyapısına yönelik yenileme çalışmalarına, fiber hat eksiklerinin tamamlanması ve güvenliğe yönelik çalışmalara ihtiyacı bulunmaktadır (OKA, 2017, s. 29).

Tokat ilinde yer alan sanayi kolları içerisinde hazır giyim, taşa ve toprağa dayalı sanayi ile gıda sanayinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu üç faaliyet kolu ildeki sanayi sektöründeki istihdamın yaklaşık %78'ini bünyesinde barındırmaktadır. İl genelinde tamamı faaliyette olan beş adet Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Bu OSB'ler ise toplamda sekiz binin üzerinde işçi istihdam etmektedir (OKA, 2018e, s. 36-37). 2018 yılında OKA tarafından yapılmış olan İhtiyaç Analizi Çalışması ile OSB'lerde genel olarak güvenlik, ek bina eksikliği, doğalgaz altyapısı ile eğitim merkezleri eksikliklerine dikkat çekilmiştir (OKA, 2018d, s. 12). İşletme durumunda olan tüm bu OSB'ler karma niteliğe sahiptir.

İldeki OSB'ler içerisinde en eski kuruluşa, en büyük alana ve en çok istihdama sahip olan Tokat Merkez Organize Sanayi Bölgesi 1978 yılında kurulmuştur. 104 iş yerinin bulunduğu OSB'de 2017 yılı itibariyle yaklaşık 4.050 kişi istihdam edilmektedir (OKA, 2018d, s. 11). Tokat OSB ve GOP Üniversitesine ait parsellerden tahsis işlemleri yapılarak bölgeye Tokat Teknoloji Gelişme Bölgesi kurulmuştur. Üniversite Teknoloji Transfer Ofisi ise 2015 itibariyle hizmete başlamıştır. Bünyesinde birçok ofis ve kiralanabilir Arge alanı barındırmaktadır. TGB'nin yanı sıra OSB'de kurulan ve 28 işlik ile 10 depoya sahip olan Tokat İŞGEM yer almaktadır (OKA, 2018e, s. 39).

Tokat ilinin Erbaa ilçesi sınırları içerisinde yer alan Erbaa Toprak Sanayi İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi 1997 yılında kurulmuştur. İlçenin en önemli sanayi kolu, taşa ve toprağa dayalı sanayidir. İlçe GSMH'sinin %10'luk bir kısmını bu üretim kolundan sağlamaktadır. Altyapı çalışmaları tamamlanmış olan OSB'nin toplam parsellerinin yaklaşık %20'lik bir kısmı sosyal tesisler için ayrılmıştır. Henüz çevre düzenlenmesi tamamlanmamış olan sanayi bölgesinin bir takım farklı eksiklikleri de bulunmaktadır. E-80 karayoluna 2 km, Merzifon havalimanına 115 km mesafededir. Rekabet fazlalığı, işçi maliyeti, ulaşım maliyeti, tuğlaya talebin azalması ve teknolojik eksiklikler gibi birçok sebepten kaynaklı olarak tuğla üretiminde ülke genelindeki payını

yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır (Yılmaz, 2020, s. 611-616). Yaklaşık 2000 kişi istihdamı ile ilde en fazla istihdamın olduğu ikinci OSB'dir (OKA, 2018d, s. 11).

2001 yılında kurulan Turhal Organize Sanayi Bölgesi, kuruluşundan yaklaşık sekiz yıl sonra faaliyete başlayarak ildeki mevcut sanayi bölgeleri içerisinde en son faaliyete geçen OSB olmuştur. Karma bir üretim tipine sahip OSB'de faaliyette olan firma sayısının düşük olduğu görülmektedir. Turhal demiryoluna ve Tokat havalimanına 15 km, Samsun limanına ise 115 km uzaklıkta konumlanmıştır (Şenol, 2022, s. 491). İldeki en küçük alana sahip olan bu OSB'de ağırlıklı olarak tekstil ürünleri, ahşap ürünleri, doğal taş ürünleri imalatı ile gıda imalatı sanayi kolları olduğu görülmektedir.

2000 yılında kurulan Zile Organize Sanayi Bölgesi, 2008 yılında faaliyete geçmiştir. 101 hektarlık alan üzerine kurulu sanayi bölgesinde yer alan parsellerin yalnızca %10'u tahsis edilmiştir. Var olan işletmelerde ise yalnızca 35 kişi istihdam edilmektedir (OKA, 2018d, s. 11). Atık su arıtma ve enerji üretim tesisleri bulunmayan OSB'nin güncel problemlerinin başında yatırım çekememesi gelmektedir. İldeki bir diğer OSB olan ve 1998 yılında kurulup 2007 yılında faaliyete geçen Niksar Organize Sanayi Bölgesi, ilçe merkezinin 18 km güneybatısında ve E-80 karayolu yakınında bulunmaktadır (Dicle, Oral & Şen, 2018, s. 6). 210 hektarlık alana sahip olan ve karma niteliğe sahip OSB, 361 kişi istihdam etmektedir (OKA, 2018d, s. 11).

Çorum ilinde karma üretim tipine sahip üç organize sanayi mevcuttur. Bunlar içerisinde en eski ve en geniş alana sahip olan Çorum Organize Sanayi Bölgesi, 177 hektarlık arazide 1977 yılında kurulmuştur. Kuruluşunun ardından 2006 ve 2008 yıllarında arazi genişletilerek toplam alanı büyütülmüştür. OSB bünyesinde Çorum OSB Teknoloji Geliştirme Bölgesi, KOSGEB Merkez Müdürlüğü, OSB Meslek Lisesi ve çok sayıda ek hizmet binasını barındırmaktadır. %60 doluluk oranına sahip olan sanayi bölgesinde, Makine-Metal Sanayi, Tekstil, Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi, Gıda, Orman Ürünleri ve Mobilya imalatı öne çıkan sektörlerdir (OKA, 2018a, s. 3 - 20). İlde kurulan ikinci sanayi bölgesi olan ve 1997 yılında kuruluş çalışmaları başlanıp dört yılın ardından kuruluş işlemleri tamamlanan Sungurlu Organize Sanayi Bölgesinin altyapı çalışmaları 2008 yılında tamamlanmıştır. Çerikli demiryolu istasyonuna 45, en yakın havalimanına 130 ve Samsun limanına ise 240 km mesafededir (OKA, 2018c, s. 4-14). OSB'de otomobil yedek parça, gıda, mobilya, tekstil ve kâğıt imalat sanayi sektörlerinin ön plana çıktığı görülmektedir (meydip.sanayi.gov.tr). İldeki bir diğer sanayi bölgesi olan Osmancık Organize Sanayi Bölgesi 2015 yılında tüzel kişilik kazanmıştır. Henüz altyapı aşamasında bulunan OSB'nin doğalgaz, elektrik ve internet altyapıları tamamlanmış olup birçok parsel tahsis edilmiştir (osmancikosb.org.tr).

Amasya ilinde dört Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Tamamı işletme durumunda olan bu OSB'lerden üçü bünyesinde barındırdığı farklı sektörlerdeki firmalar ile karma işletme yapısına sahiptir. Suluova ilçesinde yer alan iki OSB'den biri ise Besi Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesidir. Toplamda 410,40 hektarlık alana sahip OSB'lerde bulunan 202 parselin yanı sıra 110 parsel inşaat aşamasındadır.

1993 yılında 75 hektar alana kurulan Amasya Organize Sanayi Bölgesi 2006 ve 2013 yıllarında tahsis edilen ek alanlar ile 92 hektar alana ulaşmıştır. Sanayi bölgesi sınırları içerisinde Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından tescillenmiş birinci derece sit alanı bulunmaktadır. Altyapı çalışmaları 1996 yılında tamamlanmış olan OSB, il merkezine 23, Merzifon havalimanına 50 ve Samsun limanına 155 km mesafede konumlanmıştır. OSB bünyesinde ağırlıklı olarak mermer sektörünün yanı sıra mobilya, gıda ile kimyasal ve kimyasal ürünlerin imalatı ön plandadır (amasyaosb.org.tr). Amasya ili ve yakın çevresindeki mermer yataklarının varlığı hem OSB'de hem de diğer sanayi alanlarında mermer sektörünün ön plana çıkmasında etkili olmuştur (Çevik, & Yiğit, 2009, s. 223). Bu mermer işletmelerinin üretim ürünlerinden biri de Amasya Beji Mermeridir. Menşe adı olarak Amasya ilinin coğrafi işaret ürünü olarak listeye giren Amasya Beji Mermeri açık işletme tekniğiyle çıkarılmaktadır. Çok sayıda ülkeye ihraç edilen bu ürün zemin döşemesi, dekorasyon malzemesi, doğal taş süslemesi ve duvar kaplaması gibi birçok alanda kullanılmaktadır (Avşar & Eryılmaz, 2022, s. 996). OSB'deki firmalarda istihdam edilen 550 kişinin yanı sıra OSB içerisindeki mermer sektöründeki firmalara bağlı civar köylerdeki mermer ocaklarında da yaklaşık 1000 kişilik istihdam sağlanmaktadır (amasyaosb.org.tr).

Türkiye'de toplam 11 Besi Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bu sanayi bölgeleri içerisinde işletme durumunda olan dört OSB'den biri olan Suluova Besi TDİOSB 2004 yılında kurulmuştur. Suluova ilçe merkezinin güneydoğu ucunda E-80 karayolu kenarında konumlanmış olan OSB, Merzifon havalimanına 20, Samsun limanına 105 km mesafededir. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan Amasya iline yönelik tarım ve kırsal kalkınma eylem planı içerisinde Suluova Besi TDİOSB ile ilgili temel iki sorun göze çarpmaktadır. Bunlardan ilk OSB'nin henüz tam kapasite ile çalışmadığıdır. Bu olumsuzluğa yönelik özendirici tedbirler ile hem şehir içerisindeki besicileri hem de yeni yatırımcıların teşvik edilmeye çalışılmaktadır. Diğer sorun ise OSB bünyesindeki biyogaz tesislerinden maksimum ölçüde yararlanılamamasıdır. Vidanjör sistemiyle bazı işletmelerdeki hayvansal atıkların bu biyogaz tesislerine aktarımı yapamaması nedeniyle atıkları Tersakan ırmağına boşaltması kirliliğe neden olmaktadır. Pasif durumdaki biyogaz

tesisinin aktif edilerek hem atıkların değerlendirilmesi hem de kirliliğin önüne geçilmesi yönünde çözüm önerisi bulunmaktadır.

Suluova ilçesinde yer alan bir diğer OSB olan Suluova Organize Sanayi Bölgesi 2005 yılında yatırım programına alınmış ardından 2007 yılında başlayan altyapı çalışmaları iki yıl sonra tamamlanarak firmalara yer tahsisleri yapılmıştır. Sanayi bölgesinde yer alan 48 parselin tamamı güncel olarak tahsis edilmiş durumdadır. Faal durumda bulunan 28 işletme ağırlıklı olarak gıda, metal, mobilya ve tekstil sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Bu firmalarda toplamda 1.251 kişi istihdam edilmektedir. Suluova ilçe merkezinin kuzeybatı kısmında E-80 karayolu bağlantı noktasında yer alan sanayi bölgesi, Amasya şehir merkezine 32 km, Merzifon havalimanına 17 km, Hacıbayram tren istasyonuna 2 km ve Samsun limanına 97 km mesafede yer almaktadır (suluovaosb.org.tr).

Amasya ilindeki en büyük ve en eski OSB olan Merzifon Organize Sanayi Bölgesi 1987 yılında kurulmuştur. Şehrin güney kısmında D795 karayolu üzerinde kurulu olan sanayi bölgesi Merzifon havalimanına 5 km ve Samsun limanına 110 km mesafede bulunmaktadır. Artan talep ile birlikte 2012 yılında 43 hektarlık bir alan genişlemesine gidilmiştir (merzifonosb.org.tr). Genişleme çalışmaları neredeyse tamamlanmış olan ikinci etapta doluluk oranı %80 civarına ulaşmıştır. Üçüncü etap genişleme alanı için ise kamulaştırma çalışmaları yapılmaktadır (Tüfekçi, 2022, s. 3). 1995 yılında ihale edilerek başlanan altyapı çalışmaları yedi yıl sonrasında tamamlanarak arazi tahsisleri yapılmıştır. OSB’de ağırlıklı olarak metal, plastik, mobilya, tekstil ve gıda sektörlerinde faaliyet gösteren firmalar bulunmaktadır. OSB’de firmaların üretimi sırasında ağırlıklı olarak metal, plastik, ağaç ve kâğıt atıkları çıkmaktadır. Çıkan bu endüstriyel atıkların yaklaşık %81’lik bir kısmı geri dönüştürülmektedir. Geri kazanım konusunda OSB’de özellikle metal ve plastik sektöründe faaliyet gösteren firmalar öne çıkmaktadır (Güden, 2011, s. 42-80).

2.5. Kastamonu İlindeki OSB’ler ve Özellikleri

Kastamonu ilinde toplamda dört Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bunlardan üçü işletme aşamasında iken Taşköprü ilçesinde yer alan OSB altyapı durumundadır. Tamamı içerisinde barındırdığı farklı imalat kollarındaki firmalar ile birlikte karma bir üretim tipine sahiptir. Toplamda 330,61 ha alana sahip olan Kastamonu OSB’lerinde bulunan 144 parselin yaklaşık %84’ü yani 119 parseli tahsis edilmiş durumdadır. Sahip olduğu toplam 330,61 hektarlık OSB alanı ile Batı Karadeniz Bölgesi içerisinde Bartın ve Sinop illerinin ardından en az OSB alanına sahip üçüncü şehirdir. İşletme durumunda olan OSB’lerin toplam alanı ile yapacağımız sıralamada da Kastamonu ilinin sıralamadaki yeri değişmiyor. 16 yeni parsel ise inşaat halindedir.

İl genelinde yer alan OSB'lerdeki firmaların yaklaşık %40'lık bir kısmı ağaç ve ağaç ürünleri imalatında faaliyet göstermektedir. İlin en önemli özelliklerinden biri olan orman varlığı il genelindeki firmaların faaliyet kolları üzerinde de etkili olmuştur. Tarihi boyunca orman ve ormana dayalı ürünlerin üretiminin olduğu ilde bu sektör için gerekli elemanın varlığı ve sektördeki deneyimleri etkili olmaktadır. Ayrıca dış ticaret için bir kapı olan İnebolu limanının varlığı da bölgedeki sanayi faaliyetleri üzerindeki etkisi yadsınmaz.

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından sanayideki kümelenmeyle ilgili yapılacak çalışmalara kaynak olmak ve bölgedeki rekabet edebilirliğin artmasına katkı sağlamak amaçlarıyla hazırlanan TR82 Bölgesi 3 Yıldız Küme Analiz Çalışmasında TR82 bölgesinde yer alan 18 farklı sektör analiz edilerek bölge içindeki ağırlıkları tespit edilmiştir. Çalışmada büyüklük, başatlık ve sektördeki uzmanlaşma seviyelerine yönelik olarak üç yıldızlı bir derecelendirme kullanılmıştır. İşyeri sayısı, ciro, istihdam gibi birçok kıstas ile belirlenen göstergeler sonucunda bölgede 3 yıldız alan tek sektör ağaç ve ağaç ürünleri imalatı sektörü olmuştur. Ülkedeki ağaç ve ağaç ürünleri imalatı sektörü içerisinde de önemli bir paya sahip olan ilde Tosya ilçesi ön plana çıkmaktadır. Gıda, tekstil, diğer metalik olmayan mineral ürünler imalatı ile mobilya imalatı ise bölgede 2 yıldız alan sektörlerdir. Bölgedeki ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatında faaliyet gösteren iş yeri sayıları bakımında TR82 bölgesindeki iş yerlerinin yaklaşık %79'u Kastamonu ilinde yer almaktadır. Kastamonu ilindeki iş yerlerinin ise %50'den fazlası Tosya ilçesindedir (s. 2-16).

2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren teşvik sistemi dâhilinde bölgelere göre teşvikler verilmektedir. Kastamonu ili 4. Teşvik bölgesinde yer alan 14 ilden biridir. Kastamonu ilindeki OSB'lere yatırım yapacak olan girişimciler, gümrük vergisi muafiyeti, yatırım yeri tahsisi, vergi indirimi desteği, faiz desteği, KDV istisnası ve 7 yıl boyunca %35 yatırıma katkı oranlı olarak SGK işveren hissesi desteğinden de yararlanabilmektedir. Bunun yanı sıra 31.12.2025 tarihine kadar yapılacak olan inşaat harcamalarına KDV istisnası da uygulanmaktadır.

Türkiye'de Sanayi Kümelenmesi: Uşak Örneği adlı çalışmada sanayi kümelerinin yoğunlaştığı bölgeleri belirlemek amacıyla iller düzeyinde sekiz farklı sektörde yerellik katsayıları belirlenmiştir. Çalışmada Orman ürünleri ve mobilya sanayisinin 1980 – 2006 yılları arasında bölgelere göre lokasyon katsayılarının verildiği tabloda 1980'li yıllarda Kastamonu ili katsayısı baskın durumda iken 1990'lı yıllarda bu durum sektöre uğramıştır. Yine de yerellik katsayısı en yüksek iller arasında yer almıştır (Kaygalak, 2011, s. 125).

Kastamonu ilinin sanayi yapısı içerisinde önemli bir yere sahip olan orman ürünleri ve doğal taş ürünleri imalatı özellikle inşaat sektörüne girdi

sağlamaktadır. Orman ürünlerinden elde edilen hammaddelerin bir kısmı çevre illerdeki mobilya üreticilerine pazarlanmaktadır. Diğer taraftan ilde üretilen yarı mamul ve mamul ürünler hem yurtiçi hem de yurtdışı pazarında kendine yer bulmaktadır. Son yıllarda mermer işleme tesislerinde ise artış görülmektedir. İldeki sanayi tesisleri Kastamonu il merkezinde ve Tosya ilçesinde yoğunlaşmış durumdadır. İldeki sanayi tesislerinin yaklaşık %27'si il merkezinde iken %36'sı Tosya ilçesindedir. Sanayi tesislerindeki istihdamın ise %40'ı il merkezinde %21,8'i Tosya ilçesindedir (Tınık, 2020, s. 10-22).

2013 yılında kurulan Kastamonu Seydiler Organize Sanayi Bölgesinin alt yapı çalışmaları 2019 yılında tamamlanmıştır. OSB'de 384 kişi istihdam edilmektedir. Genişleme çalışması olmayan sanayi bölgesinde proje doluluk oranı %65 oranındadır. Küçük sanayi sitesi içerisinde OSB'ye giriş yapılabilmektedir. Mevcut durumun değiştirilmesine yönelik olarak yeni bir yol ve kavşak çalışması sürmektedir. Mesleki eğitim merkezi bulunmayan OSB'de kreş mevcuttur (Tınık, 2020, s. 27). İnebolu limanına yaklaşık 57 km uzaklıkta bulunan OSB'de ağırlıklı olarak ahşap, mermer, toptan ticaret ve gıda imalatı ön plana çıkmaktadır.

İL	OSB ÜNVANI	ÜRETİM TİPİ	FİİLİ DURUMU	OSB ALANI (HA)	TOPLAM PARSEL SAYISI	TAHSİS EDİLEN PARSEL SAYISI	ÜRETİM-DEKİ PARSEL SAYISI
KASTAMONU	Kastamonu-Seydiler	Karma	İşletme	105,61	44	36	11
KASTAMONU	Kastamonu-Taşköprü	Karma	Altyapı	43,80	25	16	0
KASTAMONU	Kastamonu-Tosya	Karma	İşletme	58,30	39	31	23
KASTAMONU	Kastamonu	Karma	İşletme	122,90	36	36	28

Tablo 10: Kastamonu ilinde yer alan organize sanayi bölgeleri

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Güncel Envanter Tablosu

Kuruluşu 1993 yılı olan Kastamonu Organize Sanayi Bölgesinin 1997 yılında altyapı çalışmaları tamamlanmış 2005 yılında ise faaliyete başlamıştır. En yakın havalimanı olan Kastamonu Havalimanına 30 km, İnebolu limanına 77 km mesafede konumlanmıştır (KUZKA, 2019, s. 2). OSB'de 1.507 kişi istihdam edilmektedir. OSB'deki tüm parseller tahsis edilmiştir. OSB bünyesinde Mesleki Eğitim ve Geliştirme Merkezi ve kreş bulunmamaktadır. (Tınık, 2020, s. 24-25). Bünyesinde bulunan farklı firmalar ile karma bir üretim tipine sahip olan OSB'de ağaç ürünleri, mobilya, metal, tekstil ve makine imalat sektörleri ön plana çıkmaktadır (kastamonuosb.org.tr).

2014 yılında kurulan Taşköprü Organize Sanayi Bölgesi 2020 yılı itibariyle faaliyete geçmiştir. OSB'deki parsellerin büyük bir kısmı tahsis edilmiş durumdadır ancak proje doluluk oranı %21,73'tür. Genişleme çalışmaları bulunmamaktadır. OSB'nin yanında bulunan ve DSİ tarafından yapım işleri sürdürülen dere ıslahı çalışmalarının yavaş ilerlemesi sonucunda bölgede aşırı yağış zamanlarında su baskınları ve yapılan duvarda kısmi yıkılmalar gibi olumsuzluklar yaşanmaktadır. OSB bünyesinde hizmet destek binası ve mesleki eğitim merkezi bulunmamaktadır. Ağırlıklı sektör ise gıda ürünleri imalatıdır (Tınık, 2020, s. 28).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOSYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNİN ÖZELLİKLERİ

3.1. Tosya OSB

Tosya Organize Sanayi Bölgesi 2010 yılında Tosya ilçesinin doğu kesiminde E-80 karayolunun kenarında Karasapanca köyü arazisinde yaklaşık 58 hektarlık bir arazi üzerine kurulmuştur. Karma üretim tipi özelliğine sahip olan sanayi bölgesinde orman ve orman ürünleri imalatı sınıfındaki işletmeler baskın durumda iken en fazla işletme ile ikinci sırada tekstil sektörü yer almaktadır. Bulunduğu konum itibariyle birçok metropoliten şehre yakın konumdadır.

Fotoğraf 1:Tosya organize sanayi bölgesi giriş alanı tabelası

Samsun iline 256 km, Ankara iline 218 km uzaklıkta iken İstanbul iline 494 km mesafede konumlanmıştır. Kastamonu havalimanına 70 km mesafededir.

Bulunduğu çevrede demiryolu hattı bulunmamaktadır. En yakın mesafede Zonguldak – Ankara hattının bağlantı noktalarına yaklaşık 50 km mesafede yer almaktadır. Doğudaki Samsun hattının bağlantı alanlarına ise yaklaşık 160 km mesafededir. Ulaşım hatları bakımından bölge demiryolu ağı bağlantısı noktasında eksik bir konumdadır. Yüksek kapasite ve karayoluna oranla daha düşük maliyete sahip demiryolu avantajlarından yararlanılamaması işletmelerin lojistik verimliliğini düşürebildiği gibi rekabet avantajını da azaltabilir. Sanayi bölgesine en yakın liman ise 170 km mesafeyle İnebolu limanı yer almaktadır.

3.1.1 OSB'nin Kuruluş ve Gelişimi

Tosya Organize Sanayi Bölgesi 1996 yılında yatırım programına alınmıştır. Devam eden süreçte yer seçim adımlarına geçilmiştir. Yıllar süren çalışmalar sonrasında yer seçimi için yapılan uzun araştırmalar neticesinde Kurtbeli mevki, Karasapanca köyünde kıstaslara uygun arazi belirlenmiştir. Arazi seçiminin ardından arazinin zemin etüdü, tapu tespit çalışmaları, ölçüm çalışmaları ve haritalandırma işlemleri yapılmıştır. Yapılan temel işlemlerin ardından gerekli evraklar düzenlenerek Bakanlık onayına sunulmuş ve organize sanayi bölge arazisi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Onayın sonrasında çeşitli sebeplerden kaynaklı olarak işlemlerde aksamalar meydana gelmiştir. 2009 yılında Valilik onayıyla atanan Bölge Müdürünün çalışmalarıyla işlemler hızlanmıştır. Organize Sanayi Bölgesinin bugün yerleşik olduğu alanda hukuki niteliği farklı araziler bulunmaktaydı. Bu alanda kamu arazisi, mera alanı ve yaklaşık muhtelif 200 kişinin özel arazisi bulunmaktaydı. Kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen sahadaki arazi sahipleriyle anlaşarak özel araziler, arazi bedeli üzerinden satın alındı. Arazilerin satın alınmasında kullanılan bütçenin %60'ını İl Özel İdaresi, %40'lık kısmını ise Ticaret ve Sanayi Odası ile Belediye karşılamıştır. Mera alanı ise Mera Komisyonu tarafından yapılan çalışmalar neticesinde Valilik onayı ile tahsis edilmiştir.

Yapılan imar planı ile altyapı çalışmaları için gerekli olan projeler düzenlenmiş ve 2011 yılı itibariyle altyapı çalışmalarının tamamlanabilmesi amacıyla ihaleler yapılmıştır. Yapılan ihaleler sonucunda 2012 – 2014 yılları arasında sanayi bölgesinin yol, su, kanalizasyon sistemi ve elektrik altyapıları tamamlanmıştır. Tamamlanan altyapı çalışmalarının ardından yine aynı yıl sanayi bölgesinde arazi tahsis işlemleri başlamıştır. 2022 yılı itibariyle Tosya Organize Sanayi Bölgesinde genişleme çalışmalarına başlanmıştır. Genişleme alanı olarak seçilen arazi yaklaşık 73 hektarlık bir alana sahiptir. Bu sahanın yaklaşık 50 hektarlık kısmını orman arazisi, yaklaşık 23 hektarlık alanını ise özel arazi oluşturmaktadır. Kastamonu ve Manisa illerinde yer alan bazı orman alanlarının orman statüsünden çıkarılmasını içeren 5064 karar sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Tosya Karasapanca mevkiinde yer alan 50

hektarlık orman sahası, orman alanı olarak muhafaza edilmesinde kamu yararı bulunmaması ve tarım arazisine dönüştürülme imkânı bulunmaması sebebiyle orman arazisi statüsünden çıkarılmıştır. Bu kararnamede bazı sahaların orman statüsünden çıkarılması durumuna yönelik olarak yürürlüğün durdurulması talebi ile dava açılmış ve günümüzde bu mahkeme süreci devam etmektedir. Yer seçiminde ilk aşamada olduğu gibi yine arazinin zemin etüdü, tapu tespit çalışmaları, ölçüm çalışmaları ve haritalandırma işlemleri yapılmıştır. Tespit edilmiş olan saha içerisinde arazileri bulunan muhtelif kişilerle, arazinin satın alınmasına ilişkin görüşmeler yapılmıştır ancak görüşmelerin birçoğu kişilerin çok yüksek arazi bedelleri istemesi nedeniyle sekteye uğramıştır. Arazi bedellerinde anlaşılabilmesi durumunda genişleme alanında gerekli aşamada bu araziler üzerinde kamulaştırma çalışmaları başlayacaktır. Genişleme çalışmaları için gerekli aşamalar tamamlanmış ve alan onayının alınması için evraklar Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına gönderilmiştir. Bu aşamada genişleme çalışmalarında kamu yararı görülmesi halinde bakanlık tarafından genişlemeye onay verilecektir. Onay sonrası imar planı ihalesi aşamasına geçilecektir.

Fotoğraf 2: Tosya OSB’de inşaat halinde olan kreş

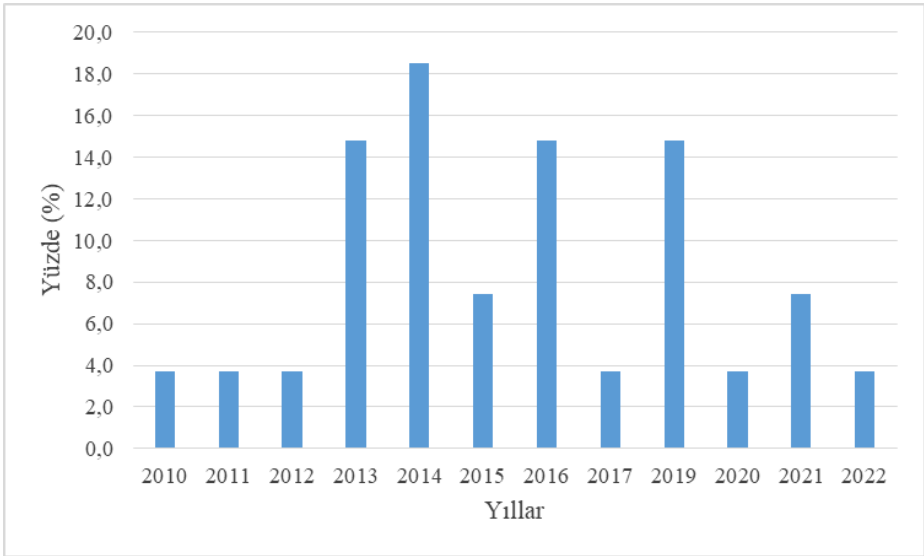
2022 yılı içerisinde Organize Sanayi Bölgesi içerisinde Tosya Sanayi ve Ticaret Odasının bağışlarıyla yapımına başlanan ve Organize Sanayi Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren kreşin yapımına başlanmıştır. 2023 yılı sonu itibarıyla inşaat çalışmaları tamamlanan kreşin bir sonraki yılda öğretmen

ataması ve öğrenci kayıtlarını alınmaya başlanması akabinde eğitim öğretim faaliyetlerine başlaması planlanmaktadır.

3.2. Tosya OSB'nin Özellikleri

3.2.1. İşletmelerin Yapısı ve Dağılımı

Sanayi alanları içerisindeki firmaların sektörel farklılıklarında, kurulduğu bölgenin coğrafi özellikleri, doğal kaynakları, ekonomik yapısı, hammadde, enerji ve işgücü özellikleri gibi temel kıstaslar rol oynamaktadır. Tosya OSB'de yer alan firmalar bölgenin baskın ekonomik faaliyeti olan orman ve orman ürünlerine dayalı imalat sektörünün baskınlığında hammadde kıstasının ön plana çıktığı görülmektedir.

Grafik 7: Firmaların kuruluş yılları

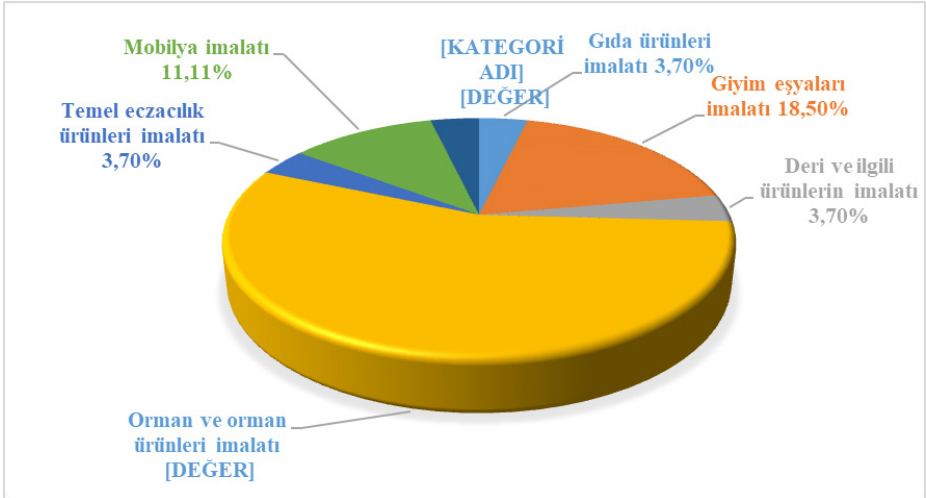
2010 yılında kurulmuş olan Tosya OSB bünyesinde yer alan firmaların büyük bir kısmı 2013 – 2014 – 2016 ve 2019 yıllarında OSB'deki yerlerini almıştır. 2014 yılında faaliyete geçen firmaların tamamını orman ve orman ürünleri imalatı sınıfındaki işletmeler oluşturmaktadır. Firmaların kuruluş tarihleri aynı zamanda firmanın sektördeki tecrübe edindiği süreyi de işaret etmektedir ancak Tosya OSB bünyesindeki firmaların birçoğunun ilk kuruluş yeri ve tarihi Tosya OSB olmaması sebebiyle firmaların kuruluş tarihi ile sektördeki tecrübesi arasında bağlantı kurulamaz. Tabi ki firmaların tecrübeleri tek başına yeterli bir kriter değildir. Firmanın değişen koşullara uyum sağlayabilme yeteneği, markanın tanınırlığı, müşteri ilişkileri, sektördeki bilgisi ve süreç yönetimi gibi birçok durum firmanın durumunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra firmaların kuruluş yılına yönelik sorduğumuz bu soruda firmanın Tosya

OSB'deki kuruluş yılları göz önüne alınmıştır. Bu firmaların %90 gibi yüksek bir oranı daha önceden kurulmuş kimisi OSB bünyesine taşınmış kimisi ise yeni bir üretim olarak burada varlık göstermektedir. OSB'deki firmalardan yalnızca üç tanesinin ilk kuruluş yeri Tosya OSB'dir.

Mülkiyet Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Mülkiyet	19	70,37
Kira	8	29,63
Toplam	27	100

Tablo 11: Firmalar taşınmazlarının mülkiyet durumu

Firmaların gider kalemlerinden biri olan işletme taşınmazının mülkiyet durumudur. İşletme taşınmazlarının mülkiyet durumu, işletmenin türüne, büyüklüğüne, finansal durumuna bağlı olarak değişiklik gösterebilir. OSB'de temelde iki farklı mülkiyet durumu tespit edilmiştir. Bunlardan ilki işletme binasının, işletme sahibinin kişisel veya şirket varlığına ait olduğu özel mülkiyet. İkincisi ise yapının işletmeci tarafından belirli bir süre için kiralanması durumunda olan kiracı mülkiyeti durumudur. OSB'deki firmaların büyük kısmı mülkiyet sahibidir. Firmaların birçoğunun kuruluşunda mülkiyet sahipliği önemli bir etmen olmuştur. Mülkiyet durumu kira olan firmaların yarısını tekstil sektöründe yer alan işletmeler oluşturmaktadır.

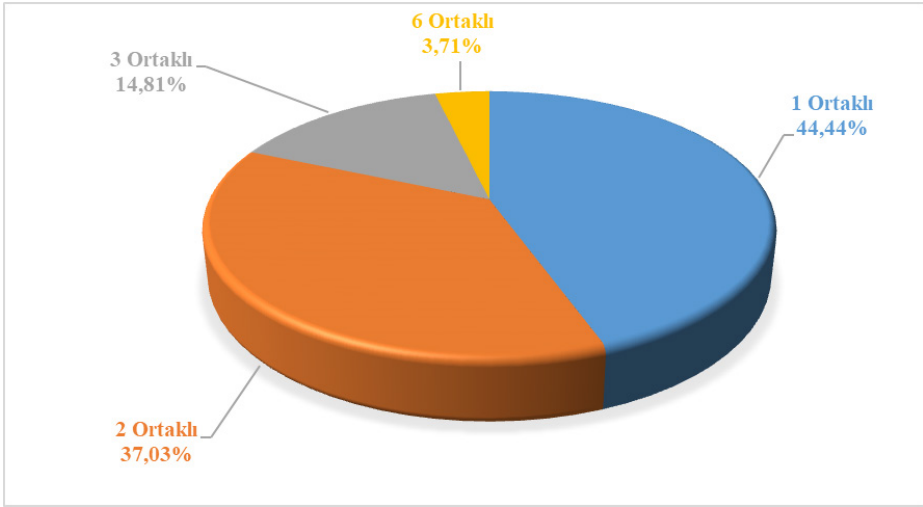

Grafik 8: OSB'deki firmaların sektörel dağılışı

Yüzölçümünün %65,2'lik kısmı ormanlarla kaplı olan Kastamonu ili toplam 873.651 ha genel ormanlık alan ile Antalya ilinin ardından ikinci sırada yer alırken 8 cm çapın üzerinde gövde büyüklüğüne sahip olan ağaçların

hacmini ifade eden orman serveti bakımında 196 milyon m³ alan ile ilk sırada yer almaktadır. Böylesi önemli bir orman varlığına sahip olan şehirde orman ve ormana dayalı ürünlerin imalatı da üretim tarihi içerisinde önemli bir yer kaplamaktadır.

OSB içerisindeki işletmelerin faaliyet gösterdiği alan yoğun olarak temelde hammadde bakımından ağaç ürünlerine dayanmaktadır. Tosya ilçesinde orman ve orman ürünlerine dayalı imalat yapan firmaların kapı üretiminde öne çıktığı görülmektedir ve aynı durumun OSB içerisinde de vardır. İşyerlerinin faaliyet alanlarının sınıflandırılmasında kullanılan NACE kodunda, OSB içerisindeki firmalardan orman ve orman ürünleri imalatı ile mobilya imalatı sınıflandırmalarında yer alan firmaların büyük çoğunluğu kapı imalatında bulunmaktadır. Bölgenin baskın imalat sektörünün Tosya Organize Sanayi Bölgesi içerisinde de kendini gösterdiğini söyleyebiliriz.

Grafik 9: Firmaların ortak sayısı

İşletmelerdeki ortak sayısındaki farklılıklar işletmenin ölçeği, hedefleri, yönetim yapısı ve ortaklık ilişkilerinin durumu gibi faktörlere bağlı olarak bir dizi avantaj ve dezavantajlar içermektedir. Ortak sayısının birden fazla olduğu işletmelerde ortakların deneyimlerindeki farklılıklar, alanındaki uzmanlık bilgi düzeylerindeki farklılıkları ve farklı bakış açılarına sahip olmaları işletmenin gelişimi ve farklı perspektifler kazanmasında olumlu katkı sağlar. Birden fazla ortağın sermaye ve finansal kaynak sağlaması işletmenin yeni yatırım fırsatları yakalamasını sağlayabilir. Çoklu ortaklık durumunda işletmede verilecek kararlardaki oluşabilecek riskler daha düşük bir seviyeye düşerken işletme daha dayanıklı hale gelebilir. Ancak yine karar alma süreçlerinde ortak sayısındaki fazlalık karar alma süreçlerini güçleştirebilir. Alınacak kararda farklı görüşlere sahip olmaları durumunda karar almada, uzlaşmada zorluklar ve anlaşmazlıklar

artabilir. Bu durumda yönetimde güç mücadelelerini doğurabilir. Yönetimde güç mücadelesi ise işletmenin yönteminde ve hedeflerinde problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Şirketin Hukuki Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Limited şirket	25	92,59
Anonim şirket	2	7,41
Toplam	27	100

Tablo 12: Şirketlerin hukuki durumu

İşletmelerde temelde hukuki yapılarına göre özel işletmeler, tek kişi işletmeleri ve ortaklıklar olarak iki ana başlıkta sınıflandırılmaktadır. Araştırma sahasında yer alan işletmelerin çoğunluğunun çoğunluğu (%55,56) çok ortaklı iken kalan diğer işletmeler (%44,44) tek ortaklıdır. İşletmelerin tamamının sermaye şirketleri olduğu görülmektedir. Şirketlerin küçük bir kısmı aile şirketi şeklinde bir yapılanması mevcut ve resmi olmayan kazanç ortakları bulunmaktadır. Geleneksel birey veya aile şirketi konumunda olan firmalarda kurumsallaşma düşük seviyededir. Kurumsallıktan uzak olması yönetimde şeffaflık, hesap verme yükümlülüğü veya denetlenme mekanizmalarındaki eksiklik elbette firmanın performansı üzerinde de etkili olmaktadır.

3.2.2. Firmaların Kuruluş Yeri ve Yer Seçimi

İşletmelerin kuruluş yeri ve yer seçimi, işletmenin çok sayıda çalışma yapması sonrasında verilmesi gereken önemli bir karardır. Bu karar işletmenin uzun vadede başarısı üzerinde önem oranda bir rol oynamaktadır. Yanlış yapılacak olan yer seçimi işletmenin birçok sorun yaşamasına neden olur. İşletmelerin kuruluş yeri ve yer seçimi konusunda işletmenin faaliyet alanı, büyüklüğü ve hedefleri, pazar imkânları, hammadde koşulları ve enerji kaynakları, iş gücü varlığı, altyapı koşulları ve ulaşım durumu gibi çok sayıda etmeni göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu seçenekler değerlendirilirken maliyet-fayda durumu ön planda olmalıdır.

İşletmenin hedef müşterilerine ulaşımı ve erişimi açısından işletmenin bulunduğu bölge pazar erişimi açısından stratejik bir konuma sahiptir. Bu durum üzerinde ise en etkili seçenek ulaşımıdır. İşletmenin tedarikçisine, iş ortaklarına veya pazara erişimi durumlarına ve sonucunda üretim ve dağıtım koşulları üzerinde ulaşım olanakları etkilidir. İşletmenin lojistik açıdan avantajlı bir konuma sahip olması tedarik zinciri maliyetlerini düşürür ve hammadde teminini kolaylaştırır. Vergi oranları, bölgedeki işgücü maliyetleri, arazi fiyatları, kira maliyetleri ve diğer işletme giderleri, üretimde ürün maliyeti

ve sonucunda kâr marjı durumunu etkilemektedir. Bu nedenle yer seçiminde göz önünde bulundurulması gereken kriterler arasında maliyet durumundan da bahsedebiliriz. İşletme kuruluşunda dikkat edilecek hususlar işletmenin uzun vadeli başarısı üzerinde etkisi olduğundan söz etmiştik. Önemli ölçütlerden biri de işletmenin gelecekteki büyüme ve genişleme stratejilerine yönelik yer seçimi uygulanmasıdır. İşletmenin büyüme potansiyeli sonrasında genişleyebilecek alanın varlığı da önem teşkil etmektedir.

Kuruluş Yeri	Sayı	Yüzde (%)
Tosya ilçesi	15	55,55
Tosya OSB	3	11,11
Diğer	9	33,33
Toplam	27	100

Tablo 13: Firmaların ilk kuruluş yeri

Tosya ilçesinde kurulan ve daha sonrasında genişleme amacıyla sanayi bölgesine taşınan firmalarda bu durumu gözlemlemekteyiz. Bölümün devamında bu durumu detaylı bir şekilde inceledik ve firmaların fiziksel kapasite yetersizliğinin olumsuzluklarına değindik. Organize Sanayi Bölgelerinde olduğu gibi bazı bölgeler işletmeleri çekmek amacıyla farklı destek ve teşviklerde bulunmaktadır. Vergi avantajları, teşvikler, altyapı yardımları gibi faktörlerle gelen olumlu durumlar işletmelerin yer seçiminde etkili olmaktadır. Nitekim Tosya OSB’de kurulmuş olan firmalarda da bu kriter önemli oranda etkili olmuştur.

		İşletmenin İlk Kuruluş Yeri			Toplam
		Tosya ilçesi	Tosya OSB	Diğer	
Hammaddeye yakınlık	Sayı	4	1	2	7
	Cevaplanma Oranı	26,7%	33,3%	22,2%	
Pazara yakınlık	Sayı	0	1	0	1
	Cevaplanma Oranı	0,0%	33,3%	0,0%	
İşgücü varlığı	Sayı	1	0	7	8
	Cevaplanma Oranı	6,7%	0,0%	77,8%	
Hazır altyapı	Sayı	5	1	2	8
	Cevaplanma Oranı	33,3%	33,3%	22,2%	
Ulaşım kolaylığı	Sayı	4	2	8	14
	Cevaplanma Oranı	26,7%	66,7%	88,9%	
Arsa sahipliği	Sayı	10	1	1	12
	Cevaplanma Oranı	66,7%	33,3%	11,1%	
Kredi ve teşvikler	Sayı	6	2	4	12
	Cevaplanma Oranı	40,0%	66,7%	44,4%	
Başka sanayilere yakınlık	Sayı	0	1	2	3
	Cevaplanma Oranı	0,0%	33,3%	22,2%	
Fiziksel kapasitede artış	Sayı	15	0	0	15
	Cevaplanma Oranı	100,0%	0,0%	0,0%	
Lojistik	Sayı	0	0	1	1
	Cevaplanma Oranı	0,0%	0,0%	11,1%	
Toplam	Sayı	15	3	9	27

Tablo 14: Firmaların tosya OSB'yi tercih etmelerindeki etkenler

OSB bünyesindeki firmaların yarısından fazlasının kuruluş alanı ilçenin kuzeybatısında Harsat mahallesinde yer alan Marangozlar Sanayi Sitesidir. İlçede kuruluşu olan ve daha sonrasında Tosya OSB'ye taşınan 15 firmadan 14'ü kapı imalatında bulunan küçük işletmelerdir. Firmalardan mobilya, kapı üretimi ve gıda faaliyet alanlarında üretim yapan üç farklı işletmenin ilk kuruluş yeri Tosya OSB'dir. Diğer firmaların ise tamamının ilk kuruluş yeri İstanbul ilidir. Bu firmalardan bir kısmı kuruluşun ardından farklı sebeplerle Tosya OSB'ye taşınmışken büyük bir kısmı İstanbul şehrinde faaliyetlerini sürdürerek burada yeni bir tesis açmıştır.

Anket sorusunda katılımcılara firmanın Tosya Organize Sanayi Bölgesinde kurulmasında etkili olan etmenlerin neler olduğunu sorduk. Katılımcıların firma için en önemli olan üç faktörü seçmesi ve bunları önem sırasına göre sıralaması istendi. Bu faktörlerin arasında en çok işaretlenen seçeneklerden biri ulaşım kolaylığı oldu. OSB'nin kenarına kurulu olduğu E-80 karayolu, Bulgaristan sınırından giriş yapıp İstanbul, İzmit, Bolu, Amasya, Erzincan, Erzurum ve Ağrı illeri üzerinden Gürbulak sınır kapısına kadar ulaşıyor olması OSB'nin lokasyonu açısından büyük önem taşımaktadır. Ilgaz 15 Temmuz İstiklal tünelinin varlığı da Tosya ilçesi ile şehir merkezi arasındaki bağlantıyı kolaylaştırmıştır. OSB bünyesinde A101 şirketine ait lojistik deposunun bulunması da ulaşım faktörünün ön plana çıktığının göstergeleri arasında yer alabilir. Katılımcılar tarafından çok işaretlenen diğer seçeneklerin başında arsa sahipliği ile kredi ve teşvikler yer almaktadır. Arsa sahipliği seçeneğini tercih eden katılımcıların %66'lık bir kısmı bunu ikinci öncelik olarak işaretlemiştir. İkinci öncelik olarak işaretleme yapan firmaların tamamının ilk kuruluş yeri Tosya ilçesidir. Bu firmaların yaklaşık %90'ının ilk tercihi fiziksel kapasitede artış olmuştur. Kredi ve teşvikler ise her önem sırasında eşit şekilde yer almıştır. Bu anket sorusunda en baskın seçenek şüphesiz fiziksel kapasitede artış seçeneği olmuştur. Bu seçeneği işaretleyen firmaların tamamının öncelik sıralamasında ilk sırada yer almıştır. Bu firmaların tamamı Tosya ilçesinde kurulmuş ve ardından OSB'ye taşınmış firmalardır.

Şehrin kuzeybatı bölümünde yer alan ve şehrin eski yerleşim alanlarından biri olan Harsat Mahallesi, kapı ve diğer mobilya ürünleri imalatının olduğu küçük tesislerin bulunduğu bir sanayi sitesidir. Bu sitede yer alan işletmeler küçük imalat alanlı, az çalışanlı ve aile işletmesi durumundadır. Uzun yıllar boyunca şehrin kapı ve mobilya üretim alanı olmuştur. Bu sanayi sitesi içerisinde kurulup sonrasında farklı sebeplerle Tosya OSB bünyesine geçiş yapmış olan firmaların en önemli kazanımlarından biri fiziksel kapasitenin artışı olmuştur.

Marangozlar Sanayi Sitesinde ortalama iki yüz metre karelik imalat alanına sahip iken bu alanın genişlemesi birçok olumlu durumu da beraberinde getirmiştir. Fiziksel kapasitedeki yetersizlik hem çalışma alanının yetersiz olmasına hem de hammaddenin depolanabileceği alanın yetersizliğine sebep olmaktadır. Bölgede bulunan işletmeler genel olarak iki katlı yapılardan oluşmaktadır ve yapılar bitişik durumda inşa edilmiştir. Herhangi bir işletmenin gelişmesi sonrasında bulunduğu alanda fiziksel olarak büyüme imkânı bulunmamaktadır. Bu durum büyüme için farklı bir alana taşınmayı zaruri hale getirmektedir.

Fotoğraf 3: Marangozlar sanayi sitesinde yer alan bir işletme

Çalışma alanındaki fiziksel yetersizlik küçük işletmelerin büyük ölçekteki işleri almasına engel olmaktaydı. Alan yetersizliği, eleman sayısındaki yetersizlik ve eski teknolojik aletlerin kullanımı gibi durumlar alınan iş kapasitesi ve süresini karşılayacak nitelikte değildir. Bu küçük işletmeler taleplere karşılık olarak düşük üretim kapasitelerine sahiplerdir. Bu nedenle genellikle işletmenin büyük ölçekli bir iş alması sonucunda Marangozlar Sanayi Sitesindeki diğer işletmelerle iş bölümü yaparak aldıkları siparişi birkaç işletme arasında üretilecek ürünün üretim işini bölüşerek işi tamamlama sürecine girmektedirler ancak her zaman artan talebi karşılamada bu çalışma stili isteği karşılamaya yeterli olamamaktadır. Yaşanan bu süreç ise küçük işletmenin kimi zaman müşteri kaybetmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu alandaki işletmelerde çalışan sayısı çok düşük olması ve üretimde el emeği oranının yüksek olması da işletmedeki iş yükünü arttırmakta ve üretim hızını düşürmektedir. İşletmelerin bulunduğu bölgenin eski bir yerleşim alanı olmasından dolayı sokak genişlikleri günümüz şartları için yeterli düzeyde değildir. Hammaddenin getirilmesi veya üretilen ürünlerin araçlara yüklenmesi esnasında bazı sokaklar tamamen trafik akışına kapanacak kadar dar bir durumdadır. Haliyle yükleme-boşaltma işlemleri esnasında yaşanan bu durum olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu üretim alanlarının şehir merkezinde yer alması birçok olumsuz durumu da beraberinde getirmektedir. Bunlardan en önemlisi de şehir merkezinde

atölyelerin oluşturduğu ses ve çevre kirliliği ve ürünlerin taşınması esnasında kullanılacak olan yük araçlarının şehir merkezine girmesidir.

Fotoğraf 4: Marangozlar sanayi sitesinden bir sokak görüntüsü

Sahada yaptığımız görüşmelerde Marangozlar Sanayi Sitesi içerisinde yer alan kapı ve mobilya üretiminde kullanılan aletlerin eski model ürünler olduğu ve bu eski teknolojiye sahip modellerle üretim yapıldığı yönündedir. Hem işletmedeki eğitim eksikliği hem teknolojinin güncel olmama durumu yeni bir ürün tarzının geliştirilmesi ve ürün yelpazesinin çeşitlendirilmesinde olumsuz rol oynamaktadır. Planya, dilimleme, baskı, menteşe ve kilit açma gibi aşamalarda kullanılan makinelerin teknolojik eskiliği ile iş sağlığı ve güvenliği alanında alınması gereken tedbirlerdeki eksiklikler birçok talihsiz durumu beraberinde getirmiştir. Bu bölgede çalışan her kapı veya mobilya sektöründe çalışan usta işçinin geçmiş dönemde yaşadığı bir iş kazası olduğu görülmektedir. Hatta yapılan görüşmeler esnasında ‘Çalışan işçinin her parmağı yerinde ise henüz ağaç işlerinde usta olmamıştır.’ sözü birkaç kişi tarafından dile getirilmiş ve iş kazalarının her işletmede yaşandığı durumu bu sözle gözler önüne serilmiştir. Çalışan kişilerin sağlıklarının, vücut bütünlüklerinin ve tabii ki yaşamlarının çalışma esnasında gerçekleşecek riskleri karşı tedbirli korunması gerekmektedir. İş sağlığı ve güvenliği yasası gereğince alınması

gereken tedbirler kurumsallaşma ile paralellik gösterir. Küçük aile işletmeleri konumunda olan ve kurumsallaşmamış firmalarda iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri hem yönetici hem de çalışanlar tarafından sahada yeterli düzeyde ilgi görmemekte ve dikkat edilmemektedir. Bu durumda iş kazalarını kaçınılmaz biçimde beraberinde getirecektir. Sigortasız şekilde istihdam edilen kişi veya üretime destek için belirli sürelerde yine sigortasız çalışan aile bireylerinin çalışma esnasında meydana gelecek iş kazaları da iş kazası istatistiklerine yansımayaacaktır. Bu küçük boyutlu işletmeler içerisinde çalışan eleman sayısının az olmasının yanı sıra kadın istihdam oranı yok denecek kadar azdır. Aile bireylerinden olan ve yoğun iş dönemlerinde işletmede üretime katılan kişiler haricinde sanayi sitesinde istihdam edilen kadın nüfustan söz etmek pek mümkün değil.

Kuzeydoğudan güneybatı yönüne doğru azalan bir eğim alanına sahip olan Marangozlar Sanayi Sitesinin bulunduğu bölge kimi zaman yoğun yağışlarda eğimin ve drenaj yetersizliği gibi sebeplerden ötürü su baskınlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle iş yerleri ve giriş kapılarının sokak yükselti seviyesinden düşük olduğu işletmeler bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

Yukarıda saydığımız birçok dezavantajlı durum ve bilhassa fiziksel kapasitedeki yetersizlik bu bölgede yer alan bazı firmaların büyüme amacıyla Tosya OSB'ye taşınmasıyla neticelenmiştir. Taşınma öncesinde Marangozlar Sanayi Sitesi içerisinde yaşanan dezavantajlı durumlar pozitif yönlü değişim sağlayarak firmaların değişim ve gelişimine katkı sunmuştur. Bu durumları sıralayacak olursak yine en önemli etmen fiziksel kapasite artışıyla beraber gelen üretim kapasitesindeki artıştır. Bu artış ile birlikte firma hem büyük depolama alanlarına hem de geniş çalışma alanlarına sahip olmaktadır. Bu durum pazarın talep edeceği yüksek hacimli işlerde ürünün üretim miktarı ve üretim süresi bakımından karşılık verebilme yeteneği kazandırır. Ayrıca hammaddenin toplu alımları esnasında elde edilebilecek maliyet avantajlarını kullanabilmesi için firmanın geniş bir depolama alanına ihtiyacı vardır. OSB'deki firmaların depolama alanlarının varlığı firmalara bu avantajları sağlamaktadır.

Fotoğraf 5: Orman ve orman ürünleri imalatında olan bir firmaya ait açık depo alanı

Fotoğraf 6: Orman ve orman ürünleri imalatında olan bir firmaya ait depo alanı

Görüşme sırasında firma yöneticilerinin sözel olarak belirttiği noktalardan biri de üretim tesisinin dış görünümünün müşterilerde ön yargı oluşturduğu görüşüdür. Firmanın büyümesi beraberinde kurumsallaşma adımlarını da beraberinde getirmektedir. Uzmanlaşma ve iş bölümü ile örgütlü bir yapıya geçiş olduğu söylenebilir. Üretim türü el emeğinin ağırlıklı olduğu küçük tip işletmeden daha teknolojik üretim makinelerinin kullanıldığı bir yapıya dönüşmüştür. OSB'deki firmalar, şerit makinesi, budak ayırma makinesi, boy ekleme makinesi, baskı makinesi, boyutlandırma makinesi, freze makinesi, profil işleme ve profil desenleme makineleri gibi kapı üretiminde kullanılan birçok üretim aracına sahiptir. Bu araçlar küçük sanayi tipi eski makinelere oranla daha teknolojik ve güvenli makinelerdir.

Fotoğraf 7: Kapı üretimi yapan firmaya ait profil freze makinesi

Daha güvenli ve teknolojik aletlerle çalışmak ve bunun yanı sıra iş güvenliğinin gerektirdiği kuralları daha sıkı uygulamak tesis içerisinde yaşanan iş kazalarında büyük oranda azalma sağlamıştır. İş kazalarındaki azalmanın yanı sıra üretim araçlarının daha güncel ve teknolojik oluşu üretim esnasında ortaya çıkacak atıl ürün miktarını azaltarak hammaddedeki zayıf oranını düşürmektedir. İşletmenin büyümesiyle işçi istihdam oranı da artmıştır. Bu durum kadın istihdam oranı için de aynıdır. OSB'deki orman ve orman

ürünleri imalatı ile mobilya imalatında yer alan firmaların %12,48'lik bir kadın istihdam oranı olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca kurumsallaşmadaki artış ile OSB'de çalışan işçilerin sosyal haklarında bir artış olmuştur. Özellikle çalışma saatleri ve mesai ücretleri durumlarında Marangozlar Sanayi Sitesinde yer alan firmalar ile karşılaştırıldığında OSB'deki bir orman ve orman ürünleri firmasında çalışmak işçi açısından çok daha olumlu sosyal ve ekonomik hak kazandırmaktadır.

Fotoğraf 8: Orman ürünleri üretiminde faaliyet gösteren bir firmaya ait ısıtma fırını

OSB'ye taşınarak büyüyen firmaların elde ettiği kazanımlarla birlikte sağladığı avantajların yanı sıra büyük bir işletme olmanın bazı dezavantajlı durumları da mevcuttur. Firmanın büyüklüğüne bağlı sabit giderlerin artması durumu söz konusudur. Pazarda yaşanabilecek bir durgunluk dönemi veya firmaya yönelik talep düşüşlerinin yaşandığı dönemlerde işletmenin sabit giderlerinin karşılanması zorlaşacaktır.

Teşvikler	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Hayır alınmadı	8	15,4	29,6
Yatırım indirimi	6	11,5	22,2
Tarım hibesi	1	1,9	3,7
Kredi tahsisi	5	9,6	18,5
Arsa tahsisi	3	5,8	11,1
Vergi indirimi	10	19,2	37,0
SSK indirimi	19	36,5	70,4
Toplam	52	100,0	192,6

Tablo 15: Firmaların yararlandığı teşvikler

Bölgesel kalkınmanın sağlanması, bölgede istihdam artışının sağlanması ve sanayi sektöründe yerli işletmelerin gelişimi gibi birçok farklı amaçla devlet tarafından firmalara yatırım teşvikleri verilmektedir. Firmaların yapacağı yatırımlara yönelik olarak verilen devlet destek ve teşviklerinin uygulanmasında farklı ölçütleri bulunmaktadır. Bu teşviklerden yararlanmak için firmalar yatırım teşvik belgesi alması gerekmektedir. Bu belge ile yatırımcının yapacağı harcamaların bir kısmı gelir vergisi veya kurumlar vergisinden düşülmektedir. Tosya OSB'deki teşviklerden yararlanan firmaların yarısından fazlası ise vergi indiriminden yararlanmıştır.

Organize Sanayi Bölgesindeki firmaların yaklaşık %30'luk bir kısmı kredi ve teşviklerden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Geri kalan firmalar ise farklı teşvik ürünlerinden yararlanmıştır. Bu işletmelerin tamamı işletmede çalışan işçilerin, işveren tarafından karşılanması gereken SSK primlerinin hazine tarafından karşılanmasını içeren SSK indirim teşvikinden yararlanmıştır. Bu teşvik süresi ilçenin dördüncü bölgede yer almasından kaynaklı olarak yedi yıldır.

3.2.3. Firmaların Hammadde Temin Durumu

Üretim esnasında kullanılacak olan hammaddenin maliyet, kalite, uyumluluk ve lojistik şartları gibi birçok ölçütü bulunmaktadır. Bu nedenle firmalar hammaddeyi belirli kriterlere uygun olarak seçmektedir. Üretilen üründe kullanılacak olan hammaddenin kalitesi ürünü doğrudan etkilemesi nedeniyle hammaddenin belirli bir kalite şartı aranması zaruridir. Önemli şartlardan biri tedarik edilecek hammaddenin maliyetidir. Maliyet konusu firma tarafından

üretilen ürünün kâr marjı üzerinde etki yapmaktadır. Bu durumda firma belirli bir hammadde kalitesi ile maliyeti düşük olan hammadde kıstaslarında en optimum seçimi yapması gerekmektedir. Bunların yanı sıra hammaddenin taşınma sürecinde ortaya çıkan maliyetler ve hammaddenin tedarik edilme süreci gibi unsurlar da bu kriterler arasında yer almaktadır. Bu ölçütler içerisinde göz ardı edilmemesi gereken önemli hususlardan biride hammadde temininde tek bir tedarikçiye bağımlı halde olmaktır. Bu durum tedarik sürecini ve üretim sürecini ciddi riske sokabilecek bir durumdur. Bu nedenle firmanın daima ürün temininde çeşitlilik sağlaması gerekmektedir.

Hammadde Türü	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Hammadde	22	73,3%	81,5%
Yarı işlenmiş ürün	8	26,7%	29,6%
Toplam	30	100,0%	111,1%

Tablo 16: Firmaların kullandığı hammadde türü

OSB'deki firmaların büyük çoğunluğu (%73,3) girdi ürünü olarak hammadde temin ederken firmalardan bir kısmı (%7,40) hem hammadde hem de mamul madde temin etmektedir. İşletmeye alınan ürünlerin hammadde olarak alınıp yarı mamul veya mamul hale getirilerek satıldığı ya da yarı mamul ürün alınarak mamul ürün satışı yapıldığı görülmektedir. OSB'de yer alan firmaların yarısını oluşturan orman ve orman ürünleri imalatındaki firmalar hammadde temininin büyük çoğunluğunu Orman Genel Müdürlüğü'nden ve çevre illerdeki satıcılardan almakta iken iki firma bu temin alanlarının yanı sıra yurt dışından hammadde ithal etmektedir. İthalat yapan firmaların ise ürünleri ithal etmesindeki en büyük etken üretilen bazı ürünlerde kullanılacak hammaddenin istenilen kalitede iç pazarda bulunamamış olmasıdır. Firmalar, Orman Bölge Müdürlüğü'nden hammadde temininde büyük oranda açık arttırma satış yöntemi ile elde ettiklerini ve Orman Bölge Müdürlüklerinden hammadde tercihinde en önemli etkenlerden birinin uygun fiyatlı hammadde temin edebilmeleri olduğunu belirttiler.

	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
İl içi	19	40,4	70,4
İl dışı	23	48,9	85,2
Yurt dışı	5	10,6	18,5
Toplam	47	100,0	174,1

Tablo 17: Firmaların hammaddeyi temin ettiği yerler

Firmaların büyük kısmı Kastamonu ilinde hammadde ve mamul madde temini yapmaktadır. İl içerisinde alım yapmayan firmaların yarısını tekstil firmaları oluşturmaktadır. İl içerisinde hammadde temininde istenilen ürünün yeterli düzeyde bulunamaması durumu hammadde temininde bu firmaları il dışına yöneltmiştir. Firmaların büyük çoğunluğu (%85,2) çevre illerden ve büyükşehirlerden ürün temini yapmaktadır. Bu iller içerisinde açık ara farkla İstanbul yer alırken Kocaeli, Bursa, Ankara ve Düzce illeri hammaddenin alındığı listedeki başlıca iller olarak öne çıkmaktadır. İl dışında hammadde temini yapmayan firmalar aynı zamanda yurtdışından da ithal hammadde almamaktadır. Yani yalnızca il içerisinde hammadde temini sağlamaktadır. Yurtdışından hammadde ve yarı işlenmiş ürün ithal eden firmaların %60'ını orman ve orman ürünleri imalatındaki firmalar oluşturmaktadır.

Hammadde Temini	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Üreticiden	20	50,0	74,1
Aracı kuruluştan	15	37,5	55,6
İthal	5	12,5	18,5
Toplam	40	100,0	148,1

Tablo 18: Firmaların hammaddeyi tedarik şekli

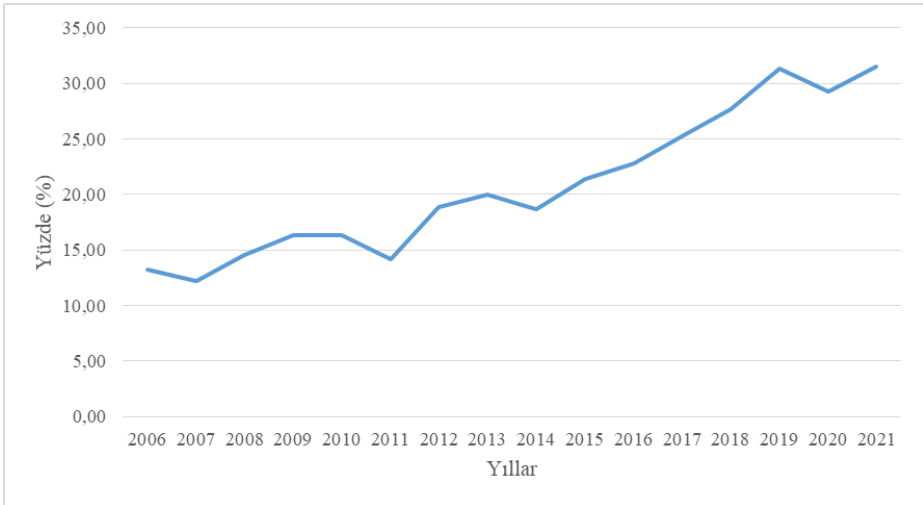
Sanayi bölgesi bünyesindeki firmaların %74'lük kısmı hammadde veya mamul madde teminatını üreticiden yapmaktadır. Firmaların %40'lık kısmı hammadde veya mamul maddeyi yalnızca üreticiden, %26'lık kısmı yalnızca aracı kuruluş yani tedarikçilerden temin etmektedir. Hammadde tedarik sürecinde yalnızca üretici veya yalnızca aracı kuruluş tercihi bulunan firmaları faaliyet alanlarına göre sınıflandırdığımızda anlamlı bir sonuç çıkmamaktadır. Her iki grupta da orman ve orman ürünleri imalatı, giyim eşyası imalatı ile mobilya imalatı kollarında faaliyet gösteren firmalara rastlamak mümkün. Hammaddenin üreticiden tedarik edilmesi firmalar için en büyük avantajı maliyettir. Eğer ki tedarik sağlanan firma belirli bir faaliyet kolunda uzmanlaşmışsa firmaya yüksek kalitede ürün temin etme olasılığı doğar. Bu durum aracı kuruluş için de geçerlidir. Aynı zamanda aracı kuruluşlar, satın alım süreçlerinde büyük miktarda hammaddeyi toptan alması durumunda maliyet avantajı elde eder. Elde ettiği bu maliyet avantajlarını müşterilere yansıtması durumunda firmalar düşük maliyetli ürün alma avantajı yakalar. Ara tedarikçilerin olumlu yönlerinden biri de lojistik sağlamalarıdır. Bu durumların yanı sıra aracı firma satış yaptığı ürünlerdeki gelişmeleri takip ederek ürünü güncel tutması alım yapan firmalara birçok yönden avantaj sağlar.

Hammadde ithal eden firmaların %80'i orman ve orman ürünleri imalatı %20'si mobilya sektöründe faaliyet gösteren firmadır. Hem üretici hem aracı kuruluş hem de ithal ürünlerden tedarik eden yalnızca bir firma bulunmaktadır. Hem birden fazla tedarikçi hem de birden fazla tedarik alanından hammadde temin etmek işletmeyi bağımlılıktan kurtarır. Böylece tedarik zincirinde meydana gelebilecek bir olumsuzluğa karşı kendini korumuş olur.

3.2.4. İstihdam Durumu ve İşgücünün Yapısı

Üretim faaliyetlerinde yer alan işgücü, bir ülkenin ekonomik olarak büyümesi, üretimin miktarı, sanayileşme seviyesi ve firmaların rekabet gücü üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İşgücünün eğitim seviyesi, mesleki beceri seviyesi, cinsiyet yapısı, yaş dağılımı ve istihdam süreleri gibi faktörler bu işgücünün yapısını belirleyen kistaslar olarak söylenebilir. Firmada yer alacak olan işgücünün planlaması ve gelişiminin takip edilmesi, sanayide etkili ve verimli bir işgücü yapısının oluşturulmasında çok önemlidir.

Çalışan elemanların önemli özelliklerinden biri eğitim seviyesidir. Eğitimli olan kalifiye elamanlar firmanın faaliyet gösterdiği üretim alanındaki teknolojik gelişmeleri takip edebilir, üretkenliği artırabilir ve ekonomik kalkınmayı destekleyebilir. Kendisine verilecek olan teknik ve karmaşık görevleri yerine getirebilir. Yaş dağılımı farklılık gösteren firmalarda deneyimli ve genç çalışanların bir arada çalışması anlamına gelmektedir. Deneyimli eleman olarak adlandırdığımız kişiler sektörde uzmanlaşmış kişileri içerirken genç elemanlar daha dinamik, gelişime uyum sağlayan ve yeni fikirler barındıran kişileri içermektedir.

Grafik 10: Yıllara göre tosyra ilçesindeki kadın istihdam oranı (%)

Kaynak: Girişimci Bilgi Sistemi

Firmalardaki işgücünün cinsiyet yapısı da önemlidir. Kadınların sanayi sektöründe istihdamı ekonomik kalkınma ve cinsiyet eşitliği açısından önem taşımaktadır ancak sanayi sektöründe birçok üretim alanında erkek çalışan oranı baskın durumdadır. Bazı üretim alanlarında ise kadın istihdamındaki artış sanayi sektöründe kadın çalışan oranındaki değişimi tetiklemektedir. Nitekim bu durumu Tosya OSB’de yer alan farklı sektörlerde gözlemlemekteyiz. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı olarak kurulan kamu kurum ve kuruluşlarının verilerini barındıran Girişimci Bilgi Sisteminden edindiğimiz bilgilere göre ilçedeki işyerlerinde çalışan sayısı 2021 yılında ilçe genelinde 5254 kişidir. Çalışan bu nüfus içerisinde ise kadın istihdam oranı %31,5 civarındadır.

İşgücü Niteliği	Kadın	Erkek	Toplam
İdari Personel	35	82	117
Usta İşçi	8	127	135
Vasıfsız İşçi	570	604	1174

Tablo 19: Firmalardaki işgücünün niteliği

OSB bünyesinde yer alan tüm firmalar toplamda 1426 kişi istihdam etmektedir. Bu ise ilçede çalışan kişilerin yaklaşık %27’lik oranı Organize Sanayi Bölgesi bünyesinde istihdam edilmektedir. Ankete katılmaması ve veri paylaşımında bulunmaması nedeniyle OSB’deki bazı firmaların çalışan sayıları yukarıda verdiğimiz OSB’deki toplam istihdam verilerine dâhil edilememiştir. OSB’deki her üç firmadan biri 60 kişi ve üzerinde bir kişi sayısına istihdam sağlamaktadır. İlçede faaliyet gösteren orman ve orman ürünlerine dayalı üretim faaliyeti gösteren firmalarda çalışan nüfusun %62’si OSB bünyesinde istihdam edilmektedir. Tekstil sektöründe faaliyet gösteren firmalarda çalışan kişilerin ise %75 gibi yüksek bir oranı OSB’de yer alan tekstil sektöründeki firmalarda çalışmaktadır.

Kadın çalışan oranı OSB genelinde %42,98’dir ancak bu oran sektörlere göre büyük farklılıklar göstermektedir. En bariz farklılık orman ve orman ürünlerine dayalı üretim yapan firmalar ile tekstil sektöründe üretim yapan firmalarda gözlemlenmiştir. Orman ve orman ürünlerine dayalı imalat sektöründe çalışan nüfusun yalnızca %12,15’lik bir kısmını kadın çalışanlar oluştururken tekstil ürünleri imalatında bulunan firmalarda bu oran %74,89’dur. OSB bünyesinde tekstil firmalarının bulunması hem OSB hem ilçedeki kadın istihdamı üzerinde etkili olmuştur. İdari personel içerisinde kadın çalışan nüfus oranı %30 oranında iken teknik elemanlar arasında bu oran %37’dir. İlçedeki istihdam oranı ve istihdam içerisindeki kadın çalışan oranı üzerinde OSB’nin büyük etkisi bulunmaktadır.

Sanayi sektöründeki işgücü yapısı içerisinde üretim işçileri, teknisyenler, mühendisler ve idari personel yer almaktadır. Sektör içerisinde farklı faaliyet alanında olan firmalarda ve ülkelere göre işgücünün yapısı da farklılık göstermektedir. Kimi firmalarda teknik eleman sayısı önemli bir oranda iken kimi firmalarda bu durum göz ardı edilmektedir. İşletmelerde teknik elemanları oranı işletmedeki verimlilik, işletmenin yenilik kapasitesi ve işletmedeki teknik yeterlilik konuları üzerinde etkiye sahiptir. Teknik elemanlar sahip oldukları uzmanlık bilgisi sayesinde işletmede ortaya çıkacak teknik sorunları hızlı bir şekilde çözme yeteneğine sahiptir. Üretim süreçlerini daha verimli hale getirmek, ar-ge faaliyetleri, yeniliklere hızlı uyum sağlama gibi durumlara önemli katkı sağlarlar. İşletmenin üretimi ve tedarik süreçleri sonrasında elde edilen verilerin analizi ile iş süreçlerindeki maliyetlerin düşürülmesi verimliliğin artırılması konusunda yetkinliğe sahip olan teknik eleman kadrosu birçok firmada yeterli düzeyde istihdam ettirilmemektedir. Bu durum Tosya OSB firmaları özelinde de geçerli bir durumdur. Yapılan ankette firmaların %48'lik gibi büyük bir oranı herhangi bir teknik eleman yani mühendis, mimar veya teknisyen istihdam ettirmediklerini dile getirmiştir. Bu firmaların teknik ve verimlilik durumları açısından büyük olumsuzluklar doğurabilecek bir durumdur. OSB'deki tüm firmaların istihdam sayısı içerisinde ise teknik eleman oranı yalnızca %2'de kalmıştır. Firmaların yalnızca %22'sinde mühendis çalışmaktadır.

3.2.5. Firmaların Üretim Yöntemi

OSB'deki firmalar temelde iki farklı üretim yöntemiyle üretim yapmaktadır. Bunlardan ilki standart üretim olarak adlandırdığımız toplu üretim şeklidir. Bu yöntemde firmalar bir süre boyunca önceden belirlenmiş standartlarla belirli bir miktarda ürünü üretip bu ürünü stoklamaktadır. Hızlı teslimat sağlanan ve diğer üretim yöntemlerine oranla üretime maliyeti daha düşük olan bir üretim şeklidir. Üretim sonrasında ürünün stoklanması için yeterli düzeyde bir depolama alanı ve bu sürecin iyi bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bu durum ise farklı bir maliyet kalemi doğurmaktadır. Özellikle bu durum sebebiyle Tosya OSB'deki firmaların birçoğu standart üretim yöntemini tercih etmemektedir. Diğer üretim yöntemi ise özel üretim olarak adlandırılan sipariş üzerine yapılan üretim şeklidir. Bu yöntemde üretici, müşterinin istekleri doğrultusunda üretim yapmaktadır. Müşteri tarafından ürün siparişi verilmesinin ardından üretime başlanır. Üretim sürecinin esnek olması ve değişken olması sayesinde firma, pazarda değişen taleplere kolay uyum sağlar. Müşteriye özel üretim yapması sayesinde firma minimum stokla çalışabilmektedir ve stok maliyeti düşüktür ancak standart üretime göre üretim maliyetleri daha yüksek ve üretim süreci daha uzundur. Firmalar özel üretim yöntemini uygularken müşteri memnuniyetini en üst düzeyde tutup aynı zamanda verimliliklerini arttırması gerekmektedir. Tosya OSB'deki firmaların büyük çoğunluğu işletmenin hedefi, üretim maliyeti, stok

durumu, müşteri talebi veya pazar koşulları gibi farklı sebeplerden kaynaklı özel üretim şeklini tercih etmektedir.

Üretim Yöntemi	Sayı	Oran (%)
Standart üretim	2	7,4
Özel üretim	25	92,6
Toplam	27	100,0

Tablo 20: Firmaların üretim yöntemleri

Firmaların %90'dan fazlası sipariş üzerinde üretim yapmaktadır. Standart üretim seçeneğini işaretleyen firmalardan biri gıda sektöründe yer alan ve siyez ürünleri işleyen bir gıda fabrikası iken diğeri toptan ticaret kolunda faaliyet gösteren bir firmadır. Diğer firmaların tamamı sipariş üzerine üretim yapmaktadır. Sipariş üzerine üretimin birçok olumlu yanı bulunmaktadır. Sipariş üzerine üretim işletmenin stok yapma, hammaddeyi veya üretilen ürünü depolama ihtiyacı azalmakta ve stok yönetimini kolaylaştırmaktadır. Üretilen ürünün stoklanmaması sayesinde yeni ürün üretimi kolaylaşır ve firma bu sayede ürünlerini daha güncel tutabilir. Bu yöntem ayrıca müşterilerin istek ve gereksinimlerini dikkate alarak müşteriye özel esnek üretim yapma olanağı da sağlar. Ancak sipariş üzerine üretimin olumsuz yanı ise birim başına düşen üretim maliyetini artırma riskidir. Stoklu çalışmama durumu ise kısa bir süreçte artan talep yoğunluğuna cevap verebilme kabiliyetini olumsuz etkiler. Her üretim şeklinde olduğu gibi bunda da hem olumlu hem olumsuz tarafları bulunmaktadır ancak olumlu yanları diğer üretim şekillerine oranlar daha uygun olması nedeniyle OSB'de yer alan firmalar üretim tarzı olarak sipariş üzerine üretim şeklini tercih etmişlerdir.

3.2.6. Firmaların Pazarlama Durumu

Firmaların ürünlerinin pazarlanma süreçlerini ve koşullarını etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır. Firmanın pazarlama stratejileri farklı kriterlere göre firmadan firmaya değişkenlik göstermektedir. Ulaşım bu önemli kriterler arasındadır. Lojistik süreçleri, müşteriye ulaşabilme ve tedarik zincirinin düzgün işlemesi pazarlama için kritik bir öneme sahiptir. Firmanın bu ulaşım türlerinden birini veya birkaçını tercih etmesinde ürünün ulaşım maliyeti ve ürünün ulaştırılması gereken süre ile bölgedeki ulaşım türlerinin varlığı etkilidir. Ürünlerin türü, pazar alanı, ürünün teslimat süresi, teslimatın maliyeti ve coğrafi konum gibi faktörler firmaların ulaşım stratejilerini etkilemektedir. Firmaların ar-ge çalışmalarına önem vermesi, ürünlerini sürekli geliştirerek güncel tutması

ve bu sayede rekabetçi özelliğini kaybetmemesi gerekir. Firmanın hedef kitlesi ve pazar alanına yönelik de çalışmalar yapması gerekmektedir. Tosya OSB’de sipariş üzerine üretim şeklini tercih eden firma oranının fazla olması bu firmaların pazarlama koşulları ve stratejileri üzerinde tüketicilerin talepleri, ihtiyaçları ve satın alma davranışları önemli oranda etki yapmaktadır. Firmanın rekabet avantajını kaybetmemesine yönelik, müşteri memnuniyetine yönelik ve firmanın büyümesine yönelik adımlar atması gerekmektedir. En önemli etkenlerden biri de şüphesiz firmanın pazarlama için ayırdığı bütçedir. Firmanın ürünlerine ve markasına yönelik yaptığı reklamlar, ürün promosyonları, satış kampanyaları ve diğer pazarlama faaliyetleri ürün tanınırlığı ve ürünün pazarlanması üzerinde büyük etkiye sahiptir. Bunlar gibi birçok etkenin karmaşık etkileşimi ile firmalar rekabetçi, verimli ve sürdürülebilir bir büyüme amacıyla pazarlama stratejilerini belirlemektedir.

Ulaşım Yolu	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Kara yolu	27	62,8	100,0
Deniz yolu	11	25,6	40,7
Hava yolu	5	11,6	18,5
Toplam	43	100,0	159,3

Tablo 21: Pazarlamada kullanılan ulaşım türü

Ulaşım ağında tercih edilecek olan ulaşım türünün belirlenmesinde mesafe, teslimat süresi ve maliyet gibi temel faktörler rol oynamaktadır. Lojistik stratejilerine bağlı olarak firmalar ürünleri birden fazla ulaşım türünü de tercih edebilmektedir. OSB’deki firmaların tamamı ürünün pazarlanmasında kara yolu kullanmaktadır. Firmaların %51’i ise yalnızca kara yolu ulaşımını tercih etmektedir. Yalnızca kara yolunu tercih eden firmaların %57’si ise ihracat yapmamaktadır. Kısa ve orta mesafeli taşımalarda daha çok tercih edilen kara yolu ulaşımı, OSB’nin lokasyonu nedeniyle zaruri bir ulaşım tercihidir. Hem teslimat alanına hem de liman ve havalimanına ulaştırmada kullanılmaktadır.

Deniz yolu ve hava yolu ulaşımını kullanan firmaların tamamı ihracat yapan firmalardır. Bu iki ulaşım türü içerisinde ise deniz yolunun firmalar tarafından kullanım oranı çok daha yüksektir. Çok büyük taşıma kapasitesine sahip ve uluslararası ticarete en fazla kullanılan ulaşım türü olan deniz yolu ulaşımı OSB’deki firmaların %41’i tarafından tercih edilmektedir. Deniz yolu ulaşımında birim başına düşen taşıma maliyetinin diğer ulaşım araçlarına oranla daha düşük olması işletme açısından uluslararası ticarete büyük avantaj

sağlamaktadır. Farklı kıtalara veya farklı coğrafi bölgelere ulaşım kolaylığı sağlaması nedeniyle de firmalar tarafından tercih edilmektedir. İhracat yapan bu firmalar özel bir durum olmadığı müddetçe ihracat yapılan ürünlerin gönderiminde deniz yolunu tercih ettiklerini belirttiler.

Hava yolu ulaşımı ise OSB'deki firmaların daha az tercih ettiği bir ulaşım türüdür. Diğer ulaşım türlerine göre birim başına düşen maliyetin yüksek olması daha az tercih edilmesine neden olmaktadır. Uzak coğrafi bölgeler arasındaki ticaretin hızlı gerçekleşmesinde önemli bir yeri olan hava ulaşımı, daha çok hafif ve değerli ürünlerin taşınmasında daha çok tercih ediliyor. Tosya OSB'de bu yönde üretim sağlayan bir firmanın olmaması bu ulaşım türünün az tercih edilmesine neden olmaktadır. Görüşmeler esnasında firma yöneticileri hava yolu ulaşımını acil teslimatta kullandıklarını belirttiler. Genel anlamda zaruretten doğan bir tercih diyebiliriz.

OSB'nin bulunduğu lokasyonda herhangi bir demir yolu bağlantısı ise bulunmamaktadır. Bulduğu çevrede demiryolu hattı bulunmaması nedeniyle firmalar ürün satışı veya hammadde temini esnasında demiryolu ulaşımını tercih edememektedir. En yakın mesafede Zonguldak – Ankara hattının bağlantı noktalarına yaklaşık 50 km mesafede yer almaktadır. Doğudaki Samsun hattının bağlantı alanlarına ise yaklaşık 160 km mesafededir. Demiryolu ulaşımı, hem taşıma kapasitesi hem de taşıma maliyeti bakımından hem de trafik yoğunluğu bakımından karayoluna göre daha avantajlı durumdadır. Firmalar ne yazık ki bu avantajlardan yararlanamamaktadır. Ulaşım hatları bakımından bölge demiryolu ağı bağlantısı noktasında eksik bir konumdadır. Demiryolu bağlantısı eksikliğini telafi etmek amacıyla farklı stratejiler geliştirilerek kaybedilen avantajların kazanımı için çalışmalar yapılabilir.

Pazarlanan Yer	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
İl içi	5	10,4	18,5
İl dışı	24	50,0	88,9
Yurt dışı	19	39,6	70,4
Toplam	48	100,0	177,8

Tablo 22: Ürünlerin pazar alanları

Firmaların ürettikleri ürün ve bu ürüne yönelik pazarlama stratejileri, pazar yerlerinin belirlenmesini sağlar. Ürünün pazarlanacağı bölgeye ulaştırılma maliyeti, ürünün özellikleri, hedef müşteri kitlesinin bölgedeki varlığı, bölgedeki satış hacmi ve satıştan elde edilecek kâr oranı gibi birçok etken firmaların satış alanlarını ve stratejilerini belirlemektedir. OSB'de yer alan firmaların küçük bir

kısmı Kastamonu ili içerisine ürün pazarlamaktadır. Bu firmalar aynı zamanda il içerisinde hammadde alımı da yapmaktadır. Böylece yerel pazara da katkı sunmaktadırlar.

Firmaların %89'luk bir kısmı Türkiye'nin farklı bölgelerine ürün satışı yapmaktadır. Başta Marmara Bölgesi olmak üzere İç Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri en çok pazarlama yapılan bölgelerdir. Bu bölgeler içerisinde ise hammadde ve mamul ürün temininde olduğu gibi İstanbul ili ilk sırada yer almaktadır. OSB'deki firmaların İstanbul ili ile ticari ilişkilerinin kuvvetli olduğunu söyleyebiliriz. Ankara, Bursa, Trabzon ve İzmir illeri ise pazarlamanın yoğun olarak yapıldığı diğer illerdir.

İç pazarla sınırlı kalmayarak uluslararası pazara açılıp büyüme adımları atarak ihracat yapan OSB'deki firma oranı ise %70'tir. Bu firmalar ihracat yaparak iç pazar dinamiklerinin dışına çıkıp büyüme fırsatı yakalamakta ve farklı pazarlarda yeni gelir alanları kazanmaktadır. Bu firmaların farklı coğrafi bölgelerde farklı kültürlere ürün satışı yapması firmanın sürekli değişen pazar koşullarına daha rahat adapte olmasını sağlayacaktır. Döviz kurlarındaki değişimler, ödemelerin gecikmesi, iletişim zorluğu, ihracat yapılan ülkedeki ticari kurallar gibi bazı dezavantajları bulunsa da ihracat, bir firmanın büyümesi için gerekli bir adımdır. OSB'deki firmaların yoğun olarak ihracat yaptığı bölgeler, Batı ve Güney Avrupa, Kuzey Afrika, Balkanlar ile Türk Cumhuriyetleridir. İtalya, Almanya, Fransa, İngiltere, Irak, Libya, Mısır, Kosova ve Türk Cumhuriyetleri en çok ihracat yapılan ülkeler arasındadır.

OSB'de bazı firmalar henüz ihracat yapmamaktadır. Bu firmalara ihracat yapmama veya yapamamaları sebeplerini sorarak sonraki kısımda bu durumu ele aldık.

İhracat, bir işletme için yeni pazarlara açılma, büyüme, rekabet avantajı ve yeni pazar alanları elde etme konusunda önemli bir stratejidir. Ancak, birçok firma ihracat yapamama zorluklarıyla karşılaşmaktadır. Bu zorluklar, genellikle finansal, stratejik, yönetsel ve pazarlama boyutlarda ortaya çıkar ve karmaşık bir durumdur. Birçok firma ihracat yapamama zorluklarıyla karşılaşmaktadır ve bu zorlukların çoğu, işletmelerin dış pazarlara yönelik bilgi eksikliği ve stratejik planlama yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

İşletmelerin finansal kapasitenin yetersiz olması, bir işletmenin ihracat yapma sürecini engelleyen temel faktörler arasındadır. Uluslararası pazarlara giriş, genellikle önemli bir maliyet gerektirir. İhracat işlemleri sırasında gümrük vergileri, lojistik maliyetler ve özel belgelerle ilgili ek harcamalar ve ihracata yönelik yeni çalışmalar bir firmanın finansal kaynaklarını olumsuz etkileyebilir. Yetersiz finansal kaynaklar, yeni pazarlara giriş ve rekabet avantajı elde etme konusunda ciddi engeller yaratabilir. Pazar bilgisi ve araştırma eksikliği, ihracat yapma sürecini olumsuz etkileyen bir diğer önemli faktördür. İşletmeler, hedef

pazarların dinamiklerini, müşteri taleplerini ve rekabet koşullarını doğru bir şekilde anlamadıkları takdirde, başarılı bir ihracat stratejisi oluşturmak zordur. Sürekli değişen küresel pazar koşullarına uyum sağlamak firmalar adına zor bir durumdur. Uluslararası ticaret kuralları ve belgelerle ilgili karmaşıklık ve bir takım zorluklar bulunmaktadır. Bu durum firmaların ihracat süreçlerini olumsuz etkileyen bir diğer faktördür. Gümrük işlemleri, vergiler ve özel belge talepleri gibi faktörler, işletmelerin uluslararası pazarlara giriş sürecini zorlu ve karmaşık bir hale getirebilir. Firma yöneticileri, uluslararası ticaretin teknik yönleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları zaman, bu karmaşıklıklarla başa çıkmakta zorlanabilirler.

Bu noktada, özellikle firma yöneticilerinin dış pazar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve küresel ekonomik dinamikleri anlamamaları, ihracat yapma sürecindeki kritik bir engeli oluşturabilir. İşletme yöneticilerinin uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlamak ve riskleri minimize etmek adına etkili bir strateji oluşturabilmeleri için, pazarlarının yapısını, taleplerini ve rakiplerini anlamaları önemlidir ve bu duruma uygun eleman istihdam etmelidir. Bu bilgi eksikliği, sıklıkla firmanın hedef pazarlarla etkili bir iletişim kuramamasına, yerel düzenlemelere uyum sağlamakta zorlanmasına ve pazarlama stratejilerini doğru bir şekilde uyarlamalarına yol açabilir. Firmaların ihracat yapamama nedenleri çok yönlüdür ve birçok faktöre dayanmaktadır.

İhracat Yapamama Sebebi	Sayı	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Rekabet güçlüğü	1	12,5
Dış pazarla ilgili bilgi eksikliği	5	62,5
Diğer	2	25,0
Toplam	8	100,0

Tablo 23: Firmanın ihracat yapamama sebebi

Firmaların ihracat yapamama nedenleri geniş bir yelpazede yer alsa da, Tosya OSB’de yer alan ve ihracat yapmayan firmaların birçoğunun dış pazar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları durumu ön plandadır. Dış pazarda aynı sektörde yer alan işletmelerin varlığı ile pazar alanındaki rekabetten kaynaklı ihracat yapamadığını belirten bir firma yer almaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen iki firmadan birisi üretilen ürünlerin tamamen iç pazara yönelik üretildiği ve firmalarının ihracat yapma seçeneğini düşünmediklerini dile getirmiştir. İkinci firma ise henüz ihracat yapmadıklarını ancak ihracata yönelik çalışmalarının sürdüğünü ve ihracat stratejilerinin tamamlanmasının ardından ihracat yapmaya başlayacaklarını belirttiler.

Pazarlama Yöntemi	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Doğrudan pazarlama	12	28,6	44,4
İnternet yoluyla pazarlama	5	11,9	18,5
Perakende pazarlama	12	28,6	44,4
Toptan satış ve Distribütörlük	13	31,0	48,1
Toplam	42	100,0	155,6

Tablo 24: Firmaların pazarlama yaklaşımı

Firmalar ürünlerin pazar alanlarına ve tüketicilere ulaştırılmasında farklı stratejik yaklaşımlar sergiler. Başarılı bir dağıtım stratejisi, ürünlerin müşterilere ve pazara ulaştırmada maliyet ve müşteri odaklı bir yol haritası çizmesine yardımcı olur. Tosya OSB’de yer alan firmalar genel olarak birden fazla pazarlama yöntemiyle ürünlerini tüketicilere ulaştırmaktadır. Bunlardan en yaygın olanları doğrudan pazarlama, perakende pazarlama ile toptan satış ve distribütörlük yaklaşımlarıdır. İşletmeler, bu yaklaşımları kullanarak ürünlerini pazar ve müşterilere sunarak satış yapar. Her bir yaklaşımın kendine özgü avantajları ve kullanım alanları vardır. Aracılar veya perakende mağazaları olmadan ürünlerini doğrudan tüketiciye satma stratejisi olan doğrudan satışta kişisel iletişim imkânı bulunmaktadır. Satış temsilcileri, müşteriyle birebir etkileşim kurarak ürünleri detaylı bir şekilde tanıtabilir ve müşteri sorularına doğrudan cevap verebilir. Bu, müşterilere özel teklifler sunma ve kişiselleştirilmiş alışveriş deneyimi sağlama fırsatı yaratır. İşletme satış sonrasında müşteriden gelen geri bildirimleri hızlı bir şekilde alıp bu dönütlere uygun olarak ürünlerini sürekli olarak iyileştirilebilir. Yüksek maliyet ve sınırlı kitlelere erişim bu satış stratejisinin en bariz dezavantajlarıdır. Avantajlı olan tarafları dezavantajlı özelliklerine göre daha baskın olması durumundan kaynaklı Tosya OSB’deki firmaların %44,4’lük bir kısmı bu pazarlama yaklaşımından da yararlanmaktadır.

OSB’deki baskın pazarlama yaklaşımlarından bir diğeri olan perakende pazarlama yaklaşımında işletmenin ürünlerini tüketicilere perakende mağazaları aracılığıyla satmasıdır. Perakende satışın avantajlarından biri, müşterilerin ürünleri fiziksel olarak görebilmeleri ve ürünü deneyimleyebilmeleri için bir ortam sağlamasıdır. Mağazalarda ürünlerin sergilenmesi, müşterilerin daha hızlı karar vermelerine yardımcı olur. Ayrıca, müşterilerin ihtiyaçlarına anında cevap verilebilir ve satış temsilcileri direkt olarak yardım edebilirler. Perakende satış, geniş bir müşteri kitlesine erişim sağlama konusunda büyük avantaja sahiptir. Bu da işletmenin pazar payını genişletebilme imkânı ve marka bilinirliğini artırma şansı verir. Fiziksel mağazaların işletilmesi ise genellikle

yüksek maliyetlidir. Mağaza kirası, personel masrafları ve stok yönetimi gibi farklı maliyetleri mevcuttur. Yine doğrudan pazarlamada olduğu gibi OSB'deki firmaların %44,4'lük oranı perakende pazarlama yöntemini de kullanmaktadır.

Bir diğer pazarlama yaklaşımı ise toptan satış ve distribütörlüktür. Firma ürettiği büyük miktardaki ürünü aracı veya dağıtıcılar olarak da adlandırabileceğimiz distribütörlükler aracılığıyla satış yapar. Bayi yoluyla yapılan bu pazarlamada ürünü alan aracılar daha sonra perakendecilere veya diğer işletmelere satarlar. Bu sayede firma geniş kitlelere erişim sağlar. Distribütörler, genellikle belirli coğrafi bölgelerde veya endüstri alanlarında uzmanlaşmıştır, bu da işletmelerin hedeflenen müşteri kitlesine daha etkili bir şekilde ulaşmalarını sağlar. Ayrıca, distribütörler, depolama, taşıma ve lojistik süreçleriyle ilgilenecek işletmelerin bu konulardaki maliyet ve sorumlulukları azaltmalarına yardımcı olur. İşletmelerin dağıtıcılar aracılığıyla satış süreçlerinin bir kısmını devretmelerine bağlı olarak pazarlama sürecinde kontrol kayıpları ortaya çıkabilir. OSB'deki firmaların %48,1'lik oranı pazarlama stratejileri arasında bayi yoluyla satışa yer vermektedir.

İşletmelerin ürünlerini dijital platformlar ve çevrimiçi kanallar aracılığıyla tüketicilere ulaştırdığı yöntem olan internet yoluyla pazarlama seçeneği ise OSB'deki firmaların yalnızca %18,5'lik bir kısmı tarafından tercih edilmektedir. Günümüzde giderek önem kazanan bir pazarlama yaklaşımı olan çevrimiçi ticaret firmanın çok geniş kitlelere ulaşma imkânı tanımaktadır. Firmanın ürünlerini belirli coğrafi bölgelerle sınırlı kalmaksızın her yere tanıtım olanağı sağlamaktadır. İnternet pazarlaması genellikle daha düşük maliyetlidir. Geleneksel reklam yöntemlerine göre daha uygun fiyatlı olan dijital pazarlama, küçük ve orta ölçekli işletmelerin de rekabet avantajı elde etmelerini sağlar. Özellikle reklamların hedef müşteri kitlesine gösterilebilme imkânı çok büyük avantaj sağlamaktadır. Rekabetin artması, diğer firmalarla sıkı bir rekabet içine girmeyi gerektirebilir. Bilgi yığını içinde dikkat çekmek zor olabilir ve marka mesajının kaybolmaması için dikkatlice planlanmış ve özgün içerikler gereklidir. Firmaların bu zorlu ancak çok sayıda avantaja sahip pazarlama yönteminin kullanıma yönelik adımlar atması gerekmektedir.

Reklam Alanı	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Hayır yapılmıyor	7	17,1	25,9
Yerel TV ve basın	5	12,2	18,5
Ulusal TV ve basın	3	7,3	11,1
Sosyal medya	19	46,3	70,4
Fuar	7	17,1	25,9
Toplam	41	100,0	151,9

Tablo 25: Firmaların reklam alanları

Firmaların ürettiği ürünlerinin ve beraberinde markalarının reklamlarını yapması işletmenin gelişiminde kritik bir rol oynar. Reklamlar markanın ve ürünlerin bilinirliğini arttırarak potansiyel müşterilere ulaşımını sağlar. Bu sayede yeni müşteri kazanan firma pazar payında genişleme sağlayabilir. Reklamların sağladığı avantajlardan biri de reklam veren firmanın tanınırlığındaki artış ile aynı sektörde bulunan diğer firmaların arasından öne çıkarak rekabet avantajı elde etmesine imkân sağlar. Etkili bir içerikle hazırlanmış olan reklamlar ürün satışlarını arttırmada büyük etkiye sahiptir. Reklamların içeriği kadar sürekliliği de önem taşımaktadır. Müşteriler aşına oldukları ve güvendikleri markaların ürünlerini satın almaya daha meyllidir.

İşletmenin oluşturacağı reklam stratejileri, hedeflediği müşteri kitlesi, pazar koşulları ve aynı sektörde yer alan firmalarla rekabet koşullarına bağlı olarak şekillenir. Firmanın oluşturacağı stratejinin temelinde reklam bütçesi ve bu bütçeye uygun plan yer almaktadır. Firma ürünü satmak istediği hedef kitlenin demografik özellikleri, tüketim alışkanlıkları ve ihtiyaçlarına yönelik araştırma çalışması yapması ve bu çalışmaya hedef kitle analizi yaparak hedeflediği kitleye yönelik yeni reklam stratejileri geliştirmesi gerekmektedir. Oluşturulacak reklamda ürünün avantajlarını olumlu yanlarını vurgulayarak ürünü çekici hale getirmeli ve reklamda oluşturacağı içeriği ve tasarımı bu adımlar üzerine kurmalıdır. Reklamlar sayesinde firma hem marka tanınırlığını hem de markaya duyulan güveni artırma fırsatı elde eder. Reklam stratejisinde belirlenen adımları izlerken firma hedef kitleye ulaşmak amacıyla kullanması gereken hem reklamlarına hem de hedef kitlesine uygun pazarlama kanallarını tespit etmelidir. Bu kanallar, televizyon kanalları, basılı medya, sosyal medya, çevrimiçi farklı platformlar, reklam panoları, fuarlar veya sponsorluklar olabilir. Hangi reklam aracının seçileceği firmanın reklam stratejileri ve hedef kitleye ulaşım yöntemi belirli olmaktadır.

Tosya OSB'deki firmalar içerisinde hiçbir reklam kanalı kullanmayan ve reklam yapmayan firmalar bulunmaktadır. Bu durum firmaların marka ve ürünlerin bilinirliğinin düşük olmasına neden olur. Müşteri çekme ve satış yapma potansiyellerini azaltır. Reklam yapan rakiplerle kıyaslandığında reklamsız bir firma rekabet avantajını büyük oranda kaybedebilir. Reklamlar sayesinde gelecek olan yeni müşterilerin, satış artışının olmaması ve Pazar payındaki genişleme fırsatının olmaması işletmenin büyüme potansiyelini sınırlandırabilir. Kısacası rekabetçi bir pazarda reklamlar firmaların hem satış hem de büyümesi için hayati öneme sahiptir.

OSB'deki firmaların %74,08'lik bir oranı ise reklamların öneminin farkında olarak bir veya birden fazla reklam kanalı kullanmaktadır. Reklam bütçesi ve hedef kitleye ulaşım ölçütlerine bağlı olarak değişen reklam stratejileriyle birlikte firmaların bir kısmı ulusal düzeyde bir kısmı ise yerel düzeyde reklam

kanallarını tercih etmektedir. Televizyon kanallarına verilecek olan reklamların en önemli avantajlarından biri olan geniş kitlelere ulaşma durumu aynı zamanda bir dezavantaj olarak görülebilir çünkü geniş bir demografik yelpazeye sahip bir kitleye gösterilecek olan reklam, firmanın ulaşmak istediği hedef kitleden daha fazlasına ulaşacaktır. Bu durum ise reklama ayrılan bütçenin bir kısmının istenmeyen bir kitleye reklamın gösterilmesi nedeniyle boşa harcanması anlamına gelmektedir. Televizyon kanallarında kullanılan reklamların içerik ve görsel kalitesi büyük önem taşımaktadır. Bu ise maliyetli bir reklam türü olmasına neden olmaktadır. İzlenme oranının yüksek olduğu saatlerde yayınlanan reklamların ve ulusal düzeyde yayın yapan kanallarda yayınlanacak reklamların ise maliyetlerinin yüksek olması küçük ve orta ölçekteki şirketler açısından büyük maliyet anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu ölçekteki firmalar genellikle yerel basın ve yayın alanlarını tercih etmektedir.

Ürün ve marka tanıtımlarının yapıldığı önemli alanlardan biri olan fuarlar ise genellikle orman ve orman ürünleri imalatı yapan firmalar tarafından tercih edilmektedir. Fuarlarda firmaların, ürünleri fiziksel olarak gösterebilmesi, müşterilerle doğrudan iletişime geçebilmesi ve bu alanda yeni ilişkiler kurabilme fırsatının olması gibi avantajlardan yararlanmak istemektedir. Diğer reklam kanallarına oranla düşük oranda bir kitleye ulaşılsa da fuarlar sayesinde firma hedef kitleye doğrudan ulaşmaktadır. Yapılan fuarların büyüklüğüne bağlı olarak yerel veya ulusal düzeydeki kanallar da fuarların reklamlarını yaparak müşteri katılımına olumlu katkı sağlayabilir. Yerel, bölgesel veya ulusal düzeyde yapılacak olan fuarlara katılım firmalara yeni ürün tanıtımı, yeni müşteri, marka bilinirliği ve sektördeki gelişimleri takip açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle fuar katılımı firmalar arasında daha yaygın olarak kullanılmalıdır.

OSB'deki firmaların kullandığı reklam kanalları içerisinde firmaların %70,4'lük bir oranının tercih ettiği sosyal medya ve çevrimiçi platform kanalları en çok tercih edilenidir. Bu reklam alanının en önemli artışı, reklamın çok sayıda kişiye ve direkt olarak firmanın belirlediği kılaslara sahip hedef kitleye yönelik gösterim sağlayabilme yeteneğidir. Milyonlarca kullanıcının yer aldığı sosyal medya platformları potansiyel müşteri kitlesini içerisinde barındırır ve bu platformlardaki reklamlar sayesinde firmalar kendi hedef kitlelerine ulaşabilir. Günümüzde sosyal medya ve çevrimiçi platformların kullanım oranı düşünüldüğünde geleneksel reklam yöntemlerine oranla çok daha kişiye ulaşım sağlayacağı aşikârdır. Platformlardaki yorum yapma, beğenme veya paylaşma seçenekleri sayesinde reklamlara yönelik geri dönüt çok hızlı bir şekilde sağlanabilir. Bu yöntem geleneksel reklam kanallarına oranla maliyet açısından daha uygundur. Bu durum ise küçük ve orta ölçekteki firmalar açısından bir avantajdır. Önemli avantajlar ve güncel koşullar nedeniyle

her firmanın kendine ait bir web sitesi, sosyal medya kanalı ve çevrimiçi reklamları bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda bu mecraayı ve reklamların yönetiminde bir danışmanlık hizmet alınmalı veya alanında uzman bir eleman istihdam edilmelidir.

3.2.7. Firmaların Atık Yönetimi

Sanayi alanlarında firmaların üretim alanlarına, üretim süreçlerine ve kullandıkları üretim ürünlerine bağlı olarak farklı atık türleri ortaya çıkmaktadır. Bu atıkları katı, sıvı ve gaz atıkları olarak üç ana başlıkta toplasak da çok sayıda endüstriyel atık türü bulunmaktadır. Endüstriyel atıkların oluşumunun ardından bu atıkları toplanma ve bertaraf süreçlerinin iyi yönetilememesi, çevresel sorunları ve toplum sağlığına yönelik birçok tehdidi beraberinde getirmektedir. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de atıkların bertaraf edilmesine yönelik yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu yönetmelik ile atıkların çevreye ve toplum sağlığına zarar vermeden atıkların geri dönüştürülmesi ve atık yönetiminin sağlanması hedeflenmektedir.

Atık Türü	Cevaplanma Sayısı	Oran (%)	Katılımcıların Cevap Oranı (%)
Katı	27	93,1	100,0
Sıvı	2	6,9	7,4
Toplam	29	100,0	107,4

Tablo 26: Firmaların atık türleri

OSB'deki firmaların tamamında katı atık oluşmaktadır. Katı atıklar içerisinde metal, plastik, cam, kâğıt, ahşap ve ambalaj malzemeleri yer almaktadır. Tekstil sektöründeki firmaların iplik, kumaş, bez, ambalaj malzemeleri ve metal parçaları temel katı atıklarını oluşturmaktadır. Orman ve orman ürünleri imalatında bulunan firmalarda ise talaş, kırıntı ağaçlar, ağaç kabukları, metal, boya, ambalaj malzemeleri ve kesim sırasında ortaya çıkan tozlardan oluşan katı atıkları bulunmaktadır. Orman ve orman ürünleri imalatı yapan firmaların yöneticileri görüşmelerde talaş, kırıntı ağaç ve birçok ahşap artıklarının farklı ürünlerde kullanılmak amacıyla geri dönüştürüldüğünü ve bu sayede atık miktarlarını azalttıklarını dile getirdiler. Özellikle odun artıkları ve talaşlar enerji üretiminde kullanılmaktadır. Firmaların tamamı ambalaj atıklarını OSB içerisinde bulunan atık toplama alanlarına götürüyor. Bu toplama alanlarına kâğıt, karton ve plastik atıkları atılıyor. Bu alandan ise atıklar firma tarafından her gün düzenli olarak toplanıyor. Katı atıkların yönetimine yönelik tedbirler firmalar tarafından alınmış durumdadır.

Ankete katılan yöneticilerin birçoğu katı atıkların içerisinde özellikle çalışan elemanların tesiste çalışma süresinde çıkardığı evsel atıkların da bulunduğunu

belirttiler. Bunlar yemek artığı, plastik, kâğıt, karton ve ambalaj malzemeleri gibi atıkları içermektedir. Plastik, kâğıt ve cam gibi ürünlerin kişiler tarafından ayrı şekillerde toplanarak geri dönüşüme kazandırılması amacıyla çalışanların bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Gıda atıklarının en aza indirgenmesi için tedbirler alınması ve buna yönelik adımlar atılması gerekmektedir.

Fotoğraf 9: OSB içerisindeki atık toplama alanı

Firmaların yalnızca iki tanesi üretim sürecinde sıvı atıkların ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Endüstriyel sıvı atıklar, üretim sürecinde kullanılan kimyasal ürünler, boyama ve kaplama sürecindeki atıklar, gıda üretimi esnasında ortaya çıkan atıklar veya çeşitli ürünlerin işlemleri sırasında kullanılan işleme suları gibi birçok atığı içermektedir. OSB içerisinde özellikle orman ve orman ürünleri imalatı grubu içerisinde yer alan mobilya ve kapı üretimi yapılan firmaların bazılarında kaplama veya boyama işlemleri yapılmaktadır. Sıvı atıklar ise bu işlemler sırasında ortaya çıkmaktadır. Ancak bazı firmaların boya işlemleri yapmasına karşın sıvı atık seçeneği işaretlemediği görülmüştür. Bu durum ise sıvı atık çıkarıcı firma sayısının doğruyu tam anlamıyla yansıtmadığı anlamına gelmektedir. Bu seçeneği işaretleyen firmalardaki boya atıkları da atık yönetimine bağlı olarak bir alanda toplanıp ardından atık firması tarafından teslim alınmaktadır.

3.3. Tosya OSB'nin Temel Sorunları

Sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı ve çeşitli işletmelerin bir arada bulunduğu Organize Sanayi Bölgelerinde işletmeler çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Bu bölümde Tosya OSB'de yer alan firmaların yaşadıkları temel sorunlara yönelik anket uygulaması sonrası ortaya çıkan verileri inceleyeceğiz. Sorunlara yönelik olarak firmalara on üç sorudan oluşan likert ölçekli anket soruları yöneltilmiştir. Sorular beşli derecelendirme seçeneğine sahiptir. Organize Sanayi Bölgesinin ve firmaların mevcut sorunlarına yönelik yargılar içeren bu sorular, hammadde, ulaşım, enerji, altyapı, kredi, işçi, pazar ve rekabet gibi ana başlıklardan oluşmaktadır.

İşletmeler hammadde temininde çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Küresel veya ülkenin ekonomik koşulları nedeniyle hammadde fiyatlarındaki ani dalgalanmalar maliyetleri etkileyebilmektedir. Bazı faaliyet kollarında büyük önem arz eden hammaddenin kalitesi ise işletmedeki ürün kalitesi üzerinde etkilidir. Bu nedenle işletme farklı kalitedeki hammaddeyi temin edebilmek amacıyla çeşitli tedarikçilere yönelmek durumundadır. Nitekim bu durum OSB'deki orman ve orman ürünleri üretimi yapan firmalar için yöneticileri tarafından çokça dile getirilmiştir. Bazı firmalar çevre illerde istedikleri kalitede ağaç bulamamaları sebebiyle farklı pazarlardan bu hammaddeyi tedarik etme durumunda kalmışlardır. Tedarik alanında yaşanan bir doğal afet, siyasi istikrarsızlık veya lojistik problemleri nedeniyle temin edilemeyen hammadde durumları da belli başlı problemler arasındadır ancak Tosya OSB'deki firma yöneticilerinin hiçbiri geçmişte yaşadığı böyle bir durumlar karşılaşmadıklarını belirttiler. Hammadde bulmakta sorun yaşıyoruz sorusuna firmaların hiçbiri katılıyorum cevabı vermemiştir. 1,55 ortalamaya sahip olan bu soru sonucunda Tosya OSB'deki firmaların hammadde temininde sorun yaşamadığını söyleyebiliriz. Özellikle orman varlığı bakımından zengin bir çevreye sahip olan Tosya OSB, orman ve orman ürünleri imalatında bulunan çok sayıda firmaya sahiptir. Bu firmalar ise hammadde temininin büyük bir kısmını Orman Genel Müdürlüğü'nden ve çevre illerdeki tedarikçilerden almaktadır. Farklı kalitede ürünleri ise ithalat yoluyla karşılamaktadırlar. Tekstil sektöründeki işletmeler ise genellikle İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi şehirlerden hammadde temininde bulunmaktadır.

Hammadde Bulmakta Sorun Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	17	63,0
Katılmıyorum	5	18,5
Kararsızım	5	18,5
Toplam	27	100,0

Tablo 27: Hammadde sorunu anket sorusu sonuçları

Ulaşım faktörü, işletmenin bulunduğu konumdan kaynaklı olarak işletmenin temel taşıma maliyetleri ve rekabet avantajı üzerinde önemli bir etkidir. Bölgedeki ulaşım ağlarının varlığı, kalitesi ve taşıma kapasitesi ulaşım koşulları üzerinde etkilidir. Ulaşım sorunları yaşıyoruz anket sorusu 1,14 ortalama ile en düşük ortalamaya sahip sorun sorusu olarak karşımıza çıkmaktadır. E-80 karayolu üzerinde iyi bir lokasyonda kurulmuş olan Tosya OSB’de yer alan hiçbir firma ulaşım konusunda bir problem yaşamamaktadır.

Ulaşım Sorunu Bulunuyor	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	23	85,2
Katılmıyorum	4	14,8
Toplam	27	100,0

Tablo 28: Ulaşım sorunu anket sorusu sonuçları

Tosya Organize Sanayi özellikle karayolu ağı ile birçok alana bağlantı açısından önemli bir lokasyonda konumlanmıştır. Bu nedenle depolama, paketlenme, taşıma ve dağıtım faaliyetleri açısından lojistik sektörü için önem arz edebilecek bir potansiyele sahiptir. En büyük market zincirlerinden biri olan A101 firmasının 2018 yılından beri Tosya OSB’de lojistik depolama ve dağıtım merkezlerinden biri faaliyettedir. Büyük ölçekteki bu tarz firmaların lojistik depo yer seçiminde ürün akışının düzenli ve zamanında sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden yer seçiminde tedarik alanları ve satış noktalarına uygun bir konumda olmasının yanı sıra ulaşım ağının iyi olması da önemlidir. Büyük ölçekteki bir firma tarafından Tosya OSB alanının lojistik depo ve dağıtım merkezi olarak seçilmesi Tosya ilçesinin farklı firmalar açısından da bir lojistik depo ve dağıtım merkezi olarak kullanılması için doğru bir konum olduğuna göstermektedir. Yapılan anket çalışmalarına dâhil olmayan firmanın istihdamı hakkında net bir bilgi olmamakla birlikte tedarik zinciri içerisinde 150’nin üzerinde kişiyi istihdam ettiğini söyleyebiliriz.

Fotoğraf 10: OSB’de yer alan A101 firmasının lojistik deposu

E-80 karayolu sayesinde karayolu ulaşımında bir sorun yaşamadığını söyleyen yöneticiler bölgede herhangi bir trafik sıkışıklığından kaynaklı olarak da bir olumsuzluk olmadığını dile getirdiler. Demiryolu bağlantısı olmamasına karşın karayolu ağının iyi olması sayesinde firmalar ulaşım konusunda sıkıntı çekmemektedir. Karayolu bağlantısı ile işletmeler, OSB’ye en yakın konumunda bulunan havaalanı ve liman olan Kastamonu havaalanı ve İnebolu limanına ulaşım sağlamaktadır. Organize Sanayi Bölgelerinin yer seçimi kriterleri arasında olan ulaşım imkânları açısından Tosya OSB’nin uygun bir konumda bulunduğunu söyleyebiliriz.

Fotoğraf 11: E-80 karayolu üzerinden OSB’ye giriş tabelası

Fotoğraf 12: OSB uydu görüntüsü ve E-80 karayolu

Teknoloji Eskiliğimiz Bulunuyor	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	9	33,3
Katılmıyorum	5	18,5
Kararsızım	5	18,5
Katılıyorum	7	25,9
Kesinlikle katılıyorum	1	3,7
Toplam	27	100,0

Tablo 29: Teknoloji eksikliği sorunu anket sorusu sonuçları

Firmaların teknoloji eksiklikleri yaşamaları ve güncel teknolojik durumlara adapte olamamaları halinde pazardaki rekabet avantajlarını kaybetmeleri, verimliliklerinin düşmesi ve büyüme kapasitelerinde düşüş yaşamaları olağan bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tosya OSB’deki firmaların %92 gibi yüksek bir oranı özel üretim yöntemini kullanmaktadır. Bu durumda yaptıkları üretim müşterilerin beklenti ve isteklerine göre şekillenmektedir. Teknoloji eksikliği yaşamaları durumunda müşteri beklentilerine zamanla uyum sağlayamama ve müşteri memnuniyetsizlikleri ortaya çıkabilir. Üretim sürecinde eski teknolojinin kullanılması enerji tüketimini artırır, daha fazla bakım ve onarım gerektirir ve zayıf oranını arttırması gibi durumlar nedeniyle ürün maliyetinde

artışa neden olur. Firma bu süreç sonunda rekabet avantajını kaybederek pazar payında kayıplar yaşayabilir. OSB'deki firmaların %29,6'lık kısmı işletmenin üretim sürecinde kullandığı teknolojinin yetersiz veya eski olduğunu düşünüyor. Bu firma yöneticileri ellerindeki ürünleri daimi olarak güncel tutulması gerektiğini ve bu sayede rekabet avantajlarını koruyabileceklerini ifade ettiler. Birçok firma güncel teknolojik değişimleri takip ettiklerini ancak bazı firmalar üretim sürecinde kullandıkları ürünleri yenilemek istemelerine karşın finansal koşullardan kaynaklı olarak yenileyemediklerini ve bu sebeple değişen pazar koşullarına uyum sağlamakta sıkıntı çektiklerini dile getirdiler.

Atık Problemleri Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	23	85,2
Kararsızım	2	7,4
Katılıyorum	2	7,4
Toplam	27	100,0

Tablo 30: Atık sorunu anket sorusu sonuçları

Sanayi tesislerinin üretim aşamaları sonrası ortaya çıkan atıkların iyi bir şekilde yönetilememesi ve bertaraf sürecinin yönetilememesi durumlarında çevre ve toplum sağlığını tehdit edici durumlar oluşabilir. Bu nedenle firmalar atık yönetimi yönetmeliğine uygun hareket ederek atık üretimini azaltma, geri dönüşüm oranını arttırma ve atık sürecini iyi yönetme yönünde adımlar atması gerekmektedir. Atık sorunu yaşıyoruz anket sorusuna firmaların çok büyük bir kısmı katılmadığını dile getirdi. Firmalar çıkardıkları katı ve sıvı atıkları yönetmelik adımlarına bağlı olarak atık sürecini yönetmektedir. Bu adımların uygulanması sırasında OSB'deki iki firma dışında hiçbir firma problem yaşamadığını söylemiştir. Atık problemi yaşadığını dile getiren iki firma ise süreçle ilgili detaylı bilgi vermemiştir.

Enerji Sorunumuz Bulunuyor	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	20	74,1
Katılmıyorum	1	3,7
Kararsızım	4	14,8
Katılıyorum	2	7,4
Toplam	27	100,0

Tablo 31: Enerji sorunu anket sorusu sonuçları

Endüstri alanlarında temel olarak firmalar enerjinin temini, enerji maliyetleri, enerji verimliliği ile altyapı eksikliği veya yetersizliği gibi sebeplerden kaynaklı olarak problemler yaşamaktadır. OSB'deki firmaların %77,8'lik bir kısmı enerji konusunda herhangi bir problem yaşamadığını dile getirirken iki firma enerji problemi yaşadığını söylemiştir. Bu firmaların enerji konusunda söyledikleri temel sorunu ise geçmiş dönemde yaşanmış olan kısa süreli enerji kesintileridir. Yaşanacak enerji kesintileri ve elektrik gerilimindeki dalgalanmalar üretim sürecinin düzenli ve güvenli çalışmasını etkileyebilir. Üretim sürecinde kullanılan enerji verimi düşük ekipman ve süreçler fazla enerji tüketimine neden olmaktadır. Ancak hiçbir firma yöneticisi enerji verimliliği konusunda bir sorun yaşadıklarını düşünmemektedir. İşgücü yapısı başlığında belirttiğimiz gibi firmaların hiçbirinde enerji verimliliği konusunda çalışmalar yapabilecek teknik eleman bulunmamaktadır.

Altyapı Sorunları Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	19	70,4
Kararsızım	3	11,1
Katılıyorum	3	11,1
Kesinlikle katılıyorum	2	7,4
Toplam	27	100,0

Tablo 32: Altyapı sorunu anket sorusu sonuçları

Organize Sanayi Bölgelerinde yaşanan altyapı sorunlarını, elektrik, su, atık su, doğalgaz, ulaşım, telekomünikasyon ve güvenlik gibi ana başlıklarda sıralayabiliriz. Elektrik sorunları içerisinde firmalar kesinti, dalgalanma veya yetersiz altyapı nedeniyle yaşanan sorunlar yaşayabilmektedir. Su konusunda suyun temin edilme sürecinde yaşanan sorunlar, su kalitesi ve atık su yönetim süreçlerinde belli başlı sorunlar yaşanabilmektedir. Telekomünikasyon konusunda altyapı yetersizliği, internet hızındaki düşüklükler, bağlantı sorunları ve bu hizmetin maliyetleri işletmenin iletişim kalitesi üzerinde etkilidir. Telekomünikasyon teknolojilerinin güncel olmaması da rekabet avantajını olumsuz etkileyebilir. Günümüzde internet ortamında saklanan ve aktarılan verilerin korunmasına yönelik siber güvenlik açıklarına karşı küçük ve orta ölçekteki firmalar bu konuda danışmanlık almamaları durumunda siber saldırılara karşı savunmasız durumda olabilmektedir. OSB'deki firma yöneticilerinin büyük bir bölümü altyapıda herhangi bir sorun olmadığı görüşünde ancak bunda altyapı sorunlarını yalnızca elektrik, su, internet ve kanalizasyon sisteminin var olup olmaması durumu olarak algılanması etkili olmaktadır ancak altyapı sorunu bunlardan çok daha fazlasını kapsamaktadır. Nitekim OSB'nin altyapı ihaleleri 2011 yılı itibarıyla yapılarak yapılan

çalışmaların ardından 2014 yılı itibariyle yol, su, elektrik ve kanalizasyon sistemi de dâhil olmak üzere altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Beş firma yetkilisi ise altyapı koşulları ile ilgili sıkıntı yaşadıkları konusunda fikir beyan etmiştir. Yine bu yönde görüş belirten yöneticiler de sorun olarak belirttikleri temel nokta yaşanan elektrik kesintileri ve yağış sonrası akışa geçen suyun iyi drene edilmemesi durumları etkili olmuştur. OSB içerisindeki bazı sokaklarda mazgal sayısının yetersiz olması nedeniyle yağış sonrası yağmur sularının yüzeysel akışa geçtiği ve su birikintilerinin oluştuğu alanlar bulunmaktadır.

Fotoğraf 13: Yağış sonrası OSB sokaklarında oluşan su birikintileri

OSB içerisinde birçok alanda çöp konteynerleri ve ambalaj atık toplama alanları bulunmaktadır. Bazı alanlarda yangın muslukları yer almaktadır ancak OSB'deki herhangi bir tesiste çıkabilecek yangın durumuna karşı yeterli sayıda olup olmama durumu yangın ekiplerince araştırılarak önlem alınması gereken bir konudur. E-80 karayolu bağlantısıyla temelde OSB'ye iki giriş alanı bulunmaktadır. Bu alanlardan birinde güvenlik kulübesi bulunmasına karşın herhangi bir güvenlik personeli bulunmamaktadır.

Fotoğraf 14: E-80 samsun yönü giriş kapısı güvenlik kulübesi

Bürokratik Sorunlar Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	12	44,4
Katılmıyorum	2	7,4
Kararsızım	5	18,5
Katılıyorum	4	14,8
Kesinlikle katılıyorum	4	14,8
Toplam	27	100,0

Tablo 33: Bürokratik sorunlar anket sorusu sonuçları

Organize Sanayi Bölgelerinde yaşanabilecek bürokratik problemler firmaların yapacağı bürokratik işlem adımlarında aksamalara ve firmanın büyüme potansiyelinde azalma yaşaması gibi durumlara neden olabilir. Yeni proje çalışmalarında gerekli bürokratik adımların işleminde yaşanan sıkıntılar, işlemlerin yavaş gerçekleşmesi, kurumlar arası iletişim eksikliğinden kaynaklı gecikmeler ve prosedürlerin fazlalığı gibi durumlar firmaların yaşadığı

belli başlı sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Firma yöneticileri tarafından yanıtlanan ve 2,48 ortalamaya sahip bürokratik sorunlar yaşıyoruz sorusuna firma yöneticilerinin yaklaşık olarak yarısı olumsuz yanıt vermiştir. Beş firma yöneticisi kararsızım seçeneğini işaretlerken sekiz firma bu konuda sorun olduğunu dile getirmiştir. Bu firma yöneticileri ise genellikle prosedürlerin fazlalığı ve bürokratik işlemlerin yavaş olmasından kaynaklı sorun yaşadıklarını söylemişlerdir. OSB yöneticileri ile bürokrasi arasındaki işbirliği ile çözüme kavuşturulabilecek bir durumdur. OSB’lerde uygulanan vergi ve finansal düzenlemelere yönelik firmalardan herhangi bir olumsuz dönüt alınmamıştır.

Kredi ve Sermaye Sorunu Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	13	48,1
Katılmıyorum	2	7,4
Kararsızım	2	7,4
Katılıyorum	8	29,6
Kesinlikle katılıyorum	2	7,4
Toplam	27	100,0

Tablo 34: Kredi ve sermaye sorunu anket sorusu sonuçları

Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette olan firmaların %37’lik bir kısmı kredi ve sermaye problemi yaşadıkları yönünde beyanda bulunmuşlardır. İşletmeler ihtiyaçları ve finansal durumlarına bağlı olarak kredi ihtiyacı duymaktadır. İşletmeler üretim kapasitesini arttırmak, yeni projeler, arge projeleri, yeni pazarlara açılma veya geçici süreli nakit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kredi kullanımına ihtiyaç duyar. Bazı firmalar ise mevcut var olan borçlarını daha uygun faiz oranları ve daha uzun süreçlere yayarak yapılandırmak amacıyla kredi kullanmaktadır. Son yıllarda kredi oranlarındaki artış nedeniyle borçlanma maliyetlerinin artması küçük ve orta ölçekteki işletmelerin kredi kullanmalarını zorlaştırmıştır. Firma yöneticilerinin bu soruda en çok değindikleri nokta yüksek faiz oranları olmuştur. Bankaların yine bu dönemde kredi limitlerinde sınırlamalara gitmesi işletmelerin kredi almasını zorlaştırmıştır. Ayrıca kredi sağlayıcısı olarak bankaların bazı sektörlerdeki risk seviyesini daha yüksek görmesi kredi verme işleminde daha detaylı araştırma ve daha temkinli yaklaşımlarına neden olmaktadır. Bazı firmaların yöneticileri hem üretim kapasitesini arttırmak hem de daha güncel üretim araçları kullanmak amacıyla üretim sürecinde kullandıkları ve mevcut olan üretim araçlarını yenilemek amacıyla kredi kullanmak istediklerini dile getirdiler ancak kredi koşulları nedeniyle bu yönde girişimde bulunamadıklarını söylediler.

Nitelikli İşçi Temin Etmekte Sorun Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	1	3,7
Kararsızım	3	11,1
Katılıyorum	5	18,5
Kesinlikle katılıyorum	18	66,7
Toplam	27	100,0

Tablo 35: İşçi temin sorunu anket sorusu sonuçları

Organize Sanayi Bölgesi ve firmaların mevcut sorunlarını tespit etmeye yönelik olarak yönelttiğimiz sorular içerisinde 4,14 ile en yüksek ortalamaya sahip soru, nitelikli işçi temin etmekte sorun yaşıyoruz sorusu oldu. Firma yöneticilerinin %85,2 gibi yüksek bir kısmı nitelikli işçi bulmakta problem yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Firma yöneticileri ile yapılan görüşme esnasında OSB'nin sorunları başlığında yöneticilerin en çok yakındığı konu işçi başlığı oldu. Bu bölümdeki soru nitelikli işçi kavramı olsa da sorun yaşadığını belirten yöneticilerin tamamı nitelikli işçi bulamamanın haricinde kalifiye olmayan eleman dahi bulmakta zorlandıklarını çokça dile getirdiler.

Bölgede bulunan işçinin yeterli düzeyde bilgi ve beceriye sahip olabilmesi için hem deneyim hem de belirli düzeyde temel uzmanlık eğitimi alması gerekmektedir. Sanayi bölgelerinde kalifiye eleman ihtiyacının karşılanması durumu ise iş dünyası ile eğitim sektörünün işbirliği ile aşılabilecek bir durumdur.

Pazar Sorunu Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	18	66,7
Katılmıyorum	4	14,8
Kararsızım	3	11,1
Katılıyorum	1	3,7
Kesinlikle katılıyorum	1	3,7
Toplam	27	100,0

Tablo 36: Pazar sorunu anket sorusu sonuçları

Firmaların ürettikleri ürünün satışı sırasında yaşadıkları temel bazı sorunları içeren ve ürün satışında ortaya çıkan problemler olan pazar sorunu sorusuna OSB'deki firmaların %80'den fazlası bu yönde bir problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Firmaların %88,9'luk kısmı Türkiye'nin farklı bölgelerini pazar olarak kullanırken yine firmaların %70,4'lük kısmı ihracat yaparak uluslararası pazarda kendine yer bulmaktadır. İhracat yapmayan sekiz firma bulunmaktadır ancak bu firmalardan yalnızca iki tanesi pazar sorunu yaşadıklarını belirtmiştir. Diğer firmalardan biri tamamen iç pazara yönelik üretim yaptıklarını ve ihracat yapmayı düşünmediklerini ve bununla birlikte pazar problemi de yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda sorun yaşayan firmalar ise pazarlardaki rekabetçi ortamın ve bu duruma paralel olarak ürün fiyatlarını düşürmeyle yaşanan düşük kâr marjı etkili olmaktadır.

Rekabet Fazlalığından Kaynaklı Sorun Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	10	37,0
Katılmıyorum	3	11,1
Kararsızım	5	18,5
Katılıyorum	6	22,2
Kesinlikle katılıyorum	3	11,1
Toplam	27	100,0

Tablo 37: Rekabet fazlalığı sorunları anket sorusu sonuçları

Rekabet fazlalığından kaynaklı olarak yaşanan sorunlar anket sorusunda OSB'deki firmaların %33,3'lük bir kısmı sorun yaşadığını belirtmiştir. Uluslararası ticaretin artışı firmaların birçok pazarda kendine yer bulmasını sağlamaktadır. Firmalar açısından yeni pazar alanlarına erişim olanağı sağlayan küreselleşme aynı zamanda rekabet fazlalığı ve buna bağlı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. OSB'deki bazı firmaların yöneticileri küresel pazarda baskın bir durumda olan ve düşük maliyetler sayesinde düşük fiyat ile pazarda bulunan Çin ile rekabette büyük sorunlar yaşadıklarını dile getirdiler.

OSB'deki firmaların çok büyük bir bölümü özel üretim yapıyor olsa da aynı üretim alanında faaliyet gösteren çok sayıda firmanın varlığı pazar alanında rekabet yoğunluğuna neden olmaktadır. Bu rekabet yoğunluğu da beraberinde firmalar için bazı zorluklar doğurmaktadır. Aynı sektörde çok sayıda firmanın bulunması, firmaları yenilikçi çalışmalara yönelik adım atmaya zorlamaktadır. Ar-ge çalışmalarına yönelik yeterli bütçe ayrılmaması ve özen gösterilmemesi firmanın pazardaki rekabet avantajını kaybetme riskini ortaya çıkarmaktadır. Pazarın taleplerine yönelik olarak ürünlerinde yeniliklere giderek diğer firmalar arasında farklılık göstermesi ve ön plana çıkması gerekmektedir.

Talep İstikrarsızlığı Nedeniyle Sorunlar Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	3	11,1
Katılmıyorum	5	18,5
Kararsızım	7	25,9
Katılıyorum	8	29,6
Kesinlikle katılıyorum	4	14,8
Toplam	27	100,0

Tablo 38: Talep istikrarsızlığı sorunları anket sorusu sonuçları

Pazar koşullarına bağlı olarak ürünlere yönelik müşterilerin taleplerinde değişkenlikler olabilmektedir. Müşteri taleplerindeki bu dalgalanmaların birçok farklı sebebi olabilmektedir. Son yıllarda artan enflasyona bağlı değişen tüketici alışkanlıkları, zaman içerisinde popülerliği artan ürünlere yönelme durumları ve firmaların bu değişime hemen ayak uyduramaması veya firmanın faaliyet alanına yeni aktörlerin dâhil olması gibi durumlar bu sebeplerden bazılarıdır. Talepteki dalgalanma firmanın birtakım sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır.

Tosya OSB'deki firmaların yalnızca %29,6'lık bir kısmı talep istikrarsızlığı nedeniyle sorun yaşamadıklarını beyan etmişlerdir. Firmaların %44,4'lük kısmı bu konuda sorun yaşadıklarını belirtirken %25,9'luk kısmı ise bu sorunu zaman zaman yaşadıklarını belirttiler. Yaşanan talep istikrarsızlığına bağlı olarak firmalar üretim problemlerinin yanı sıra işçi problemleri de yaşamaktadır. Talebin azaldığı dönemlerde istihdam edilen işgücünün fazla gelmesi talep artan dönemde ise az gelmesine ve bu süreçte işgücünün planlanması ve yönetimini zorlaştırmaktadır. Talep düşüş dönemlerinde firmaların yaşadığı en önemli sorunlardan biri ise gelir azalışıdır. Gelir azalışlarına bağlı olarak firmalar ödemelerinde gecikmeler ve nakit akışında olumsuzluklar yaşayabilir, bunun yanı sıra işçi çıkarma ve farklı maliyetlerin azaltılmasına yönelik tedbirler almak zorunda kalabilir.

OSB'deki firmaların %92,6 gibi büyük bir kısmının sipariş üzerine üretim yöntemi kullanması talep dalgalanması sırasında üretimin planlanması aşamasında yaşanan sorunlardan daha az etkilenmesini sağlayabilmektedir. Yine bu yöntemle bağlı olarak firmalar minimum stokla çalışabilmektedir bu da talep dalgalanması dönemlerinde stok yönetiminde yaşanacak zorluklardan daha az etkilenmesi anlamına gelmektedir.

Tam Kapasite Çalışma Sorunu Yaşıyoruz	Sayı	Oran (%)
Kesinlikle katılmıyorum	6	22,2
Katılmıyorum	1	3,7
Kararsızım	5	18,5
Katılıyorum	14	51,9
Kesinlikle katılıyorum	1	3,7
Toplam	27	100,0

Tablo 39: Tam kapasite çalışma sorunu anket sorusu sonuçları

OSB'deki firmaların yarıdan fazlasının yaşadığı sorun olan tam kapasite çalışma problemi sorusu 3,11 ortalama ile Tosya OSB'deki firmaların temel sorunları arasında yer aldığı görülmektedir. Firmaların tam kapasite çalışmasında ortaya çıkan sorunlarda birden fazla etmen etkilidir. Bunlardan ilki bir önceki anket sorusunda da değindiğimiz talep istikrarsızlığıdır. Talepteki dalgalanmalar nedeniyle firmalar üretim planlaması aşamasında zorlanmaktadır. Sipariş üzerine üretim yapan bu firmalar, talebin düştüğü dönemlerde üretim kapasitesini düşürmek zorunda kalmaktadır. İkinci ve en büyük problem ise üretimdeki verimlilik sorunlarından kaynaklanmaktadır. Bu sorunun içerisinde düşük düzeyde de olsa makine arızaları ve hammadde problemi yer almaktadır. Enflasyon döneminde hammadde fiyatlarındaki artışlar veya hammaddenin tedarik sürecinde yaşanabilecek problemler de bu sorun içerisinde ele alınabilir. Bu başlık altında firma yöneticilerinin birçoğunun tam kapasite çalışma sorununa yönelik gösterdiği bir numaralı sebep işgücündeki eksiklik oldu. Farklı sebeplerden kaynaklı yaşanan küçülme dönemleri sonrası işçinin işten çıkarılması ve ardından üretimin artış dönemlerinde yeni işçi bulunamaması problemin nedenleri arasında gösterilmektedir. OSB'deki firmalarda hem kalifiye eleman hem de niteliksiz işçi temini tam kapasite çalışma probleminin en bariz sorunudur. OSB'nin temel sorunları başlığı altında incelediğimiz sorunlar içerisinde en bariz sorun olan işçi problemi burada da sebep olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4. Bölgedeki Sanayi Sektöründe Üniversitenin Rolü

Organize Sanayi Bölgesinde yer alan firmalar ve çevredeki diğer sanayi kuruluşlarının üretim, lojistik ve dağıtım süreçleri gibi birçok süreçte farklı sorunları bulunmaktadır. Tosya OSB'deki firmaların ise yaşadığı temel sorunlar arasında kalifiye eleman eksikliği, teknoloji eksikliği, ar-ge yetersizliği, tam kapasite çalışma sorunu, rekabet sorunu ve uluslararası pazara açılmada yaşanan eksiklikleri gibi sorunlar bulunmaktadır. Sanayi tesislerinin bulunduğu

bölgelerdeki kalifiye eleman eksikliğinin ve bölgedeki ara eleman ihtiyacının karşılanması veya diğer sorunların çözümlerine yönelik alınabilecek önlem ve geliştirmelerde özellikle iş dünyası ile bölgedeki eğitim kurumlarının işbirliği kritik bir önem arz etmektedir. İş dünyası ve eğitim sektörünün işbirliğine yönelik olarak ülkemizde hem ulusal düzeyde hem de yerel düzeyde çalışmalar bulunmaktadır. İl ve bölge düzeyinde Kastamonu Üniversitesi bünyesinde bölgedeki firmaların ihtiyaçlarına yönelik birçok çalışma yapılmaktadır.

Dönemin Kalkınma Bakanlığı tarafından Bölgesel Kalkınma Odaklı İhtisaslaşma Programı dâhilinde 2015 yılında yerel ve bölgesel düzeydeki kalkınmada üniversitelerin rolüne yönelik birkaç toplantı düzenlendi. Yapılan bu toplantılar ile üniversitenin bölgesel kalkınmadaki bilgi akışı ve gelişim üzerindeki rolüne yönelik çalışmalar ön plana çıktı. Bu sürecin ardından Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması çalışmasında 2018 yılında ikinci çağrı sürecinde başvuruda bulunan 38 üniversite arasından seçilen beş üniversiteden biri Kastamonu Üniversitesi Ormancılık ve Tabiat Turizmi olmuştur. 2019 yılında kurulan Ormancılık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörlüğü, bölgesel kalkınma için etkili olabilecek faktörlerin öne çıkmasına yönelik çalışmalar ve paydaşlarla işbirliği konularında adımlar atmaktadır. Bölgedeki tıbbi aromatik bitkiler, tarım ürünleri ve ormancılık faaliyetlerinin ön plana çıkmasına yönelik farklı çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca doğa yürüyüş rotaların belirlenmesi ve oluşturulması, bölgedeki kanyonların tanıtımı, istiklal yolu ile tarihi turizm ve inanç turizmi ile bölgedeki turizm potansiyelinin artırılmasına yönelik adımlar da koordinatörlüğün çalışmaları arasında yer almaktadır.

Ormancılık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörlüğü, farklı dönemlerde yerel kalkınma stratejilerine yönelik yeni ortak projelerin geliştirilmesi ve bunların teşvikinde yerel ortakların rolü üzerine bölgedeki sivil toplum örgütleriyle toplantılar düzenlemektedir. Bölgedeki kalifiye eleman eksikliğinin giderilmesine yönelik adımlar bu toplantıların ana başlıkları arasında yer almaktadır. Koordinatörlük bünyesinde birçok farklı konuda TÜBİTAK projeleri geliştirilmiş ve yarışmalara katılım sağlanmasının yanı sıra proje geliştirmeye yönelik temel eğitimler de verilmektedir. Bölge kalkınmasında ön plana çıkarılan başlıklara yönelik olarak da toplantı, panel ve konferanslar düzenlenmektedir. Farklı üniversitelerin orman fakülteleri ile yapılan toplantılar ile bilgi alışverişleri yapılarak fakülteler arasında işbirliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Üniversite bünyesinde yer alan ve öğrenim dönemi içerisinde kişinin uzmanlık alanında gelişimine katkı sunan çok sayıda eğitim, Ormancılık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörlüğü, Ahşap Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Tosya Meslek Yüksek Okulunun katkılarıyla gerçekleştirilmektedir. Bu eğitimler

arasında CNC yüzey işleme eğitimi, mobilya optimizasyon eğitimi ile mobilya temel tasarımı ve tasarım programları yer almaktadır.

Kastamonu Üniversitesi içerisinde yer alan Teknoloji Transfer Ofisi bünyesinde birçok birim barındırmaktadır. Üniversite-Sanayi İşbirliği Merkezi bölgedeki istihdam ve ar-ge adına en önemli birimlerden biridir. Bu birim, sanayi ile üniversite arasındaki iletişimin artırılması, ar-ge ve inovasyona yönelik çalışmaların yapılması, firmaların ihtiyaçlarının analizi ve firmalara yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilebilmesi gibi birçok faktörde kritik rol oynayabilecek bir potansiyele sahiptir. Eğitim ve Bilgi Ofisi ise proje, patent, girişimcilik ve tanıtım faaliyetleri gibi birçok konuda toplantı, bilgilendirme ve eğitim vermektedir. Bu birimlerin yanı sıra Proje Destek Ofisi, Patent Destek Ofisi, İnovatif Teknolojiler Ofisi, Pazarlama Stratejileri Ofisi ve Sosyal Sorumluluk Projeler Ofisini de bünyesinde barındırmaktadır.

Kastamonu Üniversitesi Teknoloji Transfer Merkezi ile Üniversite Sanayi İşbirliği Merkezlerinin önderliğinde oluşturulmuş olan Ortak Strateji Platformu bünyesinde çok sayıda kurum ve kuruluşu barındırmaktadır. Ortak Strateji Platformu içerisinde yer alan paydaşlar farklı dönemlerde sanayi üniversite işbirliğini arttırabilmek amacıyla sanayi firmalarıyla görüşmelerde bulunmaktadır. Yapılan görüşmelerdeki temel amaç firmaların sahadaki ihtiyaçlarını belirleyerek bunlara yönelik projeler geliştirmek ve firmalar ile bilgi alışverişinde bulunarak işbirliğini güçlendirmektir. Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşması çalışması kapsamında Ahşap Araştırma ve İnovasyon Merkezinde yürütülen önemli projelerden biri de Mobilya Üretim ve Eğitim Tesisi Projesidir. Projede geçen temel amaçlar, mobilya tasarımı, hediyeelik ve dekoratif ürünlerin üretilmesi, kamu kurum ve kuruluşlarında ihtiyaç duyulan mobilyaları daha ekonomik olarak üretmektir. Bu amaçların yanı sıra bu proje ile birlikte önemli kazanımlardan biri de ahşap ürünlere yönelik üniversite bünyesindeki bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin teorik bilgilerini uygulayabilecekleri bir çalışma sahasına sahip olmaları ve alanlarında tecrübe kazanmaları olacaktır. Bu merkezde sektördeki çalışanlara yönelik olarak eğitimler verilecek olması da firmalardaki istihdam edilen elemanların mevcut bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine böylece iş verimliliğinin artmasında katkıda bulunacaktır.

Tosya Meslek Yüksek Okulu bünyesinde aktif durumda altı farklı ön lisans programı bulunmaktadır. Bunlar, biyomedikal cihaz teknolojisi, elektrik, evde hasta bakımı, iş sağlığı ve güvenliği, muhasebe ve vergi uygulamaları, tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik bölümleridir. Bu programlar içerisinde muhasebe ve vergi uygulamaları programı dışında diğer programlarının tamamının ikinci öğretimi de bulunmaktadır. Bölgedeki sanayi sektöründe baskın olan orman ürünleri üretim koluna yönelik aktif bir öğretim programı

bulunmamaktadır. Buna yönelik olarak açılmış olan mobilya ve dekorasyon bölümü ilk olarak 2011-2012 eğitim döneminde Taşköprü Meslek Yüksek Okulu bünyesinde açılmış ancak sonrasında bu bölümün Tosya Meslek Yüksek Okulunda bulunmasının daha uygun olacağı kararlaştırılmış. Ardından mobilya ve dekorasyon programı Tosya MYO bünyesine alınmıştır. Açılan bu program dâhilinde eğitim alan öğrenciler mezun olduklarında hem özel kuruluşlarda hem de kamu kurum ve kuruluşlarında teknik eleman olarak istihdam imkânı bulabilmektedirler. Kişinin eğitim dönemi içerisinde aldığı eğitimden yararlanma seviyesi ve kabiliyetine bağlı olarak CNC operatörlüğü, üretim planlama sorumlusu, kalite elemanı veya tasarım ve ürün geliştirme elemanı gibi farklı pozisyonlarda iş yapma becerisine sahip kalifiye bir eleman olarak yetiştirilmesi planlanmaktadır ancak bölüme beklenen talep olmamıştır. 2013 yılında yirmi kişilik kontenjana sahip olan bölüme 2016-2017 ve 2018 yıllarında öğrenci kaydı olmamıştır. En son olarak 2019 yılında 8 öğrenci kayıt olmuş ve bölüme kayıt olan son öğrenciler olmuştur. Bölüme talebin bulunmaması nedeniyle bölüm kapatılmıştır. Hem ilçedeki hem de çevre bölgelerde orman ve orman ürünleri imalatı yapan firmaların çok olması ve iş imkânının bulunmasına karşın bölgedeki öğrencilerden mobilya ve dekorasyon programı ilgi görmemiştir. Öğrencilerin bölümü tercih etmeme nedenleri farklı bir çalışmanın konusu olarak ele alınabilir.

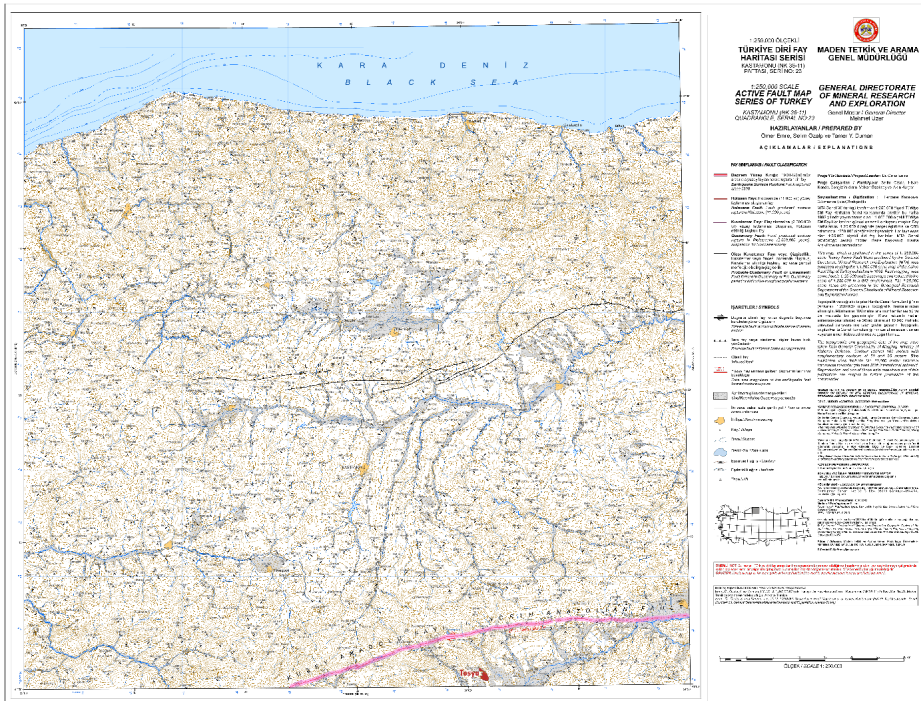
3.5. Afet Yönetimi

Ülkenin büyük bir kısmını veya bir bölgesini etkileyen afetler türüne ve etki gücüne göre yerleşim alanlarını ve gündelik hayatı etkilemektedir. Etkilenen bölgedeki sanayi kuruluşları ve ticari faaliyetler de bu durumdan payını almaktadır. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğünde, afet kelimesi toplumun bir kısmı ve tamamını etkileyen, normal hayatı sekteye uğratan olay olarak tanımlanmaktadır. Yaşanan bu olay can ve mal kaybına neden olmaktadır. Bu nedenle afet terimi olayın kendisi değil ortaya çıkardığı sonuçlar olarak tanımlanmaktadır. Afetler taşıdıkları niteliklere bağlı olarak farklı süreçlerde oluşabilmektedir. Afetlerin bir kısmı aniden gelişip etki gösterirken bir kısmı yavaş gelişmektedir. Oluşum süreçleri, etki güçleri, meydana geldikleri alan ve alınan önlemlere bağlı olarak afetin sonuçları farklılık gösterebilmektedir.

Afetler, doğal afetler ve insan kaynaklı ya da suni afetler olarak temelde iki başlıkta kategorize edilmektedir. Bunlarda ilki olan doğal afetler içerisinde oluşum bakımından jeolojik, jeomorfolojik, hidrolojik, meteorolojik ve biyolojik afetler yer almaktadır. Bunlardan bazıları ise; deprem, tsunami, heyelan, kaya düşmesi, sel, hortum, salgın hastalıklar ve böcek istilalarıdır. Küresel iklim değişikliğinin de etkisiyle beraber özellikle son yıllarda meteorolojik kökenli afetlerde büyük bir artış meydana geldiği ve afetlerin büyük bir kısmını bu türdeki afetlerin oluşturduğu görülmektedir. İnsan kaynaklı olarak meydana

gelen suni afetler ise, yangın, maden ve barajlardaki yapısal çökmeler ile endüstriyel, nükleer ve kimyasal kazalardır (İstanbul Sanayi Odası, 2008, s. 9-10).

Kastamonu şehri özellikle deprem afeti başta olmak üzere heyelan, kaya düşmesi, sel ve taşkın gibi birçok afet açısından yüksek riskli bir bölgede yer almaktadır. Bölgenin jeolojik ve klimatolojik özellikleri bu afetlerin oluşumunda etkilidir. Ülkemizdeki en önemli fay hatlarından biri olan Kuzey Anadolu Fay Hattı Kastamonu şehrinin güney kesiminden, Tosya ilçesinin ise yaklaşık 9 km kuzeyinden geçmektedir.

Harita 9: Kastamonu ili diri fay haritası

Kaynak: Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü

Kastamonu şehri çevresinden geçmişten günümüze çok sayıda farklı büyüklüklerde depremler yaşanmıştır. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü deprem sorgulama sisteminde Tosya ilçe koordinatlarını merkeze alan ve sadece 50 km çapa sahip alanda yaklaşık yüz yıllık süreç içerisinde toplam 85 tane deprem olarak nitelendirilen sismik hareket meydana gelmiştir. Gerçekleşen bu depremlerin 43 tanesi 4,0 ve üzeri büyüklüğe sahipken 14 tanesi 5 üzeri büyüklüğe sahiptir. 1942 yılında 7 büyüklüğünde Erbaa-Niksar depremi, 1943 yılında 7,2 büyüklüğünde Tosya-Ladik depremi, 1944 yılında 7,2 büyüklüğünde Gerede depremi, 1951 yılında Kurşunlu depremleri bölgede hasara neden olan önemli depremlerdir. Özellikle

1943 yılında gerçekleşen Tosya-Ladik depremi Tosya ilçesinden büyük maddi zarara ve can kayıplarına neden olmuştur.

Tosya ilçesinin yaklaşık 9 km kuzeyinden Kuzey Anadolu Fay Hattının geçiyor olması nedeniyle ilçedeki her kurum ve kuruluş deprem konusunda gerekli tüm tedbirleri alması ve sahada bu konuda her bir vatandaşı bilinçlendirmesi gereklidir. Bölgede depremelliğin yüksek olması nedeniyle Tosya Belediyesi imar bölümüyle bölgedeki yapılar hakkında genel bilgi almak amacıyla görüşmeler yapıldı. İlçede 1966 – 2000 yılları arasında 2406 yapı, 2001-2010 yılları arasında 909 yapı, 2011 yılı ve sonrasında ise 1155 inşa edilmiş yapı ile toplam 4,470 yapı stoku bulunmaktadır. 2009 yılında konvansiyonel betondan hazır betona geçiş kararı alınmış ancak bu karar 2011 yılı itibariyle tam olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönem itibariyle yapılan imarlarda hazır beton kullanılırken yapılar deprem yönetmeliğine uygun bir şekilde inşa edilmiştir. Belediye planlarında şehrin gelişim yönü içerisinde ilçenin güney kesiminde yer alan Bahçelievler Mahallesi ve doğu kesiminde yer alan Yunus Emre Mahallesi yer almaktadır ancak bu mahallelerin bulunduğu bölgeler alüvyon dolgulu alanlar ve eski tarım arazilerinin bulunduğu sahalardır. Belediye bu alanlardaki yeni imar alanlarını daha kısıtlı hale getirmeyi ve asıl önceliği şehrin kuzey kesimine vermeyi düşünmektedir.

Belediyedeki uzman personellerin yapmış olduğu çalışmalar ve toplantılar sonucunda yapıların sert zeminde yoğunlaşması kararı alınmıştır. Buna yönelik olarak sert zemine sahip alanlar içerisinde şehrin kuzey kesiminde yer alan İbni Selim, Hocaimat, İlyas Bey, Çatma, Dere, Hacı Kemal ve Fevzi Paşa Mahalleleri gibi yerleşme alanları bulunmaktadır. Planlanan bu durumlar sonucunda eski yerleşmelerin bulunduğu alanlar kentsel dönüşüme sokulup deprem yönetmeliğine uygun olarak yeniden inşa edilmesi düşünülmektedir. Bu dönüşüm esnasından hem yapı sağlamlığı sağlanarak olası bir depreme yönelik önlem almanın yanı sıra bölgedeki çarpık kentleşmeyi ortadan kaldırmak, bölgenin yeşil alanını arttırmak, altyapı sistemlerini yenilemek ve daha geniş yol yapımları da temel amaçlar arasında yer almaktadır. Tosya Organize Sanayi Bölgesinin bulunduğu konum tarafında olan Yavuz Selim Mahallesi'nin bulunduğu bölgede ise yakında dönemde herhangi bir genişleme planı bulunmamaktadır.

Ülkemizde 1950 ile 2019 yılları arasında gerçekleşen heyelan ve kaya düşmesi olaylarının en çok yaşandığı iller arasında Kastamonu şehri 768 olay ile 6. Sırada yer almaktadır. Bölgenin jeolojik ve yer şekilleri özellikleri heyelan ve kaya düşmesi üzerinde etkilidir. Özellikle heyelan olayları sonucunda birçok alanda karayollarında kayma ve çökmeler meydana gelirken tarım arazileri, konutlar veya bölgedeki altyapı sistemleri farklı dönemlerde yaşanan heyelan afetleri sonucunda zarar görmüştür. Ülkemizde oluşan heyelanlardaki ana

tetikleyici temel iki unsur göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki yağış koşulları diğeri ise depremdir. Kuzey Anadolu Fayının şehrin güney kesiminden geçmesi nedeniyle bu bölgede oluşan heyelanlarda ana tetikleyici unsurun deprem olma ihtimal daha da yüksek görünmektedir. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünün yaptığı çalışmada hasar meydana getiren kaya düşmesi olaylarının daha çok Kuzey Anadolu Fayı çevresinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Kastamonu şehrindeki birçok yerleşme Karadeniz şehirlerindeki yerleşmelere benzer olarak akarsuların taşkın alanlarında konumlanmıştır. Taşkın alanlarına yapılan yapılar, yerleşim alanlarındaki yağmur suyu drenaj sistemindeki zayıflıklar ve bölgenin iklim özelliklerine bağlı olarak bölgede çokça sel ve taşkın afetleri gözlemlenmektedir. 1964 ve 1968 yıllarında Devrez çayı, 1972 yılında Kurudere Tosya ilçesinde taşkınlara neden olmuştur. 1950 – 2019 yılları arasında gerçekleşen 79 su baskını olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylar neticesinde kimi zaman maddi hasar meydana gelirken ne yazık ki kimi zaman da can kayıpları yaşanmıştır.

Kastamonu Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından hazırlanan il afet risk azaltma planı çerçevesinde ilin mevcut durumu analiz edilerek güçlü ve zayıf yönleri tespit edilmiştir. Bu çalışma ile ildeki zayıf yönlerin güçlendirilmesi ve oluşabilecek tehditlere yönelik önlem alma yolunda bir plan ortaya çıkarılmıştır. İl ve çevresinde etkili en temel afetler olan deprem, heyelan, kaya düşmesi, yangın ve su baskınları ayrı başlıklar halinde ildeki zayıf yönler, güçlü yönler, tehditler ve fırsatlar alt başlıklarıyla irdelenmiştir. Belirlenen zayıf yönler içerisinde ise deprem başlığı altında Tosya ilçesinde inşaat için uygun zemine sahip sahaların az olması yer almıştır. Yine aynı afet başlığı içerisinde Tosya ilçesindeki bazı köylerin Kuzey Anadolu Fayı üzerinde veya çok yakınında konumlanmış olması yer almaktadır.

Yapılan çalışmalarda temel hedef bölgedeki afet koşullarını belirleyip bunlara yönelik bir plan oluşturmaktır. Afet yönetimi, bölgede gerçekleşebilecek acil durum veya afet gibi olumsuz ve tehlike yaratan durumlara karşı planlama, hazırlık, bilinçlendirme, müdahale, iyileştirme ve değerlendirme gibi aşamaları içeren bütüncül bir yaklaşımdır (İstanbul Sanayi Odası, 2008, s. 20).

Gündelik yaşamımızı büyük oranda etkileyen acil durumlar ve yaşanan afetlere yönelik planlama ve müdahale ile ortaya çıkabilecek olumsuzlukları en aza indirgemeliyiz. Tosya ilçesindeki üretim alanları içerisinde çok önemli bir yere sahip olan Tosya OSB'nin ise afet yönetim sistemi, afet planlaması veya bu durumlara yönelik herhangi bir çalışması bulunmamaktadır. Deprem riskinin bunca yüksek olduğu bir sahada yer alan OSB'de sürecin yönetimine yönelik bir çalışmanın bulunmaması çok büyük bir eksiklik. OSB genel müdürlüğü hiç zaman kaybetmeden gerekli kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisine girerek afet yönetim planını oluşturması gerekmektedir. Afet yönetimi süreci

içerisinde en önemli aşamalardan biri hazırlık sürecidir. Bu süreç içerisinde bölgenin analizleri yapılarak risk değerlendirmesi ve bu risklere yönelik atılacak adımların planlanması gerekmektedir. Hazırlanacak olan plana yönelik bütçe planlaması ve tahsisin yapılması, yaşanacak afet veya acil durum anında uygulanacak prosedürlerin planlanması gerekmektedir. Planlı bir hazırlık dönemi afet yönetim sürecinin en önemli parçası olabilmektedir çünkü afet anı ve sonrasında yapılacak bütün adımlar ve en temel önlemlere yönelik adımlar bu aşamada atılmaktadır. Yine bu aşama içerisinde bilgilendirme ve afete hazırlık amacıyla halka yönelik eğitim çalışmaları yapılması gerekmektedir. Ülkemizde hem AFAD hem de Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla eğitim ve tatbikat çalışmaları sürdürülmektedir. Tosya OSB ise bünyesinde bulunan firmaların her çalışanına yönelik olarak bu eğitimi yapmalıdır. Süreç içerisinde gerek afet öncesi gerek sırasında gerekse afet sonrası zararı azaltmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Afet anında yapılması gerekenler ve müdahale süreçleri ile afet sonrası yönetimine yönelik bir planlama yapılması gerekmektedir. Afet risk yönetimine yönelik planlamanın olmaması Tosya Organize Sanayi Bölgesi için büyük bir eksikliklerdir.

SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Şehir merkezlerinden taşınarak bir araya toplanan ve planlama açısından öneme sahip olan Organize Sanayi Bölgelerinin bulunduğu bölgeye birçok faktör açısından hem olumlu hem olumsuz etkisi kaçınılmazdır. OSB'nin yaptığı olumlu etkilerin iyi yönlendirilebilmesi ve zayıflıklarına yönelik çalışmalar yapılması ile olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesindeki en önemli etkenlerden biri iyi bir yönetimdir ancak bu konuda Tosya OSB'de eksiklikler olduğu görülmektedir. Tosya OSB'nin bölgeye olumlu etkilerinin yanı sıra etkisiz kaldığı noktalar ve OSB'nin bazı kronik problemleri bulunmaktadır.

Tosya ilçesinde yer alan sanayi içerisinde orman ve orman ürünleri imalatı uzun yıllardır ön plandadır. Özellikle bu imalat kolu içerisinde kapı imalatı ve mobilya baskın durumdadır. Aynı durum OSB bünyesindeki firmaların faaliyet gösterdikleri sektörlerin dağılımı verilerinde de görülmektedir. Bölgedeki sanayi sektörü içerisindeki firmaların baskın imalat alanı ile OSB'deki firmaların faaliyet alanları arasında bir paralellik olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmadaki anket soruları içerisinde ortaya çıkan en baskın sonuçlardan biri de OSB'deki firmaların yer seçiminde etkili olan faktörler başlığı oldu. OSB'deki firmaların kuruluş yeri tercihinde baskın bir etkenin olduğu ortaya çıkmıştır. OSB bünyesindeki firmaların yarısından fazlasının ilk kuruluş yeri ilçenin kuzeybatısında Harsat mahallesinde yer alan Marangozlar Sanayi Sitesidir. Burada küçük bir işletme olarak kurulmuş olan firmaların OSB'ye geçişindeki en baskın faktör işletmenin fiziksel kapasitesinin arttırılarak üretim gücünün yükseltilmesi olmuştur. Bu firmaların OSB'ye geçişi firmalara çok

büyük oranda pozitif etki yapmıştır. Bu olumlu etkileri, firmaların kuruluş yeri ve etkileri başlığında detaylıca inceledik. Bu olumlu etkileri; iş kapasitesinde, depolama alanında, talepte, iş güvenliğinde, istihdamda ve ürün teknolojisinde artış, ortak altyapının varlığı ile üretim süresinde azalma şeklinde kısaca sıralayabiliriz.

OSB’de çalışan işgücü miktarına bakıldığında bölgedeki istihdam üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. İlçedeki hem orman ve orman ürünleri imalat alanında hem de tekstil sektöründe çalışan işgücünün büyük bir kısmını bünyesindeki firmalarda istihdam etmektedir. Kadınların sanayi sektöründe de işgücüne katılımı hem ekonomik kalkınma hem de toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önem taşımaktadır ancak sanayi sektöründe özellikle de kas gücüne ihtiyaç duyulan birçok üretim alanında erkek çalışan oranı baskın durumda olduğu görülmektedir. Bazı üretim alanlarında ise kadın istihdamındaki artış, sanayi sektöründe kadın çalışan sayısı artmasına ve bununla beraber ilçedeki kadın istihdam oranını etkilemiştir. Özellikle OSB’deki tekstil sektörünün varlığı bölgedeki kadın istihdam oranı üzerinde büyük bir rol oynamıştır. İstihdam ve bölgeye sağladığı ekonomik hareketlilik sayesinde sosyal değişim ve kültürel gelişim üzerinde etkiye sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Sanayi tesislerinin yer aldığı bölgelerdeki kalifiye eleman ihtiyacının karşılanması veya diğer sorunların çözümlerine yönelik alınabilecek önlem ve geliştirmelerde iş dünyası ile bölgedeki eğitim kurumlarının işbirliği kritik bir önem arz etmektedir. İl ve bölge düzeyinde Kastamonu Üniversitesi, sanayiciler ile görüşmeler yapıp bölgedeki firmaların ihtiyaçlarına yönelik birçok çalışmada bulunmaktadır. Tosya ilçesinde ve OSB bünyesinde bulunan çok sayıda kapı imalatı ve mobilya imalatı firmalarının istihdam edebileceği elemanlar yetiştirilmesine yönelik olarak açılan mobilya ve dekorasyon bölümü öğrenciler tarafından tercih edilmemesi nedeniyle kapanmıştır. Bölümün açıldığı ilçede bölüme yönelik istihdam imkânı bulunmasına rağmen öğrencilerin bölümü tercih etmeme durumu farklı bir çalışmada ele alınabilecek bir konudur. Bu faktörlerin neler olduğu paydaşlar tarafından yapılacak çalışmalarla tespit edilip bu duruma yönelik işlemler yapılması ve bölgedeki sanayi kollarına, özellikle bölgenin baskın ekonomik faaliyet kolu olan orman ve orman ürünlerine dayalı imalat sanayi ve mobilya üretimi yapan sanayi tesislerinde istihdam edilebilecek eleman yetiştirmeye yönelik adımlar atılması gerekmektedir.

Çok sayıda afetin yaşandığı illerden biri olan Kastamonu şehri özellikle deprem afeti ile son yüz yıl içerisinde çok sayıda bina yıkıma uğramış ve can kayıpları yaşamıştır. Tosya OSB ise ülkemizdeki en tehlikeli fay hatlarından biri olan Kuzey Anadolu Fay Hattı yakınında kurulmuştur. Maalesef bu durum

birçok gerekliliği beraberinde getirmektedir. OSB'nin bulunduğu yakın çevrede yaşanabilecek bir afet veya acil durumu yönelik olarak afet yönetim planının yapılması gerekmektedir ancak ne yazık ki Tosya OSB'nin afet yönetim planı bulunmamaktadır. OSB genel müdürlüğü acilen gerekli kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisine girerek afet yönetim planını oluşturması ve hem firma yöneticilerini hem de çalışanları oluşabilecek bir afete yönelik hazırlıklı durumu getirmesi gerekmektedir.

Çalışma sahasında uygulanan anketin son bölümünde yer alan Tosya OSB'nin mevcut problemleri ve sahadaki görüşmeler ardından OSB'de gözlenen bazı eksiklik ve problemler tespit edilmiştir. Bu bölümde tespit edilen problemler ve problemlere yönelik çözüm önerileri sunulacaktır.

OSB'deki firma yöneticilerinin dile getirdiği en önemli problem işçi eksikliğidir. Bu başlıkta hem işçi hem de nitelikli işçi bulmakta sorun yaşamaktadırlar. Bölgedeki işçi eksikliğinin birçok sebebi bulunmaktadır. OSB yönetimi tarafından bu sorunların tespit edilerek bu problemi en aza indirgeyici çözümlere kavuşmak için hem bölgedeki eğitim kurumları hem de firmalar ile işbirliğine yönelik adımlar atması gerekmektedir. Nitelikli işçi olarak adlandırdığımız çalışan kişiler çalıştıkları alanda deneyimli, eğitilmiş ve bilgili elemanlardır. Bu elemanlar üretim esnasında verimi arttırdığı gibi karşılaşılabilecek sorunlara karşı problem çözme yeteneğine sahip ve gelişime katkı sağlayıcı niteliklere sahiptir. Sahip olduğu nitelik ve sektörlere bağlı olarak bu elemanların çalışma ücretleri farklılık göstermektedir. Firmalar hem ücret bakımından hem de çalışma koşulları ve sosyal haklar bakımından nitelikli elemanlara yönelik tatmin edici teklifler yapmaması da nitelikli işçi bulma sorununa neden olur. Firmalar hem Tosya ilçesinde hem de yakın çevrede yer alan nitelikli işçiyi çekebilmek için ücret, sosyal hak ve çalışma koşullarına yönelik cezbedici teklifler sunması kalifiye eleman temininde önemli ölçüde pozitif katkı sunacaktır.

Tespit edilen ilk eksikliklerden biri firmaların istihdam ettiği kalifiye eleman grubu içerisinde mühendis istihdamı olan firma oranının düşük olmasının yanı sıra firmalarda endüstri mühendisinin yer almamasıdır. Çeşitli yöntem ve teknikler kullanarak firmaların üretim süreçlerini optimize etmek, maliyetleri düşürmek ve verimliliği arttırmak gibi temel hedefleri sağlayan endüstri mühendis oranının bu denli düşük olması firmaların maliyet ve verimliliğe yeterli düzeyde önem vermediğini göstermektedir. Hâlbuki işletmede bulunan endüstri mühendisleri üretim esnasında üretim hatalarını minimize ederek üretim sürecini iyileştirip verimliliği arttırmada büyük rol oynayabilir. Firmanın lojistik, depo ve envanter yönetiminde süreci iyileştirebilir. Enerji verimliliğine yönelik tedbirler alabilir. Firmanın maliyet ve verimlilik konusunda bu denli büyük bir öneme sahip teknik bir elemanın istihdamına yönelik tedbirlerin

firma yönetimleri tarafından alınması gerekmektedir.

Başta dış pazarla ilgili bilgi eksikliği olmak üzere farklı sebeplerden kaynaklı olarak OSB'deki firmaların bir kısmı ihracat yapmamaktadır. Bu bağlamda baskın seçenek olan dış pazarla ilgili bilgi eksikliğine yönelik olarak işletme yöneticilerinin, uluslararası ticaretin teknik detaylarını anlamak, pazarlama stratejilerini etkili bir şekilde uyarlamak ve küresel rekabet ortamında başarılı olmak adına sürekli eğitim ve bilgi güncellemelerine önem vermelidir. Ayrıca uzman danışmanlık hizmetlerinden yararlanması ve özellikle bu konuda yetkin elemanları bünyesinde istihdam etmesi gerekmektedir. Bu yönde yeterli bilgiye sahip olmak, firmanın uluslararası arenada rekabet avantajı kazanmasına ve ihracat sürecini başarıyla yönetmesine olanak tanıyabilir.

Bölgenin çevre düzenlemeleri bakımından sınır alanlarında herhangi bir güvenlik duvarı, çit ve güvenlik kamerası bulunmamaktadır. E-80 karayolu bağlantısıyla temelde OSB'ye iki giriş alanı bulunmaktadır. Bu alanlardan birinde güvenlik kulübesi bulunmasına karşın herhangi bir güvenlik personeli bulunmamaktadır. Bu durum yaşanabilecek hırsızlık, Vandalizm veya farklı tehdit olaylarına karşı güvenlik zafiyeti yaratmaktadır. OSB yönetimi, güvenlik şirketleriyle işbirliği yaparak eksiklikleri tespit edip gerekli güvenlik önlemlerini alacak tedbirler geliştirmelidir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, A. (1980). Devrez Çayı Vadisinin Jeomorfolojisi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Yer Bilimleri Fakültesi Yayını. Trabzon.
- Alacadağlı, E. (2004). Organize Sanayi Bölgelerinde Çevre Yönetim Sistemleri. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ardoğan, L. (1983). Türkiye’de ve Dünya’da Sanayi Bölgeleri ve Uygulamaları. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yayınları, No:311, Ankara: Gelişim Matbaası.
- Avşar, M. & Eryılmaz, B. (2022). Coğrafi İşaretle Ürünlerin Amasya Turizminin Gelişimine Katkısının Değerlendirilmesi. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 6(4), 988-1003.
- BAKKA, (2012). Batı Karadeniz Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri Mevcut Durum Analizi.
- Balaban, O. (2001). Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Politikasına İlişkin Durum Değerlendirmesi. Planlama Dergisi, 1(2), 61–75.
- Bayülken, Y. & Kütükoğlu C. (2012). Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Teknoparklar. TMMOB Oda Raporu, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Ankara.
- Cansız, M. (2010). Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını.
- Çağlar, E. & Kurtsal, Y. (2011). Bölgesel Sanayi Politikası Aracı Olarak Özel Ekonomik Bölgeler: Türkiye’de Organize Sanayi Bölgelerinin Etkileri ve Yetkileri. 5. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu “Sanayi Politikasının Yönetişimi” 27-28 Ocak 2011 Bildiri Kitabı (s. 187-201). Ankara: TEPAV Yayınları.
- Çam, H. & Esengün, K. (2011). Organize Sanayi Bölgeleri ve Uygulanan Teşvik Politikalarının İşletmeler Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: Osmaniye Organize Sanayi Bölgesinde Uygulama. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2011 (2), 55-63
- Çam, O. & Çılgınoğlu, H. (2021). Tosya İlçesinin Turizm Potansiyeli. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 6 (1), 156-175.
- Çetin, M. & Kara, M. (2008). Bir Kalkınma Aracı Olarak “Organize Sanayi Bölgeleri”: Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi Üzerine Bir Araştırma. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0 (31) , 49-68.
- Çevik, O. & Yiğit, A. M. (2009). İşçilerin Sosyal Ve Çalışma Hayatlarına Dair Bir Araştırma: Amasya Organize Sanayi Bölgesi Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (25), 221-236.
- Çezik A. & Eraydın A. (1982). Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri (1961-1981). Yayın No:1839, Ankara: DPT Yayınları.
- Demirdöğen, O. & Bilgili, B. (2010). Organize Sanayi Bölgeleri İçin Yer Seçimi Kararlarını Etkileyen Faktörler: Erzurum Örneği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4 (2).
- Dicle, M., Oral, E. & Şen, H. (2018). Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Niksar İlçe Raporu.
- Dilsiz, H. (2010). 1844 – 1845 Yıllarına Ait Temettuat Defterlerine Göre Tosya Kazası’nın Sosyo-Ekonomik Durumu. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Dinler, Z. (2014). Bölgesel İktisat. Bursa: Ekin Basın Yayım Dağıtım.
- Doğan, M. (2013). Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış. Marmara Coğrafya Dergisi, 0 (28), 211-231.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü. & Şahin, İ. F. (2021). Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Ankara: Pegem Akademi.
- DPT, (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 19 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/ikinci_Bes_Kalkinma_Planı-1968-1972.pdf
- DPT, (1973). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 19 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yeni-Strateji-ve-Kalkinma-Planı_Ucuncu-Bes-Yil_1973_1977.pdf
- DPT, (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 19 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Dorduncu-Bes-Yillik-Kalkinma-Planı_1979_1983.pdf
- DPT, (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 20 Kasım 2022 <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Planı-1985-1989.pdf>

- DPT, (1990). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 20 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1990-1994.pdf
- DPT, (1996). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 20 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1996-2000.pdf
- DPT, (2001). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005.Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 20 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-2001-2005.pdf
- DPT, (2006). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. Erişim: 21 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Planı-2007-2013.pdf
- Duran, E. (2022). Endüstri 4.0 Kapsamında Savunma Sanayisi Kümelenmeleri: Ankara İli Örneği. Doktora Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Erdoğan, A. (2018). Kastamonu Kültürü-2, Kastamonu 2018 Türk Dünyası Kültür Başkenti Etkinlikleri, Kastamonu.
- Ertin, G. (1998). Türkiye’de Sanayi, Türkiye Coğrafyası, Sf.163-182. Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Eyuboğlu, D. (2005). 2000’li Yıllarda Organize Sanayi Bölgelerimiz. Verimlilik Dergisi , (3)
- Gökmen, B. (2016). Cumhuriyet’in İlk Yıllarından Bir Harita Örneği: 1927 Tarihli Tosya Kazası Haritası. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (1), 429-454.
- Gökoğlu, A. (1952). Paflagonya, Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.
- Güden, H. Ö. (2011). Amasya Merzifon Organize Sanayi Bölgesinde Endüstriyel Atık Yönetiminin İncelenmesi Ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı (2012). TR22 Güney Marmara Organize Sanayi Bölgeleri Araştırması.
- Güney, K. (2018). Orman Yönetimi Sertifikasyon Çalışması Flora Raporu, Tosya Orman İşletme Müdürlüğü, Kastamonu
- Han, E. (1977). Türkiye’de Sanayileşme Süreci ve Stratejisi, Doçentlik Tezi, Eskişehir İktisadi ve İlimler Akademisi, Eskişehir.
- İbret, B. (2000).Devrez Havzasının Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İbret, B. (2003). Tarihi İpek Yolu Üzerindeki Bir Anadolu Şehri: Tosya (Kuruluşu ve Gelişmesi). Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 8, İstanbul.
- İbret, B. (2013). Tosya Şehrinin Fonksiyonel Özellikleri. Marmara Coğrafya Dergisi, 0 (9).
- İstanbul Sanayi Odası, (2008). Sanayide Afet ve Acil Durum Yönetim Rehberi.
- Kalkınma Bakanlığı, (2013). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2014-2018 Erişim: 27 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Planı-2014-2018.pdf
- Kanbak, A. (2011). Organize Sanayi Bölgelerinin Kentsel Gelişimdeki Yeri: Dilovası Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karabüber, T. (2017). Tosya Halk İnanışları. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- Karayolları Genel Müdürlüğü (2022). 2021 Trafik ve Ulaşım Bilgileri, Trafik Güvenliği Dairesi Başkanlığı Trafik Güvenliği Dairesi Başkanlığı.
- Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü (2022). 2021 Yılı Çalışma Programı.
- Kaygalak, İ. (2011). Türkiye’de Sanayi Kümelenmesi: Uşak Örneği. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kaygalak, İ. (2013). Türkiye’de Sanayi Coğrafyasında Endüstriyel Kümelenme ve Bölgesel Yoğunlaşma Eğilimi. Beşeri Coğrafya Dergisi, 1(1), 67-81.
- Kayış, M. F. (2019). ‘Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Organize Sanayi Bölgeleri: Viranşehir OSB Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kılıç, E. (2024). ‘Sanayi Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Tosya OSB Örneği’. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

- Kobu, B. (2010). Üretim Yönetimi. 15. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul
- KUZKA, (2021). Yer-sis Kapsamında TR82 Bölgesi Mevcut Durum Raporu.
- KUZKA, (2019). Kastamonu Organize Sanayi Bölgesi Tanıtım Kataloğu.
- Küçük, Ö. (2012). Tosya Orman İşletme Müdürlüğü Yaban Hayatı Potansiyeli Ve Değerlendirilmesi, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi, Kastamonu.
- Kütüklü, F. & Tunoğlu, K. (2012). Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kastamonu. İstanbul: Ceren Matbaacılık
- Meera, B. M. (1987). An Economic Evaluation of industrial estates in Kerala. Unpublished Doctoral Thesis. The Cochín University of Science and Technology in Economics Under The Faculty Of Social Sciences. Cochín.
- MGM, (2010). İklim Sınıflandırması Kastamonu <https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx?m=TOSYA> Erişim Tarihi 24.10.2022
- Mucuk, İ. (2001). Modern İşletmecilik. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Oğuz, E. (2014). Genel Klimatoloji. İstanbul: Anka Matbaa.
- OKA, (2018a). Çorum Organize Sanayi Bölgesi.
- OKA, (2019). Samsun Bafra Karma ve Medikal İhtisas Organize Sanayi Bölgesi.
- OKA, (2018b). Samsun Havza Organize Sanayi Bölgesi.
- OKA, (2018c). Sungurlu Organize Sanayi Bölgesi.
- OKA, (2018d). Tokat İli Sanayi Ve Ticaret Eylem Planı (2018-2023).
- OKA, (2018e). Tokat İli Sektörel Eylem Planları (2018-2023).
- OKA, (2017). TR83 Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri İhtiyaç Analizi.
- Onal, G. (1998). Organize Sanayi Bölgeleri. Öneri Dergisi, 2 (9), 21-23.
- Oral, M. Özdemir, Ü. & Duran, E. (2019). Türkiye’de Sanayi Bölgeleri Oluşturma Kapsamında Organize Sanayi Bölgelerine İlişkin Coğrafi Bir Değerlendirme. International Human And Civilization Congress From Past To Future Full Text Book, Alanya, s. 164-171.
- Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu (2000). Resmî Gazete Sayısı: 24021.
- Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (2019). Resmi Gazete. Sayı: 30674.
- Özçeşlebi, M. A. ve Yılmaz, C. (2023). Samsun’da Yeni Sanayi Bölgelerinin Tarım Alanları Ve Jeomorfolojiyle Uyumu. Kesit Akademi Dergisi, 9 (35), 267-293.
- Özdemir, M. (1990). Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri. Ankara: TOBB Yayınları.
- Özer, Y. E. (2008). Sanayi Bölgelerinin Gelişim Sürecinin Türkiye ve Dünyadaki Yansımaları. Yönetim Bilimleri Dergisi, 6 (1), 91-102.
- Öztürk, M. Z., Çetinkaya, G. ve Aydın, S. (2017). Köppen-Geiger İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye’nin İklim Tipleri. Coğrafya Dergisi, 35, 17-27.
- Porter, M. E. (2000). Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy. Economic Development Quarterly. 14(1), 15-34.
- Sak, İ. & Çetin, C., (2004). XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti’nde Menziller ve Fonksiyonları: Akşehir Menzilleri Örneği. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi , (16) , 179-221.
- Sıvacioğlu, A., Ayan, S., Öner, N. & Çelik, D.A. (2006) Yarı Kurak Özellikteki Tosya (Kastamonu) Yöresi Erozyon ve Ağaçlandırma Çalışmalarının Değerlendirilmesi. Türkiye’de Yarı Kurak Bölgelerde Yapılan Ağaçlandırma Ve Erozyon Kontrolü Uygulamalarının Değerlendirilmesi Çalıştayı, Bildiriler Kitabı, 112–124, Nevşehir.
- Şenol, C. (2022). Tokat’ın Sanayi ve Ticari Özellikleri, “Horoztepe’den Günümüze 6000 Yılda Tokat”, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, s. 483-508.
- Şenses, F. & Erol T. (2003). Unutulan Bir Toplumsal Amaç: Sanayileşme: Ne oluyor? Ne Olmalı?. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Araştırmaları, 03(01), 1-23.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2019). On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2019. Erişim: 21 Kasım 2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Planı-2019-2023.pdf
- T.C. Kastamonu Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, (2021). İl Afet Risk Azaltma Planı.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Bölgeleri Atlası. <https://meydip.sanayi.gov.tr/vatandas/index> Erişim: 19 Aralık 2022

- Tanrıkulu, M. (1999). Tosya İlçesinin Ekonomik Coğrafyası. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tanrıkulu, M. (2019). Tosya'da Pirinç Üretiminin Dünü, Bugünü Ve Geleceği. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (71), 229-250
- Taş, B. (2006a). Tosya İlçesinde Araziden Yararlanma ve Planlamaya Yönelik Öneriler. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Taş, B. (2006b). Tosya İlçesinde Jeomorfolojik Birimlerin Arazi Kullanımı Üzerine Etkileri. Coğrafi Bilimler Dergisi, 4 (1), 43-66.
- Tınık, İ. (2020). Kastamonu İl Sanayi Durum Raporu 2020. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kastamonu Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü.
- Topal, E. & İbret, B. Ü. (2020). Yer Adları Açısından Bir İnceleme: Tosya'da (Kastamonu) Yer Adları. Folklor/Edebiyat, 26 (101), 41-54.
- Tosya Haber37 Gazetesi. (2016). A'dan Z'ye Tosya. İstanbul: İhlas Gazetecilik.
- Tuttu, G. (2017). Tosya (Kastamonu) İlçesinin Florası Ve Etnobotaniği. Doktora Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çankırı.
- Tüfekçi, K. C. (2022). Organize Sanayi Bölgelerinde Sıfır Atık Uygulamaları: Merzifon Organize Sanayi Bölgesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Tüstsüz, O. ve Erturaç, M.K. (2005). Kuzey Anadolu Fayının Devrez Çayı ile Soruk Çayı Arasındaki Kesiminin Özellikleri ve Fayın Morfolojik Gelişimdeki Etkileri. Türkiye Kuvaterner Sempozyumu Bildiri Kitabı, İTÜ Yayınları, İstanbul, 26-40.
- Ünal, V. Z. (2014). TR82 Bölgesi 3 Yıldız Küme Analiz Çalışması. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.
- Velioglu, Ö. (2006). Tosya İlçe Merkezinin Mühendislik Jeolojisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, M. (2019). Karabük'te Haddehaneler Ve Sanayinin Desantralizasyonu. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Yılmaz, Y. (2020). Erbaa Şehri'nde Modern Sanayinin Gelişimi, Dağılımı Ve Sorunları. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 609-636.
- Zeyrek, A.G. (2013). Tosya İlçe Analizi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.

URL

- URL-1: <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/785.html> Erişim: 11 Ocak 2023.
- URL-2: <http://www.karorsan.org.tr/> Erişim: 10 Aralık 2022.
- URL-3: <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-verileri/sayisal-veriler/> Erişim: 21 Ocak 2024
- URL-4: <http://www.merzifonosb.org.tr/> Erişim 13 Aralık 2022.
- URL-5: <http://www.osmancikosb.org.tr/Sayfadetay.aspx?VeriGetir=1&osmancik-organize-sanayi-hakkinda> Erişim: 13 Aralık 2022.
- URL-6: <http://www.samsunosb.org.tr/kurumsal/hakkimizda> Erişim: 12 Aralık 2022.
- URL-7: <http://www.suluovaosb.org.tr/2023/10/01/suluova-karma-osb/> Erişim: 13 Aralık 2022.
- URL-8: <http://www.zeosb.org.tr/> Erişim: 10 Aralık 2022.
- URL-9 <https://bafratso.org.tr/news/bafra-osb-nin-adi-artik--samsun-bafra-karma-ve-medikal-ih-tis-as-osb> Erişim: 13 Aralık 2022.
- URL-10: <https://cayorsan.org.tr/> Erişim: 10 Aralık 2022.
- URL-11: <https://kastamonuosb.org.tr/hakkimizda/> Erişim: 12 Aralık 2022.
- URL-12: <https://meydip.sanayi.gov.tr/vatandas/index> Erişim: 5 Aralık 2022.
- URL-13: <https://osbuk.org/view/menu/goster.php?Guid=3d599784-4c57-11ec-83b3-00090faa0001> Erişim: 21 Ocak 2023.
- URL-14: https://sertifikasyon.ogm.gov.tr/_layouts/15/DocIdRedir.aspx?ID=AMXM5X5F4KRA-170648036-454 Erişim: 04 Mayıs 2023.
- URL-15: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> Erişim: 20 Ocak 2024
- URL-16: <https://www.alapliosb.org.tr/> Erişim: 10 Aralık 2022.

URL-17: <https://www.amasyaosb.org.tr/sayfa-Hakkimizda> Erişim: 13 Aralık 2022

URL-18: <https://www.catso.org.tr/BilgiBankas%C4%B1/KorgunOrganizeSanayiB%C3%B6lgesi/tabid/19511/Default.aspx> Erişim: 11 Aralık 2022.

URL-19: <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Projeler/UluslararasıProjeler/EYollar.aspx> Erişim: 5 Kasım 2022.

URL-20: <https://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/yenilenmis-diri-fay-haritalari> Erişim: 21 Ocak 2024

URL-21: <https://www.samsungidaosb.org.tr/faaliyetteki-firmalar/> Erişim: 12 Aralık 2022.

URL-22: <https://www.sanayi.gov.tr/sanayi-bolgeleri/organize-sanayi-bolgeleri-hizmetleri> Erişim: 25 Ocak 2023.

URL-23: <https://www.sinoposb.org.tr/s/tarihce-41.html> Erişim: 12 Aralık 2022.

EKLER

Araştırmada uygulanan bu anket beş farklı ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin ilk dördü OSB'nin ve firmaların mevcut durumunu tespit etme amacı taşırken son bölümde OSB'nin ve firmaların yaşadığı mevcut problemlerine yönelik yargılar bulunmaktadır. Bu bölümde katılımcıdan her yargıya yönelik düşüncesine uygun olan derecelendirme seçeneğini işaretlemesi istenmiştir. Uygulanan bu anket, Kayış (2019) ‘‘Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Organize Sanayi Bölgeleri: Viranşehir OSB Örneği’’ adlı çalışmada yer alan anketten yararlanılmış ve anket sahaya uygun biçimde düzenlenerek kullanılmıştır.

TOSYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNDE YER ALAN FİRMALARA UYGULANAN ANKET

Sayın katılımcı,

Araştırmanın amacı, Tosya ilçesinde yer alan Organize Sanayi Bölgesinin mevcut durumunu ortaya koymak ve var olan problemlerini tespit etmektir. Araştırma Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı yüksek lisans programı çerçevesinde yürütülmektedir. Çalışmada vereceğiniz tüm cevaplar ve bilgiler firmaların veri güvenliği açısından gizli tutulacaktır. Verilerin analizinde firma isimlerine yer verilmeyecektir. Paylaştığınız cevaplar ve bilgiler yalnızca bu araştırmada kullanılacaktır. Bu araştırmanın dışında hiçbir yerde kullanılmayacak ve paylaşılmayacaktır. Sizin bu anketteki sorulara vereceğiniz samimi yanıtlar araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından oldukça önemlidir. Yapılmakta olan bu çalışmaya cevaplarınız ile vereceğiniz katkılar için teşekkür ederim.

1. BÖLÜM - İŞLETMENİN GENEL BİLGİLERİ

İşletmenin adı:

İşletmenin açılış tarihi nedir?

Üretim faaliyet alanı nedir?

Ortak sayısı (kişi)

İşletme binasının mülkiyet durumu nedir?

Mülkiyet Kira

Hukuki durumu nedir?

Limited şirket Ferdi mülkiyet Anonim şirket Diğer

4. BÖLÜM – HAMMADDE, ÜRETİM VE PAZARLAMA BİLGİLERİ

Hammadde türü nedir?

- Hammadde Yarı İşlenmiş Mamul madde

Hammaddeyi nereden temin ediyorsunuz?

- İl içerisinde İl dışından Yurt dışından

Hammaddeyi kimden temin ediyorsunuz?

- Üreticiden Aracı kuruluşlardan
 İthal Tümü Diğer

Ürünlerinizi nerelere pazarlıyorsunuz?

- İl içerisinde İl dışından Yurt dışından

İhracat yapılamama sebepleri nelerdir?

- Finansal kapasite yetersizliği Teknolojik yetersizlik
 Dil ve kültür engelleri Hedef pazarlardaki rekabet güçlüğü
 Yetersiz pazarlama ve tanıtım Lojistik sorunlar
 Politik ve hukuki riskler Dış pazarlarla ilgili bilgi eksikliği
 Diğer

İşletmedeki üretim şekli nedir?

- Standart üretim (Toplu üretim) Özel üretim (Sipariş üzerine üretim)
 Diğer

Ürünlerin pazarlanması nasıl yapılmaktadır?

- Doğrudan pazarlama Toptan satış ve Distribütörlük
 Perakende pazarlama İnternet yoluyla pazarlama Diğer.....

İşletmenin veya ürünlerin reklamı yapılıyor mu?

- Hayır Yerel TV ve basın Ulusal TV ve basın
 Sosyal Medya Fuar Diğer.....

Ürünün pazarlanmasında hangi ulaşım sistemi tercih ediliyor?

- Karayolu Demiryolu Hava yolu Deniz yolu
 Diğer.....

Üretimde ortaya çıkan atık türü nedir?

- Katı Sıvı Uçucu

Atık maddeler hangi yöntemle deşarj ediliyor?

- Firma tarafından alınıyor Yakılıyor
 Kanalizasyona karışıyor Çöp alanlarına taşınıyor
 Diğer

5. BÖLÜM - OSB İLE İLGİLİ SORUNLAR

Tosya OSB’de ve işletmelerde yaşanan başlıca sorunlar nelerdir?

5. Kesinlikle Katılıyorum
4. Katılıyorum
3. Kararsızım
2. Katılmıyorum
1. Kesinlikle Katılmıyorum

	5	4	3	2	1
Hammadde temininde sorun yaşıyoruz					
Ulaşım sorunu bulunuyor					
Teknoloji eksikliğimiz bulunuyor					
Atık problemleri yaşıyoruz					
Enerji sorunumuz bulunuyor					
Altyapı sorunları yaşıyoruz					
Bürokratik problemler yaşıyoruz					
Kredi ve sermaye sorunu yaşıyoruz					
Nitelikli işçi bulmakta sorun yaşıyoruz					
Pazar ile ilgili sorunu yaşıyoruz					
Rekabet fazlalığından kaynaklı sorunlar yaşıyoruz					
Talep istikrarsızlığı nedeniyle sorunlar yaşıyoruz					
Tam kapasite çalışma sorunu yaşıyoruz					